
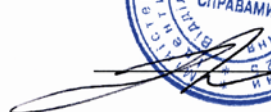

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

ПОГОДЖЕНО	ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державної установи «Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України»	Заступник Директора Департаменту кадрової політики, освіти, науки та запобігання корупції МОЗ України
 Т.І. Чернишенко	 О.П. Волосовець

(Note: Both signatures are accompanied by blue circular official seals of the respective institutions.)

ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010105 “Акушерська справа”

Київ
2011

ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЯ

Укладачі:

Н.І. Степаненко — викладач-методист, викладач вищої категорії КРВНЗ “Кримський медичний коледж”.

А.П. Захарова — викладач I категорії КРВНЗ “Кримський медичний коледж”;

І.Д. Федик — викладач-методист, викладач вищої категорії Коломийського медичного коледжу ім. Івана Франка.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії вузьких дисциплін КРВНЗ “Кримський медичний коледж” 22.06.2011 р., протокол № 12.

Рецензенти:

Л.В. Гуляєва — головний дитячий оториноларинголог МОЗ АР Крим, заслужений лікар України, завідувач ЛОР-відділенням Кримського республіканського закладу “Дитяча клінічна лікарня”;

М.А. Золотарьова — канд. мед. наук, доцент кафедри оториноларингології ДУ “Кримський державний медичний університет ім. С. І. Георгієвського” МОЗ України;

О.А. Пашко — викладач-методист, викладач вищої категорії Київського медичного коледжу № 3.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Оториноларингологія” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010105 “Акушерська справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Основна мета дисципліни оториноларингології — вивчення гострих та хронічних станів при хворобах верхніх дихальних шляхів і вуха. Значна частина навчального часу відводиться на практичні заняття, протягом яких студенти набувають професійних навичок з діагностики, лікування, догляду за хворими.

Однією з найважливіших проблем оториноларингології є хвороби горла, які сприяють розвиткові багатьох хвороб внутрішніх органів і систем.

Не менш важливим є вивчення питань взаємозв'язку хвороб носа та приноскових пазух з бронхолегеневими хворобами.

Приділяється увага можливим внутрішньочерепним ускладненням при хворобах середнього вуха.

У разі потреби допускається корекція навчальної програми в межах 15 % загального часу, відведеного на вивчення дисципліни.

Зміни програми обговорюються цикловою комісією і затверджуються заступником директора з навчальної роботи.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- анатомо-клінічні особливості вуха, горла, носа і приноскових пазух;
- причини, які призводять до хвороб цих органів, їх клінічну картину, принципи діагностики, лікування та профілактики;
- заходи щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій.

Студенти повинні вміти:

- своєчасно і самостійно розпізнавати типові хвороби ЛОР-органів;
- проводити основні дослідження для діагностики хвороб ЛОР-органів;
- надавати невідкладну допомогу при ушкодженнях ЛОР-органів;
- виконувати практичні маніпуляції, передбачені програмою і проводити лікування.

Студенти мають бути поінформовані про:

- нові сучасні методи діагностики (ендоскопічні дослідження, фібрларингоскопію, МРТ, КТ, ультразвукове дослідження, слухові визванні потенціали (Audera), тимпанометрію);
- нові сучасні методи лікування (функціонально-зберігальну ендоскопічну хірургію ЛОР органів, кохлеарну імплантацію, лазерохірургію);
- сучасну апаратуру;
- роботу операційної, перев'язної, ЛОР-відділення, ЛОР-кабінету поліклініки.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Вступ. Історія оториноларингології. Охорона праці в галузі	7	2	2	3
2	Анатомія і фізіологія носа і приносних пазух. Хвороби носа і приносних пазух. Методи дослідження і лікування	11	2	6	3
3	Анатомія і фізіологія глотки. Хвороби глотки. Методи дослідження і лікування	9	2	4	3
4	Анатомія і фізіологія гортані, трахеї, бронхів, стравоходу. Хвороби гортані, трахеї. Сторонні тіла трахеї, бронхів, стравоходу. Методи дослідження і лікування	11	2	4	5
5	Анатомія і фізіологія вуха. Хвороби вуха. Методи дослідження і лікування.	16	2	8	6
	Усього	54	10	24	20

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Надання ЛОР допомоги на кожному етапі розвитку дисципліни. Зв'язок оториноларингології з іншими клінічними дисциплінами	3
2	Клініка, діагностика доброякісних та злоякісних пухлин носа і приносних пазух	3
3	Клініка, діагностика, лікування вторинних ангін та ангін при хворобах крові	3
4	Клінічні стадії гострого стенозу гортані. Хронічний стеноз гортані	2
5	Клініка, діагностика, принципи видалення сторонніх тіл гортані, трахеї, бронхів, стравоходу	3
6	Клінічні ознаки захворювань внутрішнього вуха. Лікування та догляд за пацієнтами	3
7	Отогенні внутрішньочерепні ускладнення. Класифікація, клініка, діагностика, лікування	3

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Історія оториноларингології. Охорона праці в галузі

ЛЕКЦІЯ

Вступ. Місце оториноларингології серед інших клінічних дисциплін.

Участь медичного працівника в профілактиці хвороб ЛОР-органів. Надання невідкладної медичної допомоги, догляд за хворими, обсяг роботи молодшого медичного персоналу.

Організація лікувально-профілактичної оториноларингологічної допомоги міському і сільському населенню.

Загальні закономірності виникнення небезпечних станів, можливий негативний вплив на життя і здоров'я людини. Безпечні технологічні прийоми виконання процедур і маніпуляцій, вимоги санітарно-протиепідемічного режиму з урахуванням даних про поширення лікарняних інфекцій і захворюваності на гепатит, ВІЛ.

Охорона праці в галузі. Охорона медичного працівника на робочому місці.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з організацією роботи ЛОР-кабінету. Оволодіння навичками для запобігання і ліквідації небезпечних станів під час виконання професійних обов'язків.

Практичні навички:

- використання захисних засобів (окуляри, маски, рукавички, халати, фартухи);
- організація робочого місця відповідно до умов санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основні етапи розвитку оториноларингології. Виокремлення оториноларингології у самостійну дисципліну, її зв'язок з іншими клінічними дисциплінами. Втілення оториноларингології в медичну освіту. Видатні вчені та педагоги оториноларингології: С.М. Компанієць, О.С. Коломійченко, М.М. Волкович, О.М. Пучковський та ін.

Тема 2. Анатомія і фізіологія носа і приносних пазух. Хвороби носа і приносних пазух. Методи дослідження і лікування

ЛЕКЦІЯ

Клінічна анатомія і фізіологія носа, приносних пазух. Особливості кровопостачання носа і приносних пазух. Засоби дослідження носа і приносних пазух.

Хвороби та ушкодження зовнішнього носа: фурункул, опік,

відмороження, травма. Гострий риніт. Риніт при інфекційних хворобах. Вазомоторний риніт.

Види хронічного риніту: катаральний, атрофічний, гіпертрофічний. Роль професійних чинників у розвитку риніту. Профілактика, клініка, діагностика, лікування, догляд.

Абсцес, гематома, перфорація і деформація носової перегородки. Носова кровотеча. Причини (загальні і місцеві).

Засоби припинення кровотечі.

Гострі і хронічні хвороби приносних пазух: гайморит, етмоїдит, фронтит, сфеноїдит. Причини, профілактика, діагностика, клініка, лікування, догляд. Показання до консервативного і хірургічного лікування.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Дослідження носа і приносних пазух. Робота з лобним рефлектором. Риноскопія, накручування вати на зонд і змазування слизової оболонки носа, взяття мазка зі слизової оболонки носа.

Закапування в ніс лікарських засобів, уведення мазі.

Принципи видалення сторонніх тіл з порожнини носа. Передня тампонада носа при кровотечі. Накладання пращоподібної пов'язки на ділянку носа.

Практичні навички:

- проведення риноскопії (передньої, середньої);
- накручування вати на зонд і змазування слизової оболонки носа;
- взяття мазка зі слизової оболонки носа;
- введення в ніс лікарських засобів;
- видалення сторонніх тіл з порожнини носа (техніка);
- передня тампонада носа;
- діафаноскопія;
- накладання пращоподібної пов'язки;
- накладання зігрівального компресу на верхньощелепну (гайморову) порожнину.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Доброякісні і злоякісні пухлини носа і приносних пазух. Діагностика, симптоматика, принципи лікування, догляд.

Тема 3. Анатомія і фізіологія глотки. Хвороби глотки. Методи дослідження і лікування

ЛЕКЦІЯ

Клінічна анатомія горла. Роль лімфоепітеліального горлового кільця у фізіології організму. Засоби дослідження горла. Гіпертрофія носоглоткового мигдалика. Аденоїдит. Симптоматика, профілактика, діагностика, лікування, догляд.

Етіологія. первинної ангіни. Ангіна язикового мигдалика. Принципи лікування хворих на первинну ангіну.

Хронічний тонзиліт. Гострий та хронічний фарингіт. Причини,

профілактика, клінічні прояви, діагностика, принципи лікування, догляд.

Гнійні хвороби горла. Флегмонозна ангіна, навколомигдаликовий (паратонзиллярний), залотковий і навкологлотковий абсцес. Причини, профілактика, принципи лікування, догляд.

Доброякісні і злоякісні пухлини горла, принципи лікування, догляд, диспансеризація.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд порожнини рота. Фарингоскопія. Задня риноскопія. Промивання лакун піднебінних мигдаликів. Накладання зігрівального компресу на шию. Принципи розтину навколомигдаликового (паратонзиллярного) абсцесу. Догляд за хворими.

Огляд хворих із гострими та хронічними хворобами горла.

Практичні навички

- огляд порожнини рота;
- проведення фарингоскопії;
- проведення задньої риноскопії;
- видалення сторонніх тіл з порожнини горла (техніка);
- промивання лакун піднебінних мигдаликів;
- змазування піднебінних мигдаликів і задньої стінки горла;
- накладання зігрівального компресу на підщелепну ділянку;
- полоскання горла.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Вторинна ангіна при інфекційних хворобах (кір, скарлатина, дифтерія). Диференціальна діагностика лакунарної ангіни і дифтерії горла. Організаційні заходи у разі підозри на дифтерію. Ангіна при хворобах крові. Діагностика, принципи лікування, догляд.

Тема 4. Анатомія і фізіологія гортані, трахеї, бронхів, стравоходу. Хвороби гортані, трахеї. Сторонні тіла трахеї, бронхів, стравоходу. Методи дослідження і лікування

ЛЕКЦІЯ

Клінічна анатомія гортані, трахеї, бронхів, стравоходу. Дихальна, голосова і захисна функції гортані. Засоби дослідження. Принципи трахеобронхоскопії, езофагоскопії.

Гострий трахеїт.

Гострий ларингіт. Підслизовий ларингіт (гортанна ангіна). Дифтерія гортані. Причини, діагностика, лікування, догляд.

Хронічний ларингіт: катаральний, атрофічний, гіперпластичний. Причини, принципи лікування, догляд. Значення професійних чинників у розвитку хронічного ларингіту.

Хондроперихондрит гортані.

Доброякісні і злоякісні пухлини гортані.

Принципи лікування, диспансеризація, догляд.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих на гострі і хронічні хвороби гортані. Непряма ларингоскопія. Методика інгаляційної терапії. Туалет і заміна внутрішньої трахеостомічної трубки.

Практичні навички:

- непряма ларингоскопія;
- накладання зігрівального компресу на ділянку гортані;
- різні види інгаляції;
- туалет і заміна внутрішньої трахеостомічної трубки.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Гострий та хронічний стеноз гортані. Причини, клінічні прояви, засоби лікування. Показання до пролонгованої інтубації, трахеостомії. Догляд за хворими.

Сторонні тіла гортані, трахеї, бронхів, стравоходу. Клініка, діагностика, принципи видалення.

Тема 5. Анатомія і фізіологія вуха. Хвороби вуха. Методи дослідження і лікування

ЛЕКЦІЯ

Клінічна анатомія зовнішнього, середнього, внутрішнього вуха. Фізіологія органа слуху. Звукопровідність і звукосприймання. Фізіологія вестибулярного аналізатора. Засоби дослідження вуха. Отоскопія.

Хвороби зовнішнього вуха: ушкодження, отогематома, фурункул, отомікоз, сірчана пробка, сторонні тіла. Методика видалення, сірчаної пробки, стороннього тіла.

Хвороби середнього вуха. Євстахіїт. Гострий середній отит. Гострий алергічний отит. Значення алергічних хвороб носа і приносних пазух, аденоїдів у дітей в розвитку середнього отиту.

Особливості перебігу у дітей грудного віку. Профілактика, клінічні ознаки, лікування, догляд, наслідки. Мастоїдит. Причини, профілактика, клінічні ознаки, лікування. Показання до хірургічного лікування. Підготовка до операції і догляд за хворими після операції.

Хронічний гнійний середній отит. (Мезотимпаніт, епітимпаніт). Адгезивний отит. Причини, діагностика, принципи лікування. Показання до операції і догляд в післяопераційному періоді.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Зовнішній огляд вуха. Отоскопія. Накручування вати на зонд, туалет зовнішнього вуха. Видалення сірчаної пробки, стороннього тіла з зовнішнього слухового ходу промиванням, гачком. Закапування у вуха лікарських засобів, введення турунд. Продування вуха за методом Політцера.

Взяття мазка з вуха. Накладання зігрівального компресу на ділянку вуха. Дослідження слуху шепітною і розмовною мовою, камертонами. Пневмомасаж барабанної перетинки. Огляд та аналіз стану хворих на гострі й хронічні хвороби вуха.

Практичні навички:

- отоскопія;
- накручування вати на зонд і туалет зовнішнього слухового ходу;
- видалення сірчаних пробок з зовнішнього слухового ходу методом вимивання;
- закапування лікарських засобів у вухо, введення турунди у зовнішній слуховий хід;
- продування слухових труб за методом Поліцера;
- взяття мазка з вуха.
- інсуфляція — вдування складного порошку у вухо;
- накладання зігрівального компресу на ділянку вуха;
- накладання вушної пов'язки;
- дослідження слуху шепітною і розмовною мовою, камертонами;
- пневмомасаж барабанної перетинки (техніка).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Запалення внутрішнього вуха — лабіринтит. Причини, діагностика, клінічні ознаки. Отогенні внутрішньочерепні ускладнення. Шляхи поширення інфекції. Отогенний менінгіт. Отогенний абсцес мозку. Отогенний сепсис і синустромбоз. Причини, принципи лікування, догляд.

Отосклероз. Нейросенсорна туговухість. Причини, лікування, профілактика.

Значення професійних чинників у розвитку хронічного неврити слухового нерва. Принципи лікування. Слухопротезування.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Використання захисних засобів (окуляри, маски, рукавички, халати, фартухи).
2. Організація робочого місця відповідно до умов санітарно-гігієнічного та протиепідемічного режиму.
3. Проведення риноскопії (передньої, середньої).
4. Накручування вати на зонд і змазування слизової оболонки носа.
5. Взяття мазка зі слизової оболонки носа.
6. Введення в ніс лікарських засобів.
7. Видалення сторонніх тіл з порожнини носа (техніка).
8. Передня тампонада носа.
9. Діафаноскопія.
10. Накладання пращоподібної пов'язки.
11. Накладання зігрівального компресу на верхньощелепну (гайморову) порожнину.
12. Огляд порожнини рота.
13. Проведення фарингоскопії.
14. Проведення задньої риноскопії.
15. Видалення сторонніх тіл з порожнини горла (техніка).
16. Промивання лакун піднебінних мигдаликів.
17. Змазування піднебінних мигдаликів і задньої стінки горла.
18. Розтин навколомигдаликового (паратонзиллярного) абсцесу (техніка).
19. Накладання зігрівального компресу на підщелепну ділянку.
20. Полоскання горла.
21. Непряма ларингоскопія.
22. Накладання зігрівального компресу на ділянку гортані.
23. Різні види інгаляції.
24. Вливання масла у гортань.
25. Туалет і заміна внутрішньої трахеостомічної трубки.
26. Отоскопія.
27. Накручування вати на зонд і туалет зовнішнього слухового ходу.
28. Видалення сірчаних пробок з зовнішнього слухового ходу методом вимивання.
29. Закапування лікарських засобів у вухо, введення турунди у зовнішній слуховий хід.
30. Продування слухових труб за методом Політцера.
31. Взяття мазка з вуха.
32. Інсуфляція — вдування складного порошку у вухо.
33. Накладання зігрівального компресу на ділянку вуха.
34. Накладання вушної пов'язки.
35. Дослідження слуху шепітною і розмовною мовою, камертонами.
36. Пневмомасаж барабанної перетинки (техніка).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Оториноларингологія як самостійна дисципліна.
2. Участь молодшого медичного працівника у профілактиці хвороб ЛОР-органів та наданні невідкладної медичної допомоги.
3. Охорона праці медичних працівників на робочому місці.
4. Клінічна анатомія та фізіологія носа і приносних пазух.
5. Хвороби зовнішнього носа.
6. Риніт гострий, хронічний і вазомоторний.
7. Носова кровотеча, невідкладна допомога.
8. Гострі і хронічні хвороби приносних пазух.
9. Клінічна анатомія і фізіологія горла.
10. Аденоїди.
11. Ангіна, види.
12. Хронічний тонзиліт.
13. Гнійні хвороби горла.
14. Доброякісні і злоякісні пухлини горла.
15. Клінічна анатомія та фізіологія гортані і трахеї.
16. Гостре запалення гортані.
17. Хронічне запалення гортані.
18. Гострий і хронічний стеноз гортані.
19. Показання до подовженої інтубації, трахеостомії.
20. Пухлини гортані.
21. Клінічна анатомія та фізіологія органа слуху.
22. Хвороби зовнішнього вуха.
23. Хвороби середнього вуха: гострий середній отит, хронічний середній отит, мезотимпаніт, епітимпаніт.
24. Хвороби внутрішнього вуха (лабіринтит, отосклероз, нейросенсорна туговухість).
25. Внутрішньочерепні отогенні ускладнення.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

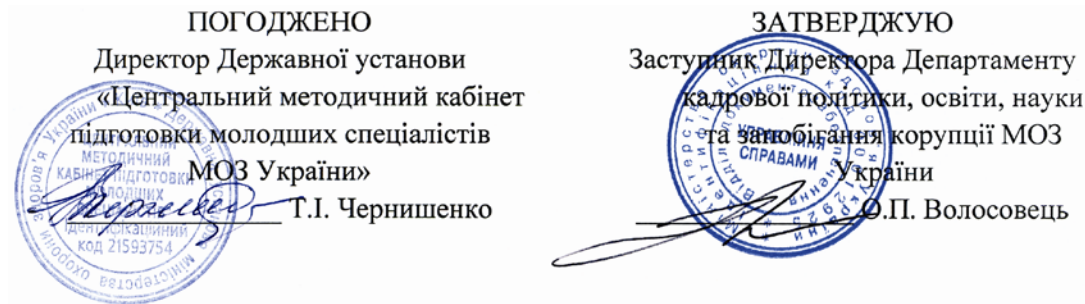
1. Оториноларингологія як самостійна дисципліна.
2. Участь молодшого медичного працівника у профілактиці хвороб ЛОР-органів та наданні невідкладної медичної допомоги.
3. Охорона праці медичних працівників на робочому місці.
4. Хвороби зовнішнього носа. Клініка, діагностика, лікування.
5. Хвороби порожнини носа (риніт гострий, хронічний і вазомоторний). Клініка, діагностика, лікування.
6. Носова кровотеча, невідкладна допомога.
7. Хвороби приноскових пазух. Клініка, діагностика, лікування.
8. Гіпертрофічні хвороби горла. Клініка, діагностика, лікування.
9. Ангіна, види. Клініка, діагностика, лікування.
10. Хронічні хвороби горла (хронічний фарингіт, хронічний тонзиліт).
11. Гостре і хронічне запалення гортані. Клініка, діагностика, лікування.
12. Гострий і хронічний стеноз гортані. Клінічні стадії.
13. Доброякісні і злоякісні пухлини гортані. Клініка, діагностика, лікування.
14. Хвороби зовнішнього вуха (фурункул, отгематома, сірчана пробка та ін.). Клініка, діагностика, лікування.
15. Гострі запалення середнього вуха. Клініка, діагностика, лікування.
16. Хронічний середній отит. Клініка, діагностика, лікування.
17. Хвороби внутрішнього вуха (лабіринтит, отосклероз, нейросенсорна туговухість). Клініка, діагностика, лікування.
18. Внутрішньочерепні отогенні ускладнення. Симптоматика, діагностика, лікування.

ЛІТЕРАТУРА

- Ананьев С.В.* Болезни уха, горла, носа. — Ростов н/Д: Феникс, 2003.
- Яшан І.Я., Заболотний Д.І та ін.* Медсестринство в оториноларингології. — Тернопіль: Укрмедкнига. — 2000.
- Шадыев Х.Д., Хлыстов В.Ю., Хлыстов Ю.А.* Практическая оториноларингология. — М., 2002.
- Пальчун В.Т., Мачмедов М.М., Лучихин Л.А.* Оториноларингология. — М.: Медицина, 2007 .
- Петряков В.А.* Оториноларингология. —М.: Высшая шк., 2008.
- Білик Л.С.* Медичні маніпуляції в алгоритмах. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2005.
- Мітін Ю.В.* Основы хвороб вуха, горла, носа. — К.: Здоров'я 2001.
- Лайко А.А.* Дитяча оториноларингологія. — К.: Логос, 2001.
- Касевич Н.М., Шаповал К.І.* Охорона праці та безпека життєдіяльності медичних працівників. — К.: ВСВ “Медицина”, 2010.
- Заболотний Д.І., Мітін Ю.В., Безшапочний С.Б., Деєва Ю.В.* Оториноларингологія. — К.: ВСВ “Медицина”, 2011.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ОФТАЛЬМОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010105 «Акушерська справа»

Київ
2011

ОФТАЛЬМОЛОГІЯ

Укладачі:

О.О. Бом — викладач вищої категорії, викладач-методист КРВНЗ “Кримський медичний коледж”, голова циклової комісії;

О.А. Кіча — викладач-методист, викладач вищої категорії Київського медичного коледжу № 3.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії вузьких дисциплін КРВНЗ “Кримський медичний коледж” 22.06.2011 р., протокол № 12.

Рецензенти:

Н.В. Іванова — доктор мед. наук, професор, завідувач кафедри офтальмології та отоларингології ДУ “Кримський державний медичний університет ім. С.І. Георгієвського” МОЗ України;

Л.М. Ярошева — головний офтальмолог МОЗ АР Крим, завідувач другого офтальмологічного відділення, лікар офтальмолог вищої категорії;

З.О. Яшан — викладач вищої категорії, старший викладач Вінницького базового медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Офтальмологія” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010105 “Акушерська справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Програма передбачає забезпечити майбутніх фахівців знаннями та вміннями, які вони використовують для надання кваліфікованої медичної долікарської допомоги, догляду за пацієнтами з хворобами та травмами очей, проведення диспансеризації населення та профілактики очного травматизму.

При вивченні всіх розділів необхідно підкреслювати:

- особливе значення акту зору в життєдіяльності людини, завдяки чому людина отримує інформацію про навколишній світ;
- зв'язок хвороб ока із захворюваннями інших органів і систем, вплив на орган зору факторів зовнішнього середовища.

Програма теоретичного курсу передбачає вивчення анатомо-фізіологічних особливостей органа зору, зорових функцій та методів їхнього дослідження, ознайомлення з оптичною системою ока, видами клінічної рефракції, механізмом акомодациї.

Важливо звернути особливу увагу на хвороби очей соціального походження: туберкульозне ураження ока, інфекційні кон'юнктивіти, ураження органа зору при загальних захворюваннях організму (цукровий діабет, гіпертонічна хвороба тощо).

Значну увагу слід приділяти глаукомі, яка є однією з основних причин сліпоти. Необхідно знати характерні симптоми глаукоми, вміти надавати невідкладну долікарську допомогу в разі гострого нападу глаукоми. Студенти повинні вміти проводити диференційну діагностику нападу глаукоми і гострого іридоцикліту, а також відрізнити втрату зору через глаукому та внаслідок помутніння кришталіка. Необхідно володіти методами визначення внутрішньоочного тиску для раннього виявлення глаукоми. Велику увагу треба приділяти диспансеризації хворих на глаукому для профілактики зниження зорових функцій та сліпоти.

Програма передбачає вивчення очних хвороб та станів ока, що потребують надання невідкладної медичної допомоги: ураження переднього відділу очного яблука, іридоцикліт, глаукома, травми органа зору тощо.

Велику увагу слід приділяти очному травматизму, значенню профілактичних заходів для запобігання йому, питанням охорони праці та техніки безпеки.

Слід звернути особливу увагу на можливе ураження органа зору при патології вагітності (еклампсії), токсоплазмозі, вродженому сифілісі, гонорей.

Необхідно підкреслити важливість формування гігієнічної культури населення з метою пропаганди медичних знань та санітарної освіти.

Під час занять студенти ознайомлюються з улаштуванням та обладнанням офтальмологічного кабінету поліклініки й стаціонару, лікарськими засобами, інструментами, перев'язувальним матеріалом і методами їх стерилізації; засвоюють основні методи обстеження органа зору та їх послідовність: вчать збирати анамнез, враховувати його дані в розвитку очних хвороб, засвоюють методи зовнішнього огляду ока, обстеження прозорих середовищ ока, визначення функцій органа зору (гострота зору, кольоровідчуття, поле зору).

Під керівництвом викладача студенти виконують окремі маніпуляції: промивання кон'юнктивального мішка, закапування крапель в очі, закладання мазі за повіки, накладання пов'язок на очі, видалення з кон'юнктиви та рогівки сторонніх тіл, вимірювання внутрішньоочного тиску; ознайомлюються з технікою промивання слізних шляхів.

Для оптимізації навчального процесу слід використовувати різні методи самостійної роботи, наочні та технічні засоби, комп'ютеризацію і проблемне навчання.

На вивчення дисципліни відведено 54 год. З них 12 год — лекції, 24 год — практичні заняття, 18 год — самостійна робота.

По закінченні курсу навчання проводиться диференційований залік.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- анатоμο-фізіологічні особливості органа зору;
- функції органа зору та методи дослідження їх;
- аномалії клінічної рефракції, клінічну картину прогресуючої міопії і профілактику короткозорості у вагітних та породіль; протипоказання у вагітних;
- загальні принципи й методи лікування хворих на очні хвороби, протипоказання у вагітних;
- лікарські засоби, які найчастіше застосовують в офтальмології;
- етіологію, клінічну картину, методи діагностики, надання невідкладної допомоги, принципи лікування, профілактику найбільш поширених і соціально значущих хвороб та ушкоджень органа зору;
- вроджену патологію органа зору.

Студенти повинні вміти:

- збирати анамнез;
- проводити зовнішній огляд органа зору;
- досліджувати клінічну рефракцію суб'єктивним методом;
- досліджувати гостроту зору, межі поля зору, кольоровідчуття, темнову адаптацію;
- підбирати прості окуляри і виписувати рецепти на них;
- вимірювати внутрішньоочний тиск;
- промивати кон'юнктивальну порожнину;
- капати очні краплі;
- закладати за повіки мазі;
- накладати моно- та біокулярні пов'язки;
- видаляти з кон'юнктиви повік та рогівки ока сторонні тіла;
- надавати долікарську медичну допомогу при найбільш поширених захворюваннях та ушкодженнях ока;
- проводити профілактику гонобленореї новонароджених;
- проводити санітарно-епідемічні заходи в разі виявлення інфекційних хвороб ока;
- проводити диспансерний огляд вагітних з захворюванням очей.

Студенти мають бути поінформовані про:

- організацію офтальмологічної служби в Україні;
- диспансеризацію населення та роль медичного персоналу в її проведенні;

- медичні аспекти екології;
- поняття про медичну етику та деонтологію;
- значення формування гігієнічної культури та санітарної освіти населення в подоланні захворювання очей;
- сучасні методи діагностики та лікування очних хвороб.

Апаратура офтальмологічного кабінету

1. Апарат Рота.
2. Периметр.
3. Набір оптичних скелець.
4. Тонometr Маклакова для вимірювання внутрішньоочного тиску.
5. Офтальмоскоп.
6. Бінокулярна лупа.
7. Щілинна лампа.
8. Синоптофор.
9. Чотириточковий кольоротест.
10. Таблиця Сівцева—Головина.
11. Таблиця Орлової.
12. Таблиці Рабкіна.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
	Розділ 1. Історія розвитку офтальмології. Анатомічна будова органа зору та зв'язок його з організмом у цілому	2		—	—
1	Історія розвитку офтальмології. Організація офтальмологічної допомоги в Україні. Охорона праці в галузі	1	1	—	—
2	Анатомічна будова органа зору та зв'язок його з організмом у цілому	1	1	—	—
	Розділ 2. Функції органа зору та методи їх дослідження. Уявлення про рефракцію та акомодацию				
3	Акт зору. Функції органа зору. Методи дослідження зорових функцій	4	1	2	1
4	Оптична система ока. Уявлення про рефракцію та акомодацию	4	1	2	1
	Розділ 3. Хвороби повік та слезових органів. Хвороби кон'юнктиви				
5	Основні принципи й методи лікування хворих на очні хвороби	2	—	2	—
6	Хвороби повік та слезових органів	5	1	2	2
7	Хвороби очної ямки та рухового апарату ока	4	—	2	2
8	Хвороби кон'юнктиви	5	1	2	2
	Розділ 4. Хвороби рогівки та склери. Хвороби судинної оболонки				
9	Хвороби рогівки та склери	5	1	2	2
10	Хвороби судинної оболонки	5	1	2	2
	Розділ 5. Хвороби кришталика та склистого тіла. Глаукома				
11	Хвороби кришталика та склистого тіла	5	1	2	2
12	Глаукома	5	1	2	2
	Розділ 6. Хвороби сітківки та зорового нерва				
	Розділ 7. Травми органа зору				
	Усього	54	12	24	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
	Функції органа зору та методи їх дослідження. Уявлення про рефракцію та акомодацию	
1	Улаштування та обладнання очного кабінету поліклініки	1
2	Прогресуюча короткозорість, ускладнення, сучасні методи лікування та профілактики. Короткозорість та вагітність	1
	Хвороби повік та слезових органів. Хвороби кон'юнктиви	
3	Блефароспазм, лагофтальм, птоз. Гостре запалення слезової залози. Новоутворення повік і слезових органів	2
4	Хвороби очної ямки	2
5	Хронічні кон'юнктивіти. Трахома	2
	Хвороби рогівки та склери. Хвороби судинної оболонки	
6	Глибокий кератит (туберкульозний, сифілітичний), клінічна картина, ускладнення, наслідки. Синдром голубих склер	2
7	Хвороби судинної оболонки. Новоутворення судинної оболонки	2
	Хвороби кришталика та склистого тіла. Глаукома	
8	Уроджені катаракти. Захворювання склистого тіла	2
9	Диференційна діагностика гострого нападу глаукоми та гострого іридоцикліту	2
10	Хвороби сітківки та зорового нерва	2
	Усього	18

ЗМІСТ

Розділ 1. Історія розвитку офтальмології. Анатомічна будова органа зору та зв'язок його з організмом у цілому

Тема 1. Історія розвитку офтальмології. Організація офтальмологічної допомоги в Україні. Охорона праці в галузі

ЛЕКЦІЯ

Зміст, стисла історія розвитку офтальмологічної науки, сучасні досягнення офтальмології в Україні.

Офтальмологічні заклади. Організація офтальмологічної допомоги. Роль молодшого медичного спеціаліста в боротьбі за охорону зору населення.

Диспансеризація населення. Значення санітарної освіти та санітарної гігієнічної культури в подоланні очних хвороб. Групи ризику при очних хворобах і методи подолання загрози зниження функцій зору у вагітних.

Охорона праці в галузі — офтальмологічному стаціонарі і кабінеті. Внутрішньолікарняні інфекції, та їх профілактика. Узагальнені правила безпеки роботи медичних сестер.

Тема 2. Анатомічна будова органа зору та зв'язок його з організмом у цілому

ЛЕКЦІЯ

Зв'язок очних хвороб із загальними захворюваннями організму. Анатомо-фізіологічні особливості ока (зовнішня оболонка, судинна оболонка, сітківка кришталік, склисте тіло), захисного і додаткового апарату ока (орбіта, повіки, слізні органи, окоруховий апарат). Роль зорового аналізатора. Анатомічні фізіологічні особливості ока у новонароджених та дітей.

Око як частина єдиного організму. Зв'язок очних хвороб із загальними захворюваннями організму.

Розділ 2. Функції органа зору та методи їх дослідження. Уявлення про рефракцію та акомодацию

Тема 3. Акт зору. Функції органа зору. Методи дослідження зорових функцій

ЛЕКЦІЯ

Фізіологія зорового акту (фотохімічні, електричні та ретиномоторні явища в сітківці). Центральний зір: гострота зору, кольоровідчуття. Характер зору. Периферійний зір: поле зору, світловідчуття. Методи дослідження зорових функцій.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Улаштування та обладнання очного кабінету поліклініки, розміри кабінету, забарвлення стін, освітлення. Таблиці для визначення гостроти зору та кольоровідчуття. Периметр. Синоптофор. Чотириточковий кольоротест.

Лікарські засоби та їх зберігання. Перев'язувальний матеріал, інструменти, їх стерилізація та зберігання. Підготовка офтальмологічного кабінету до приймання хворих.

Обстеження хворого: скарги, анамнез, спадковість, загальні захворювання, професійні шкідливості. Дослідження зорових функцій. Охорона праці в офтальмологічному стаціонарі і кабінеті.

Практичні навички:

- визначення гостроти зору за таблицями Головіна—Сивцева, Орлової та світловідчуття як характеристики гостроти зору;
- визначення меж поля зору контрольним методом та за допомогою периметра;
- визначення кольоровідчуття за таблицями Рабкіна;
- визначення темпової адаптації орієнтовним методом;
- дослідження характеру зору за допомогою кольоротесту.

Тема 4. Оптична система ока. Уявлення про рефракцію та акомодацию

ЛЕКЦІЯ

Поняття про фізичну та клінічну рефракції. Види клінічної рефракції: еметропія, міопія (короткозорість), гіперметропія (далекозорість), астигматизм. Поняття про діоптрію. Оптичні скельця, їх властивості та призначення. Корекція аномалій рефракції. Поняття про контактну корекцію аметропії. Поняття про акомодацию та її порушення (спазм і параліч акомодации, “старечий зір”), об’єм та довжину акомодации. Вагітність і клінічні рефракції.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з набором оптичних лінз. Визначення виду клінічної рефракції суб’єктивним методом.

Підбір окулярів при міопії, гіперметропії, пресбіопії. Завдання з виписування рецептів на окуляри. Визначення резерву акомодации. Догляд за окулярами, контактними лінзами.

Практичні навички:

- визначення гостроти зору;
- визначення виду рефракції суб’єктивним методом;
- підбір окулярів;
- вимірювання відстані між центрами зіниць;
- виписування рецептів на окуляри;
- стерилізація контактних лінз.

Розділ 3. Хвороби повік та слъзових органів. Хвороби кон’юнктиви

Тема 5. Основні принципи й методи лікування хворих на очні хвороби

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Принципи й методи загального лікування. Основні лікарські засоби, які застосовуються при захворюваннях очей.

Опанування методами місцевого лікування: туалет очей, закладання очних лікувальних плівок, промивання кон'юнктивального мішка, закапування крапель в очі, закладання мазей за повіки. Фізіотерапевтичні методи лікування: електрофорез, УВЧ, ультразвук, лазер-терапія, масаж, теплові процедури (солюкс, очні грілки, парафінові та озокеритові аплікації). Накладання пов'язок (монокулярні, біокулярні), показання та протипоказання до їх застосування. Ознайомлення з технікою парабульбарних та субкон'юнктивальних ін'єкцій та перивазальних новокаїнових блокад.

Практичні навички:

- закапування крапель в очі;
- закладання мазей за повіки;
- промивання кон'юнктивального мішка;
- накладання моно- та біокулярних пов'язок на очі;
- масаж повік;
- застосування теплових процедур;
- виписування рецептів на основні лікарські засоби;
- туалет очей;
- закладання ОЛП.

Тема 6. Хвороби повік та слезових органів

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості повік, слезових органів. Вроджена патологія повік, слезових органів. Запальний і незапальний набряки повік, крововилив: етіологія, ознаки. Види блефаритів (простий, лусочковий і виразковий блефарит), етіологія, клінічна картина, профілактика, лікування, догляд за хворими. Ячмінь: клінічна картина, лікування, профілактика, догляд. Халазіон: клінічні ознаки, лікувальні процедури, догляд. Хвороби слезової залози, слезових шляхів: діагностика, клінічні ознаки, лікування, профілактика, догляд за хворими. Вроджена патологія слезових органів. Види дакріоциститів, діагностика, клінічна картина і лікування.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Блефароспазм, лагофтальм, птоз. Гостре запалення слезової залози. Новоутворення повік і слезових органів.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих із запаленням повік і слезового мішка: положення повік, забарвлення шкіри, наявність набряків, ріст вій, болючість ділянки слезової залози та слезового мішка. Демонстрація хворих на блефарит, ячмінь, халазіон, дакріоцистит. Ознайомлення з методикою каналцевої та носослезової (коларголової) проби Веста. Виконання лікувальних призначень

під наглядом викладача в разі цих захворювань.

Аналіз та вирішення клінічних завдань.

Практичні навички:

- зовнішній огляд повік і слъзових органів;
- проведення канальцевої та носослъзової (коларголової) проби Веста;
- підготовка інструментарію для промивання слъотних шляхів;
- ознайомлення з технікою промивання і зондування носослъзових шляхів;
- оброблення краю повік лікувальними засобами;
- накладання аплікацій на повіки;
- закладання турунди за повіки з лікувальними засобами.

Тема 7. Хвороби очної ямки та рухового апарату ока

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Поняття про співдружню та паралітичну косоокість. Діагностика, принципи лікування профілактика. Догляд за хворими. Огляд хворих з патологією м'язового апарату ока та орбіти. Ознайомлення з апаратурою для лікування амбліопії та косоокості; проведення профілактики та диспансерного нагляду за пацієнтами з косоокістю.

Практичні навички:

- оцінювання положення очного яблука за допомогою лінійки та екзофтальмометра;
- визначення видів косоокості;
- визначення кута косоокості за методом Гіршберга;
- визначення особливостей зору (монокулярний, бінокулярний, одночасний) за допомогою чотириточкового кольоротесту.

Тема 8. Хвороби кон'юнктиви

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості кон'юнктиви. Види кон'юнктивітів. Гострий бактеріальний кон'юнктивіт: стафілококовий, пневмококовий, дифтерійний, вірусний. Діагностика, симптоматика, лікування, догляд за хворими, епідеміологія.

Гонобленорея новонароджених. Тактика акушерки в профілактиці гонобленореї новонароджених.

Особливості перебігу, лікування, догляд за хворими з вірусними кон'юнктивітами.

Алергійний кон'юнктивіт (скрофульозний, медикаментозний, весняний): симптоми, лікування, догляд за хворими. Диференційна діагностика з фолікулярним кон'юнктивітом. Лікування, профілактика.

Санітарно-гігієнічний та протиепідемічний режим. Гігієна праці медичного персоналу. Запобігання поширенню інфекції. Профілактика ВІЛ (СНІД) та вірусних гепатитів. Дотримання безпечного режиму роботи.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих з ураженням кон'юнктиви — гострі та хронічні кон'юнктивіти. Трахома. Виконання лікувальних призначень при цих хворобах. Питання охорони праці в умовах офтальмологічного стаціонару і кабінету.

Практичні навички:

- огляд кон'юнктиви при фокальному освітленні;
- виворіт верхньої повіки;
- взяття мазків з кон'юнктиви;
- промивання кон'юнктивального мішка;
- оброблення кон'юнктиви в новонароджених;
- видалення сторонніх тіл з кон'юнктивальної порожнини.

Розділ 4. Хвороби рогівки та склери. Хвороби судинної оболонки

Тема 9. Хвороби рогівки та склери

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості рогівки та склери. Вродженні захворювання рогівки і тактика акушерки.

Види кератитів. Етіологія, зв'язок із загальними захворюваннями організму, клінічна картина (загальна симптоматика кератитів), лікування, догляд за хворими.

Поверхневий кератит (скрофульозний, герпетичний та повзуча виразка рогівки): етіологія, клінічні особливості перебігу, ускладнення, наслідки. Медикаментозне та хірургічне лікування рубців рогівки (кератопластика).

Хвороби склери: елісклерит, склерит. Етіологія, клінічний перебіг, лікування, догляд за хворими.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих. Виявлення дефектів рогівки за допомогою флюоресцеїнової проби. Відмінність кон'юнктивальної ін'єкції судин від перикорнеальної. Демонстрація техніки видалення поверхневих сторонніх тіл рогівки.

Практичні навички:

- обстеження рогівки методом зовнішнього огляду та фокального освітлення;
- проведення флюоресцеїнової проби;
- визначення чутливості рогівки;
- проведення місцевих лікувальних процедур (закапування крапель в очі, закладання мазей за повіки);
- ознайомлення з технікою перивазальної новокаїнової блокади;
- проведення очних лікувальних ванночок.

Тема 10. Хвороби судинної оболонки

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості судинної оболонки. Загальна симптоматика запальних захворювань переднього відрізка судинного тракту ока, тісний зв'язок хвороб судинної оболонки із загальними хворобами організму (вірусні інфекції, токсоплазмоз, бруцельоз, ревматизм, сифіліс, туберкульоз, СНІД). Гострий ірит, іридоцикліт: клінічна картина, наслідки, лікування, заходи щодо профілактики ускладнень (вторинна глаукома). Невідкладна медична допомога, догляд за хворими. Вродженні захворювання судинної оболонки.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих на ірит та іридоцикліт. Акцентування уваги на недопустимість утворення спайок між райдужкою і кришталиком (загроза вторинної глаукоми). Невідкладна медична допомога, лікування, догляд за хворими. Акцентування уваги на необхідності розширити зіницю хворих на гострий іридоцикліт (за умови гіпотонації ока). Надання першої медичної допомоги при гострих іритах та іридоциклітах.

Огляд хворого (аналіз навчальної історії хвороби) з новоутворенням судинної оболонки.

Практичні навички:

- обстеження райдужки методом зовнішнього огляду та фокального освітлення (колір райдужки, форма та розмір зіниці, реакція на світло, наявність спайок з кришталиком);
- визначення тонусу очного яблука пальпаторним методом;
- визначення циліарної болючості ока;
- проведення лікувальних процедур (закапування крапель в очі, закладання мазей за повіки);
- накладання пов'язки на очі;
- виписування рецептів на мідріатики;
- надання невідкладної медичної допомоги при іриті та іридоцикліті.

Розділ 5. Хвороби кришталика та склистого тіла. Глаукома

Тема 11. Хвороби кришталика та склистого тіла

ЛЕКЦІЯ

Анатомо-фізіологічні особливості кришталика та склистого тіла. Вивихи та підвивихи кришталика. Катаракти: уроджені й набуті. Форми вродженої катаракти та методи її лікування. Ознаки старечої катаракти, стадії її розвитку. Лікування хворих, профілактика.

Досягнення сучасної офтальмології в оперативному лікуванні катаракти. Догляд хворих до операції і після неї. Афекія. Лікарські засоби для профілактики розвитку катаракти. Помутніння склистого тіла запального і дегенеративного характеру, клінічна характеристика, лікування та профілактика.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих із вродженими й набутими катарактами. Методи дослідження кришталика (зовнішній огляд, фокальне освітлення, у прохідному світлі) та склистого тіла. Визначення стадії катаракти. Підготовка хворого до операції і догляд за хворим у післяопераційний період. Аналіз та вирішення клінічних завдань.

Практичні навички:

- зовнішній огляд кришталика (фокальним освітленням);
- огляд кришталика та склистого тіла в прохідному світлі;
- підготовка хворого до операції;
- догляд за хворим після операції;
- підбір окулярів при афакії;
- виписування рецептів на основні лікарські засоби, що використовуються при катаракті.

Тема 12. Глаукома

Поняття про дренажну систему ока, гідродинаміку внутрішньоочної рідини та внутрішньоочний тиск. Етіологія глаукоми. Глаукома як одна з причин сліпоти.

Вроджена глаукома: її ознаки, лікування.

Вторинна глаукома, зв'язок з основними захворюваннями організму.

Класифікація первинної глаукоми: за формою (закритокутова, відкритокутова, змішана); за стадією (I, II, III, IV); за станом внутрішньоочного тиску (а, б, с); за динамікою зорових функцій (стабілізована, нестабілізована). Підозра на глаукому. Лікування, диспансеризація хворих на глаукому, роль профілактичних оглядів у ранній діагностиці глаукоми. Гострий напад глаукоми. Невідкладна допомога. Тактика акушерки при гострому нападі глаукоми.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих на глаукому. Визначення зорових функцій ока (гострота зору, поле зору), огляд переднього відділу ока (глибина передньої камери, структура райдужки, оцінювання зіничного краю райдужки). Визначення внутрішньоочного тиску пальпаторно та за допомогою тонометра Маклакова. Закапування препаратів, що знижують внутрішньоочний тиск. Акцентування уваги на небезпеці закапування мідріатичних засобів та введення атропіну хворим на глаукому.

Ознайомлення студентів з безконтактною фонометрією, методикою Гольдмана та індикатором внутрішньоочного тиску.

Аналіз та вирішення клінічних завдань.

Практичні навички:

- визначення гостроти зору;
- визначення поля зору;
- вимірювання внутрішньоочного тиску методом пальпації;
- вимірювання внутрішньоочного тиску за допомогою тонометра;
- виконання лікувальних процедур (закапування крапель в очі);
- надання невідкладної допомоги під час гострого нападу глаукоми;

- виписування рецептів на препарати, які знижують внутрішньоочний тиск міотики;
- ознайомлення з гоніоскопією.

Розділ 6. Хвороби сітківки та зорового нерва

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Анатомо-фізіологічні особливості сітківки та зорового нерва. Зв'язок патології сітківки із загальними хворобами організму (гіпертонічна хвороба, цукровий діабет, хвороби нирок, вагітність, ускладнена нефропатією).

Відшарування сітківки як ускладнення високої прогресуючої короткозорості. Відшарування сітківки при _____мах. Клінічні ознаки відшарування сітківки. Ретинобластома: клінічна картина, рання діагностика. Вікова макулодістрофія. Клінічна картина, сучасні методи лікування.

Неврит і атрофія зорового нерва, зв'язок із загальними захворюваннями організму (туберкульоз, грип, сифіліс, СНІД) та дією токсинів на організм. Симптоматика та лікування. Заходи щодо профілактики.

Огляд хворих з ураженням сітківки та зорового нерва. Демонстрація таблиць, малюнків зі змінами очного дна (відшарування сітківки, дегенерація сітківки, неврит, застійний диск, атрофія зорового нерва). Зв'язок патології сітківки та зорового нерва із загальними захворюваннями організму.

Практичні навички:

- збирання скарг;
- визначення гостроти зору;
- визначення поля зору;
- визначення темної адаптації;
- дослідження кольоровідчуття за таблицями Рабкіна;
- визначення темної адаптації орієнтовним методом.

Розділ 7. Травми органа зору

ЛЕКЦІЯ

Класифікація травм органа зору: контузії, поранення очного яблука та захисного апарату ока. Травма ока як одна з причин зниження зору та сліпоті.

Контузія ока: симптоми, перша допомога, догляд за хворими.

Проникні та непроникні ушкодження ока, їх діагностика, невідкладна допомога, ускладнення (халькоз, сидероз, симптофтальмія). Заходи щодо профілактики цих захворювань.

Опіки органа зору: хімічні, термічні, променеві, комбіновані. Клінічна картина, невідкладна допомога. Догляд за хворими. Ознайомлення з протезуванням ока. Кератопластика, кератопротезування. Роль молодших медичних спеціалістів у запобіганні очному травматизмі.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Надання невідкладної допомоги в разі поверхневих ушкоджень переднього відділу ока. Діагностика проникного поранення ока. Надання першої допомоги при проникних пораненнях ока. Профілактика розвитку

вторинної інфекції. Тактика акушерки при опікових ураженнях органа зору. Профілактика стовбняка.

Практичні навички:

- видалення поверхневого стороннього тіла з кон'юнктиви очного яблука й повік;
- видалення поверхневого стороннього тіла з рогівки;
- промивання кон'юнктивального мішка при хімічних опіках ока;
- надання невідкладної допомоги при травмах ока;
- накладання монокулярної та біокулярної пов'язок;
- виявлення прямих та непрямих ознак проникного поранення ока;
- невідкладна медична допомога та транспортування хворого з проникним пораненням ока.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Визначення гостроти зору за таблицями Головіна—Сивцева, Орлової та світловідчуття як характеристики гостроти зору. Визначення характеру зору.
2. Орієнтовна перевірка зору новонароджених.
3. Визначення меж поля зору за допомогою периметра та орієнтовним методом.
4. Визначення кольоровідчуття за таблицями Рабкіна.
5. Суб'єктивний метод визначення рефракції; підбирання простих окулярів.
6. Виписування рецептів на окуляри.
7. Вимірювання внутрішньоочного тиску пальпаторним методом.
8. Вимірювання внутрішньоочного тиску тонометром Маклакова.
9. Вивертання повік та огляд кон'юнктиви при захворюваннях переднього відділу ока та травмах ока.
10. Взяття мазка з кон'юнктиви.
11. Промивання кон'юнктивального мішка.
12. Закапування крапель в очі.
13. Закладання мазей за повіки.
14. Накладання пов'язок на очі.
15. Видалення стороннього тіла з кон'юнктиви й рогівки.
16. Проведення проби з коларголом.
17. Проведення проби с флюоресцеїном.
18. Визначення чутливості рогівки.
19. Проведення туалету очей.
20. Підготовка медичних інструментів для промивання слезових шляхів.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Будова зорового аналізатора.
2. Анатомія очного яблука.
3. Анатомо-фізіологічні особливості захисного апарату ока (орбіти, повік) у дітей.
4. Анатомо-фізіологічні особливості рухового й слізного апарату ока у дітей.
5. Центральний зір. Гострота зору. Кольоровідчуття. Методи дослідження.
6. Периферійний зір. Поле зору. Світловідчуття. Методи дослідження.
7. Види клінічної рефракції, методи корекції аметропії.
8. Акомодація, її зміни.
9. Види косоокості, принципи лікування.
10. Симптоматика гострих запальних хвороб орбіти і невідкладна допомога при них.
11. Основні клінічні ознаки новоутворень орбіти.
12. Клінічні ознаки ячменя, лікування.
13. Форми та клінічні ознаки блефариту.
14. Дакріоцистит новонароджених, особливості лікування.
15. Загальні ознаки різних видів гострого бактеріального кон'юнктивіту.
16. Клінічні особливості різних видів бактеріального кон'юнктивіту.
17. Лікування хворих на гострий бактеріальний кон'юнктивіт, профілактичні заходи. Профілактика гонобленореї новонароджених.
18. Клінічні ознаки вірусного кон'юнктивіту, принципи лікування, профілактика.
19. Алергійний кон'юнктивіт, його види, принципи лікування.
20. Загальні ознаки різних видів кератиту. Вродженні захворювання рогівки.
21. Лікування хворих на поверхневий травматичний кератит.
22. Симптоматика гострого іридоцикліту та невідкладна допомога при ньому.
23. Вроджена катаракта, принципи лікування.
24. Клінічний перебіг старечої катаракти.
25. Принципи лікування хворих у разі старечої катаракти.
26. Вроджена глаукома, її ознаки, принципи лікування.
27. Основні ознаки первинної глаукоми.
28. Відмітні клінічні ознаки відкритокутової та закритокутової глаукоми.
29. Причини й клінічні ознаки гострого нападу глаукоми.
30. Невідкладна медична допомога під час гострого нападу глаукоми.
31. Принципи лікування хворих і профілактика ускладнень глаукоми.
32. Симптоми проникного поранення очного яблука.
33. Перша медична допомога при травмах очного яблука.
34. Симптоми контузії ока, перша допомога.
35. Невідкладна медична допомога при опіках очей.
36. Клінічні ознаки електрофтальмії та зніженої офтальмії, принципи лікування.
37. Диспансерний огляд вагітних при захворюванні очей.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Дашевський А.І. Практичні заняття з очних хвороб. — К.: Вища шк., 1991.

Дубовская П.А. Глазные болезни: Учебник. — М.: Медицина, 1986. — 240 с.

Жабоедов Г.Д., Кіреєв В.В. Практикум з очних хвороб. — К.: Здоров'я, 2002. — 62 с.

Корконішко О.М., Гудзь Г.З. Практикум медичної сестри у догляді за офтальмологічними хворими. — Борислав, 2001.

Корконішко О.М. Медсестринство в офтальмології: підручник. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: Медицина, 2008.

Новицький І.Я. Очні хвороби: Підручник. — К.: Здоров'я, 1998. — 184 с.

Додаткова

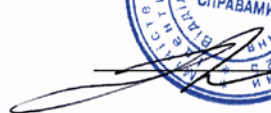
Ковалевский Е.И. Глазные болезни (атлас). — М.: Медицина, 1985. — 244 с.

Лебедев П.И. Неотложная доврачебная помощь при заболеваниях и повреждениях глаз: учеб. пособие. — М.: Медицина, 1982. — 104 с.

Терапевтическая офтальмология: учеб. пособие / Под ред. М.Л. Краснова, Н.Б. Шутьпиной. — М.: Медицина, 1985. — 402 с.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ПОГОДЖЕНО	ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державної установи «Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України»	Заступник Директора Департаменту кадрової політики, освіти, науки та запобігання корупції МОЗ України
 Т.І. Чернишенко	 О.П. Волосовець

(Note: The image contains two blue circular official seals. The left seal is for the 'Central Methodological Cabinet for the Training of Young Specialists' (code 21593754) and the right seal is for the 'Department of Human Resources Policy, Education, Science and Corruption Prevention' (code 21593754).)

НЕВРОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ З НАРКОЛОГІЄЮ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010105 «Акушерська справа»

Київ
2011

НЕВРОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ З НАРКОЛОГІЄЮ

Укладачі:

Н.Н. Аблямітова — викладач КРВНЗ “Кримський медичний коледж”;
О.Л. Сторожилова — викладач КРВНЗ “Кримський медичний коледж”;
Л.Д. Гордієнко — викладач-методист, викладач вищої категорії Київського медичного коледжу № 3.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії вузьких дисциплін КРВНЗ “Кримський медичний коледж” 24.06.2011 р., протокол № 12.

Рецензенти:

Л.Л. Корсунська — доктор мед. наук, професор, головний невролог МОЗ АР Крим;

О.А. Михайлова — канд. мед. наук, доцент кафедри психіатрії, психотерапії, наркології з курсом загальної та медичної психології ДУ “Кримський державний медичний університет ім. С.І. Георгієвського” МОЗ України;

В.О. Сінюгіна — викладач-методист, викладач вищої категорії, голова циклової методичної комісії професійної і практичної підготовки терапевтичного циклу Кременчуцького медичного коледжу;

О.Д. Манаєнкова — викладач I категорії Кременчуцького медичного коледжу;

А.В. Скорбун — викладач нервових та психічних хвороб I кваліфікаційної категорії Чернівецького базового медичного коледжу БДМУ.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Неврологія та психіатрія з наркологією” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010105 “Акушерська справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПІ, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Кінець XX ст. і початок третього тисячоліття, на жаль, характеризуються тенденцією до погіршення стану нервово-психічного здоров'я населення України. Соціально-економічна нестабільність призводить до кількісних та якісних змін структури нервово-психічної захворюваності населення. Ця нестабільність спричинює негативний вплив на кількість деструктивно-дестабілізуючих та соціально зумовлених стресогенних чинників, а також зростанням психічної та неврологічної патології в населення, зокрема у вагітних, підростаючого покоління.

Крім того, зростає відсоток цереброваскулярних, вірусних уражень центральної нервової системи, пухлин, кількість випадків девіантної і соціально небезпечної поведінки, суїцидів, поширення алкоголізму, токсикоманії та наркоманії серед молоді, що негативно впливає на репродуктивну функцію нації.

У сучасних умовах дуже важливо майбутнім акушеркам мати знання та навички, необхідні для кваліфікованого клінічного обстеження пацієнтів, обґрунтування діагнозу, виконання лікувальних маніпуляцій, проведення диспансерних та профілактичних заходів. Акушерка повинна знати неонатальну неврологічну патологію в дитини, післяпологові неврологічні ускладнення в породіллі, екстрагенетальну патологію у вагітної з метою своєчасної профілактики та корекції.

Форми навчання студентів повинні стимулювати професійну творчість, готовність приймати нестандартні рішення.

Навчальну програму адаптовано до Міжнародної кваліфікації хвороб десятого перегляду. Вона передбачає ознайомлення студентів з етіопатогенезом, симптоматикою, діагностикою, лікуванням, профілактикою нервово-психічних захворювань, вироблення навичок до самостійної роботи. Забезпечує зв'язок із сумісними дисциплінами.

Програма орієнтує на чіткість, конкретність засвоєння матеріалу. Тематичний план передбачає 81 год занять, з них лекції — 20, навчальна практика під керівництвом викладача — 31. Самостійна позааудиторна робота — 30 год.

Під час викладання теоретичного матеріалу слід використовувати наочні засоби, таблиці, муляжі, діафільми, слайди, кінофільми та ін.

Практичні заняття мають проводитись у спеціалізованих стаціонарах.

Бажано використовувати на заняттях проблемно-ситуаційні задачі, тестовий контроль, ділові ігри, особливо за відсутності тематичних хворих.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- основні положення функціональної анатомії та фізіології нервової системи;
- організаційні принципи надання психоневрологічної допомоги населенню;

- етіологію, клінічні ознаки, профілактику найпоширеніших нервових і психічних хвороб;
- особливості лікування хворих на нервові та психічні хвороби.
- основи етики, деонтології в неврології та психіатрії. Основи психотерапії та психопрофілактики.

Студенти повинні вміти:

- обстежувати неврологічного та психіатричного хворого;
- визначити основну неврологічну та психопатологічну симптоматику, встановити попередній діагноз;
- надати долікарську невідкладну допомогу;
- забезпечити транспортування і догляд за хворими;
- вести медичну документацію під час приймання і виписування хворих;
- виявляти зміни в психічній діяльності, поведінці хворих;
- вести журнал спостережень за психічно хворими;
- запобігати суїцидальним та агресивним діям хворих.

Студенти мають бути поінформовані про:

- нові нормативні документи МОЗ України та Міністерства науки і освіти України;
- нові досягнення в галузі нервової та психічної патології;
- охорону праці на робочому місці в разі виявлення неврологічних або психічних розладів у вагітних, роділь та породіль.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
	Розділ 1. Нервові хвороби				
1	Функціональна анатомія та патологія центральної й периферійної нервової системи. Загальна симптоматика нервових хвороб. Основні принципи обстеження. Охорона праці в галузі	7	2	3	2
2	Хвороби периферійної нервової системи. Інфекційні хвороби нервової системи	8	2	3	3
3	Судинні хвороби центральної нервової системи	5	2	3	—
4	Об'ємні процеси центральної нервової системи. Травми центральної нервової системи	11	4	3	4
5	Спадково-дегенеративні хвороби нервової та м'язової систем. Хвороби нервової системи новонароджених	7	—	3	4
6	Хвороби автономної нервової системи. Інтоксикації нервової системи.	9	2	3	4
	Розділ 2. Психічні хвороби				
7	Загальна психопатологія та основні методи обстеження психічно хворих. Основні принципи догляду, нагляду й лікування психічно хворих. Організація психіатричної допомоги	7	2	3	2
8	Розлади психічної діяльності при інфекційних та соматичних хворобах. Післяпологові психози. Шизофренія. Маніакально-депресивний психоз	8	2	3	3
9	Основи наркології. Алкоголізм. Наркоманія. Куріння. Медикаментозні психози	6	—	3	3
10	Епілепсія. Олігофренія	8	2	3	3
11	Психогенні хвороби. Психопатії	5	2	1	2
	Самостійна робота				30
	Усього	81	20	31	30

Примітка. Години для самостійної роботи студентів можуть змінювати предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Історія розвитку неврології та невропатології, роль вітчизняних і зарубіжних вчених у її вивченні. Охорона праці в галузі	2
2	Принципи лікування хвороб периферійної нервової системи в гострому та хронічному періодах. Особливості лікування вагітних. Ураження нервової системи при сифілісі: ранній нейросифіліс, пізній нейросифіліс	3
3	Цистицеркоз, ехінококоз центральної нервової системи. Особливості травм центральної нервової системи у дітей	4
4	Синдром Шерешевського—Тернера, хвороба Дауна. Гіпоксія плода та новонародженого	4
5	Особливості надання першої допомоги хворим з інтоксикаціями нервової системи	4
6	Етіологія, патогенез та класифікація психічних хвороб	2
7	Психічні розлади в жінок у період біологічних змін: післяпологовий психоз, клімактеричний синдром, лікування, профілактика	3
8	Вплив нікотину на психіку, внутрішні органи. Вплив токсикоманій на організм плода та вагітну	3
9	Особливості надання першої допомоги хворим з великим епілептичним нападом та епілептичним станом	3
10	Класифікація психопатій	2
	Усього	30

ЗМІСТ

Розділ 1. Нервові хвороби

Тема 1. Функціональна анатомія та патологія центральної й периферійної нервової системи. Загальна симптоматика нервових хвороб. Основні принципи обстеження. Охорона праці в галузі

ЛЕКЦІЯ

Визначення невропатології як однієї з медичних дисциплін, її роль і місце серед інших медичних наук.

Історія розвитку неврології та невропатології, роль вітчизняних і зарубіжних вчених у її вивченні. Організація неврологічної допомоги в Україні. Основні принципи реабілітації неврологічних хворих.

Роль молодшого медичного персоналу в організації неврологічної допомоги. Особливості роботи молодшого медичного персоналу в неврологічних відділеннях, психоневрологічних диспансерах. Охорона праці в неврологічних та психоневрологічних відділеннях.

Будова і функції центральної та периферійної нервової системи.

Склад спинномозкової рідини, її роль.

Кровообіг великого мозку. Поняття про басейни внутрішньої сонної і хребтової артерій.

Характеристика рухових розладів. Поняття про парез і параліч. Основні симптоми центрального та периферійного паралічів.

Синдроми ураження екстрапірамідної системи (паркінсонізм, підкіркові гіперкінези, м'язова ригідність). Симптоми ураження мозочка.

Характеристика чутливості та її порушення: екстероцептивна (поверхнева), пропріоцептивна (глибока), інтероцептивна (із внутрішніх органів), складна.

Біль (локальний, проєкційний, вальний, фантомний, каузальгія).

Трофічні порушення. Розлади функцій тазових органів.

Екстрапірамідна система. Симптоми порушення: синдром паркінсонізму, тремор, міоклонії, хорея, атетоз, торсійна дистонія, тик.

Мозочкова система: статико-локомоторна атаксія, динамічна атаксія. Дослідження: пальце-носова проба, п'яtkово-колінна, діадохокінез, ністагм. Розлади мови: брадилалія, скандована мова. Розлади письма: макрофагія.

Симптоми ураження черепно-мозкових нервів (ЧМН).

Ураження вищих кіркових функцій (апраксія, агнозія, афазія).

Вегетативні розлади та їх дослідження: дермографізм, піломоторні рефлексії, потовиділення, температура шкіри тощо.

Загально-мозкові та вогнищеві симптоми, симптоми на відстані.

Патологічні синдроми: менінгеальний, бульбарний, поліневритичний, синдром підвищеного лікворного тиску, паркінсонізму.

Охорону праці на робочому місці при виявленні неврологічних або психічних розладів у вагітних, роділь та породіль.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Структура і порядок роботи неврологічного відділення. Документація, особливості приймання і здавання чергувань. Спілкування з хворими, питання

деонтології.

Ознайомлення з методикою обстеження неврологічних хворих. Збирання анамнезу та обстеження неврологічного статусу за схемою (загальнономозкові та оболонкові симптоми, функції черепних нервів, рухова система, статокоординаційні проби, чутлива і рефлекторна сфери, автономна нервова система).

Додаткові методи обстеження (оглядова та контрастна рентгенографія черепа і хребта, електроенцефалографія, реоенцефалографія, комп'ютерна томографія та ін.).

Особливості лікування неврологічних хворих (етіотропне, патогенетичне, симптоматичне, фізіотерапія, психотерапія). Робота з листами лікарських призначень.

Догляд за хворими: укладання хворих у ліжку, перестилання білизни тяжко хворому, годування хворих, гігієна шкіри й порожнини рота, запобігання пролежням.

Ознайомлення з формами та методами санітарно-освітньої роботи (бесіди, бюлетені, підбір літератури).

Практичні навички:

- збирання анамнезу;
- обстеження неврологічного статусу за схемою;
- підготовка неврологічного хворого до додаткових методів обстеження;
- ведення документації неврологічного відділення;
- виконання лікарських призначень (ін'єкції: внутрішньовенно, внутрішньом'язово, краплинно);
- догляд неврологічних хворих (профілактика пневмоній, пролежнів, контрактур, гігієнічні заходи);
- санітарно-освітня робота серед неврологічних хворих.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Історія розвитку неврології та невропатології, роль вітчизняних і зарубіжних вчених у її вивченні.

Тема 2. Хвороби периферійної нервової системи. Інфекційні хвороби нервової системи

ЛЕКЦІЯ

Хвороби периферійної нервової системи. Поняття про невропатію, невралгію, радикуліт, поліневропатію та інші хвороби. Причини їх виникнення; інфекції, травми, хвороби хребта. Чинники ризику: переохолодження, фізичне навантаження, побутові та професійні шкідливості.

Остеохондроз хребта. Шийний остеохондроз з корінцевим синдромом. Синдром плечо-лопаткового періартриту. Лікування. Дискогенний попереково-крижовий радикуліт. Діагностика. Гангліоніт, клініка, ускладнення. Особливості перебігу вертеброгенних хвороб у вагітних.

Нейропатія лицевого нерва. Етіологія, клініка, лікування. Невралгія трійчастого нерва, етіологія, клініка, диференціальна діагностика з хворобами приносних пазух і стоматологічними хворобами, лікування (медикаментозне, фізіотерапія, новокаїнові блокади, голковколуювання).

Нейропатії променевого, серединного, ліктьового, великогомілкового,

малогомілкового нервів, причини, методи консервативного лікування та хірургічного лікування у разі травматичного ушкодження периферійного нерва.

Полінейропатія, полірадикулонейропія: інфекційна, токсична (алкогольна, хлорофосна, діабетична), алергійна, вібраційна. Клініка, лікування. Догляд. Особливості клініки в дітей.

Принципи лікування хвороб периферійної нервової системи в гострому та хронічному періодах. Особливості лікування вагітних жінок. Диспансеризація хворих.

Інфекційні хвороби нервової системи. Загальна характеристика інфекційних уражень нервової системи. Етіологія, патогенез. Клінічні етапи розвитку інфекційних хвороб. Симптоми, синдроми, ускладнення, діагностика, принципи лікування.

Менінгіти: гнійні, серозні. Церебральний арахноїдит. Енцефаліти: первинні, вторинні (пара- і постінфекційні). Мієліт. Поліомієліт.

Ураження нервової системи при сифілісі: ранній нейросифіліс, пізній нейросифіліс.

Ураження нервової системи при синдромі набутого імунodefіциту.

Догляд за пацієнтами. Профілактика інфекційних уражень нервової системи.

Особливості встановлення контакту з пацієнтами, їхніми родичами та близькими.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Обстеження, аналіз клінічної картини і лікування хворих із хворобами периферійної нервової системи в неврологічному відділенні. Демонстрація рентгенограм. Демонстрація хворих за темою, особливості їхнього режиму, догляду, виконання призначень лікаря.

Ознайомлення з правилами підготовки хворого до рентгенографії хребта. Накладання шин і лонгетів на паралізовані кінцівки. Підготовка ліжка зі щитом, методи витягання хребта у хворих на дискогенний радикуліт.

Первинні і вторинні інфекції нервової системи. Роль гематоенцефалічного бар'єра. Значення вірусологічних, бактеріологічних і серологічних методів діагностики інфекційних хвороб нервової системи.

Менінгіт. Етіологія первинного і вторинного менінгіту. Менінгеальний симптомокомплекс. Особливості перебігу менінгококового, туберкульозного, вторинного гнійного та сифілітичного менінгіту. Порівняльна характеристика складу спинномозкової рідини при різних формах менінгіту.

Лікування, наслідки, профілактика, догляд за хворими. Особливості антибіотикотерапії, визначення чутливості мікрофлори до антибіотиків, комбіноване застосування лікарських засобів. Соціальні аспекти захворюваності на туберкульоз і сифіліс, питання деонтології.

Енцефаліт. Епідемічний енцефаліт, етіологія, клініка, лікування в гострий і хронічний періоди. Застосування препаратів для лікування хворих на паркінсонізм.

Кліщовий енцефаліт, етіологія, шляхи передачі (трансмівний та аліментарний). Клініка, лікування в гострий період та в період залишкових явищ. Колективна та індивідуальна профілактика.

Вторинний енцефаліт: грипозний, ревматичний, коровий, алергійний. Лікування, профілактика.

Поліомієліт. Етіологія, клініка, догляд за хворими. Профілактика

поліомієліту. Лікування в гострій і резидуальній періоди.

Мієліт. Етіологія, клініка, лікування, особливості догляду. Запобігання ускладненням: пролежням, уросепсису, контрактурам.

Розсіяний склероз: інфекційно-алергічна теорія виникнення, клініка, перебіг, лікування, догляд за хворими.

Патологічні зміни, що виникають у центральній нервовій системі за наявності ВІЛ-інфекції.

Особливості перебігу інфекційних хвороб нервової системи в дітей, вагітних жінок, значення реактивності, роль екологічних чинників у зниженні імунітету в дітей, вагітних, роділь та породіль.

Обстеження хворих на інфекційні захворювання нервової системи. Аналіз карт стаціонарних хворих на інфекційні хвороби нервової системи. Серологічні та вірусологічні методи обстеження, їх значення. Удосконалення навичок з організації догляду за хворими з гострими інфекційними хворобами нервової системи. Профілактика пролежнів і лікування хворих з ними. Проведення катетеризації, промивання сечового міхура. Сифонна клізма, механічне видалення калових мас із прямої кишки. Використання грілки при розладах температурної чутливості.

Підготовка хворих та інструментарію до спинномозкової пункції, допомога лікареві під час її проведення. Робота на медсестринському посту, у маніпуляційній; виконання призначень лікаря

Практичні навички:

- обстеження пацієнтів з хворобами периферійної нервової системи;
- підготовка хворого до рентгенографії хребта (очищувальні клізми, дієта);
- накладання шин і лонгетів на паралізовані кінцівки;
- догляд пацієнтів з хворобами периферійної нервової системи;
- виконання медикаментозних призначень лікаря (введення нестероїдних протизапальних медикаментів — реопірину, диклофенаку, наклофену; особливості застосування сечогінних препаратів);
- обстеження хворих з інфекційними захворюваннями нервової системи;
- догляд за хворими з інфекційними захворюваннями нервової системи;
- профілактика пролежнів і лікування хворих з ними;
- підготовка хворих та інструментів до спинномозкової пункції;
- виконання медикаментозних призначень лікаря (введення антибіотиків, гормонів, сечогінних засобів. Проведення детоксикації внутрішньовенно, краплинно).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Принципи лікування хвороб периферійної нервової системи в гострому та хронічному періодах. Особливості лікування вагітних.

Ураження нервової системи при сифілісі: ранній нейросифіліс, пізній нейросифіліс.

Тема 3. Судинні хвороби центральної нервової системи

ЛЕКЦІЯ

Причини, що викликають порушення мозкового кровообігу: артеріальна гіпертензія, атеросклероз мозкових судин, сифілітичний васкуліт,

шийний остеохондроз, хвороби крові, пізній токсикоз вагітних. Чинники ризику: фізичне перенапруження, психічні травми, вроджені аномалії судин тощо. Механізми гострого порушення мозкового кровообігу (гіпертонічний криз, ішемія, колапс внаслідок інфаркту міокарда, пароксизмальної тахікардії, масивної кровотечі, шокowego стану), зміни фізико-хімічного складу крові (підвищення в'язкості та згортання).

Клініка минулих порушень мозкового кровообігу, геморагічного та ішемічного інсультів, емболії судин мозку. Симптоми ураження басейну сонної і хребтової артерій. Диференціальний діагноз коми при геморагічному інсульті з комою іншої етіології (уремічна, діабетична, печінкова та ін.).

Лікування, невідкладна допомога. Ознайомлення з методами диференційованого лікування при інсульті. Реабілітація хворих із залишковими явищами інсульту. Особливості перебігу судинних хвороб центральної нервової системи у вагітних, роділь, породіль.

Профілактика порушень мозкового кровообігу.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих з порушенням мозкового кровообігу. Участь у наданні негайної допомоги в разі інсульту. Особливості догляду під час коматозного стану: відсмоктування слизу з порожнини рота, гігієнічні та лікувальні процедури, правильне положення хворого в ліжку, катетеризація сечового міхура, очищувальна клізма.

Внутрішньом'язове введення розчину магнію сульфату, лазиксу, внутрішньовенне введення еуфіліну з ізотонічним розчином.

Показання до застосування антикоагулянтів, особливості лікування ними. Контроль за аналізами крові, аналізи сечі.

Запобігання гіпостатичній пневмонії та пролежням.

Годування хворих з порушенням ковтання. Боротьба із закрепом.

Запобігання утворенню контрактур у хворих із паралізованими кінцівками (правильне укладання кінцівок, періодичне накладання шин і лонгетів, масаж, лікувальна гімнастика). Особливості догляду хворих похилого віку. Санітарно-освітня робота, бесіди з хворими, випуск санбюлетеня з профілактики порушень мозкового кровообігу. Профілактика інсультів у роділь.

Практичні навички:

- огляд хворих з судинними захворюваннями центральної нервової системи;
- надання невідкладної допомоги хворим на судинні захворювання центральної нервової системи;
- догляд за хворими із судинними захворюваннями центральної нервової системи;
- виконання ін'єкцій та інших медикаментозних призначень лікаря;
- годування хворих на судинні захворювання центральної нервової системи;
- санітарно-освітня робота серед пацієнтів із судинними захворюваннями центральної нервової системи.

Тема 4. Об'ємні процеси центральної нервової системи. Травми центральної нервової системи

ЛЕКЦІЯ

Об'ємні процеси центральної нервової системи. Об'ємні процеси в центральній нервовій системі: пухлини головного і спинного мозку, абсцес головного мозку, паразитарні ураження головного мозку (ехінококкоз, цистицеркоз, токсоплазмоз).

Пухлини головного мозку: загально мозкові і вогнищеві симптоми, додаткові методи діагностики, зміни в цереброспинальній рідині, принципи лікування і догляду за хворими.

Пухлини спинного мозку: внутрішньомозкові (інтрамедулярні) і позамозкові (екстрамедулярні): основні симптоми, лікування, догляд.

Травми центральної нервової системи. Причини зростання травматизму, в тому числі й черепно-мозкового. Закриті черепно-мозкові травми: струс і забій головного мозку I, II, III ступенів, забій мозку зі здавленням його. Ознаки перелому кісток склепіння та основи черепа.

Перша допомога, особливості транспортування хворих. Реанімаційні заходи в разі тяжкої черепної травми, роль молодшого медичного працівника при цьому. Лікування, терміни госпіталізації.

Ранні ускладнення травм черепа (травматичний делірій, гнійний менінгіт, астения), пізні ускладнення (церебральний арахноідит, енцефалопатія, епілепсія).

Лікування, догляд за хворими. Залишкові явища черепно-мозкових травм, працевлаштування хворих. Особливості перебігу травм у дітей.

Травматичні ушкодження спинного мозку, компресійні переломи хребта. Клініка, негайна допомога, особливості транспортування, роль своєчасного хірургічного втручання.

Догляд за хворими, профілактика пролежнів і уросепсису.

Реабілітація хворих із залишковими явищами черепно-мозкової та спинномозкової травм.

Роль молодшого медичного працівника в профілактиці травматизму.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Об'ємні процеси: пухлини (первинні і вторинні), паразитарні кісти і гранульоми, запальні ураження мозку (туберкулома, сифілома, кістозний арахноідит, абсцес мозку).

Клінічні ознаки підвищення внутрішньочерепного тиску. Вогнищева симптоматика. Загально мозкова симптоматика.

Додаткові методи обстеження: офтальмоскопія, рентгенографія черепа, електроенцефалографія, пневмоенцефало-графія, ехоенцефалографія, люмбальна пункція та ін.

Дегідратаційна терапія, оперативне лікування, догляд за хворими.

Пухлини спинного мозку, клініка інтрамедулярних і екстрамедулярних пухлин, лікування, догляд за хворими.

Абсцес головного мозку, етіологія, загально мозкові та вогнищеві симптоми, картина крові. Оперативне й медикаментозне лікування.

Аналіз карт стаціонарних хворих. Демонстрація хворих за темою заняття. Огляд післяопераційних хворих. Участь у перев'язках, виконання призначень лікаря. Демонстрація додаткових методів обстеження хворого. Догляд за хворими. Годування.

Огляд хворих з травмами головного і спинного мозку. Надання першої допомоги. Виконання призначень лікаря. Догляд і спостереження за хворими.

Ознайомлення з реанімаційним відділенням, робота молодшого спеціаліста в ньому. Огляд хворих із залишковими явищами закритої черепно-мозкової травми.

Демонстрація рентгенограм, томограм хворих із травмами черепа та хребта.

Практичні навички:

- огляд хворих з об'ємними процесами центральної нервової системи;
- виконання медикаментозних призначень лікаря;
- догляд за хворими на об'ємні процеси центральної нервової системи;
- годування хворих з об'ємними процесами центральної нервової системи.
- огляд хворих з черепно-мозковими та спинномозковими травмами;
- надання першої медичної допомоги пацієнтам з черепно-мозковими та спинномозковими травмами;
- догляд за хворими з черепно-мозковими та спинномозковими травмами;
- виконання медикаментозних призначень лікаря (внутрішньовенні, внутрішньом'язові ін'єкції антибіотиків, дегідратація тощо).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Цистицеркоз, ехінококоз центральної нервової системи.
Особливості травм центральної нервової системи у дітей.

Тема 5. Спадково-дегенеративні хвороби нервової та м'язової систем. Хвороби нервової системи новонароджених

ЛЕКЦІЯ

Спадково-дегенеративні хвороби нервової та м'язової систем. Короткі відомості про спадково-дегенеративні хвороби м'язової та нервової систем: прогресуюча м'язова дистрофія, вторинні прогресуючі м'язові дистрофії, міастенія, спадкові хвороби обміну (фенілкетонурія), системні дегенерації (гепатоцеребральна дистрофія, хорея Гентінгтона). Хромосомні синдроми. Сирингомієлія. Основні клінічні симптоми. Лікування. Догляд за хворими.

Хвороби нервової системи новонароджених. Загальна характеристика хвороб нервової системи в новонароджених (перинатальні хвороби), зумовлених дією патологічних факторів у передпологовому періоді, під час пологів і в перші дні життя: хвороби матері, плода, пологові травми. Клінічні прояви.

Гіпоксія плода і немовляти. Пологова черепно-мозкова травма. Хребетно-мозкова травма. Акушерські паралічі: верхній параліч Дюшена—Ерба; нижній параліч Дежеріна—Клюмпке; тотальний параліч. Дитячий церебральний параліч (ДЦП).

Кефалогематома.

Вторинні аномалії розвитку нервової системи. Черепно-мозкова кила. Спинно-мозкова кила. Мікроцефалія. Гідроцефалія.

Догляд за пацієнтами.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Огляд хворих з прогресуючою м'язовою дистрофією, хромосомними синдромами, системними дегенераціями. Догляд за хворими. Виконання призначень лікаря. Ознайомлення з роботою медико-генетичної консультації. Профілактична та санітарно-освітня робота серед населення з метою запобігання спадкових хвороб.

Перинатальна патологія нервової системи: гіпоксія плода, новонародженого, внутрішньочерепна родова травма, акушерський параліч, гемолітична хвороба новонародженого, дитячий церебральний параліч.

Аномалії розвитку нервової системи: черепно-мозкові грижі, мікроцефалія, гідроцефалія та ін. Причини виникнення, фактори ризику: хвороби матері, акушерська патологія, травматизація в пологах.

Практичні навички:

- огляд хворих зі спадково-дегенеративними хворобами нервової та м'язової систем;
- догляд за хворими зі спадково-дегенеративними хворобами нервової та м'язової систем;
- виконання медикаментозних призначень лікаря;
- догляд за хворими на хвороби нервової системи новонароджених;
- виконання медикаментозних призначень лікаря. Проведення дегідратаційної терапії, введення гемостатиків, антикоагулянтів, ноотропів;
- проведення санітарно-освітня роботи серед вагітних, молоді з метою запобігання хвороб нервової системи новонароджених.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Синдром Шерешевського—Тернера, хвороба Дауна.
Гіпоксія плода та новонародженого.

Тема 6. Хвороби автономної нервової системи. Інтоксикації (токсичні ураження) нервової системи

ЛЕКЦІЯ

Хвороби автономної нервової системи. Основні симптоми ураження автономної нервової системи. Фактори ризику: ендогенні та екзогенні причини. Набряк Квінке. Мігрень. Вегето-судинна дистонія, ваготонія, симпатикомонія. Лікування. Догляд за хворими, вібраційна хвороба. Етіологія, симптоми, лікування, профілактика.

Гіпоталамічний (діенцифальний) синдром. Етіологія, симптоми, лікування, профілактика.

Інтоксикації (токсичні ураження) нервової системи. Загальна характеристика ендогенних та екзогенних інтоксикацій: промислових, побутових, сільськогосподарських, військових, медикаментозних, харчових та ботулізму.

Клінічна картина, надання невідкладної допомоги при токсичних ураженнях нервової системи. Особливості догляду за пацієнтами. Речовини — антидоти.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Аналіз карт стаціонарних хворих, демонстрація хворих з хворобами вегетативної нервової системи. Надання негайної допомоги під час кризових ситуацій.

Поняття про ендогенні та екзогенні інтоксикації нервової системи. Отруєння сірководнем, оксидом вуглецю, пестицидами, барбітуратами, метиловим спиртом, пахікарпіном, нейролептиками. Ботулізм. Клінічні прояви, діагностика, лікування, профілактика.

Перебіг інтоксикацій у вагітних. Клінічні прояви, діагностика, лікування, профілактика.

Огляд хворих. Аналіз карт стаціонарних хворих. Особливості надання першої допомоги. Особливості догляду і лікування хворих на ботулізм. Розв'язання ситуаційних задач за темою. Курація хворих на інтоксикаційні ураження в підгострому періоді інтоксикаційних уражень.

Практичні навички:

- догляд за хворими з ураженнями автономної нервової системи;
- виконання медикаментозних призначень лікаря;
- огляд хворих з інтоксикаціями нервової системи;
- надання першої допомоги хворим з інтоксикаціями нервової системи;
- догляд за хворими з інтоксикаціями;
- особливості догляду та лікування хворих на ботулізм.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості надання першої медичної допомоги хворим з інтоксикаціями нервової системи.

Розділ 2. Психічні хвороби

Тема 7. Загальна психопатологія та основні методи обстеження психічно хворих. Основні принципи догляду, нагляду й лікування психічно хворих. Організація психіатричної допомоги

ЛЕКЦІЯ

Поняття про психіатрію як науку. Основні етапи розвитку психіатрії. Заслуги вітчизняних вчених у розвитку науки. Загальні відомості щодо етіології, патогенезу та класифікації психічних хвороб. Основні положення про професійний обов'язок. *Охорона праці на робочому місці* при виявленні неврологічних або психічних розладів у вагітних, роділь та породіль

Порушення пізнавальної діяльності. Розлади відчуття: гіперестезія, гіпестезія, анестезія, сенестопатія, парестезія. Розлади сприймання: ілюзії, галюцинації, псевдогалюцинації.

Синдром Кандінського—Клерамбо. Патологія уваги, пам'яті. Антеро- і ретроградна амнезія. Синдром Корсакова. Конфабуляції і псевдоремінісценції. Розлади мислення: за темпом, систематизованістю, продуктивністю та цілеспрямованістю. Маячні ідеї та їхні види. Надцінні ідеї. Недоумкуватість (вроджена і набута). Патологія емоційної діяльності: ейфорія, депресія, характеристика маніакального та депресивного синдрому, дисфорія, апатія, афект, страх, емоційна тупість.

Рухово-вольові розлади: рухове збудження (маніакальне, гебефренічне,

кататонічне).

Ступорозний стан (кататонічний, психогенний, депресивний). Судорожні напади: істеричний та епілептичний. Розлади вольової сфери: інстинкту самозбереження, харчового інстинкту, перверзії статі. Клептоманія. Піроманія. Дромоманія. Розлади свідомості: непродуктивні та продуктивні.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Ознайомлення з основними принципами й методами обстеження психічно хворих. Демонстрація хворих з різною психічною патологією. Нагляд і спостереження за поведінкою та висловлюваннями психічно хворих, правильний запис їх у журналі спостереження. Особливості нагляду за хворими з порушеною свідомістю, депресивним станом (суїцид), делірієм, деменцією тощо. Охорона праці в психоневрологічному диспансері.

Ознайомлення з основними принципами догляду, нагляду та лікування хворих. Особливості догляду. Виконання гігієнічних заходів, годування хворих. Запобігання агресивним діям хворих, суїцидальним вчинкам. Ознайомлення з основними відділеннями та структурою психоневрологічної лікарні і диспансеру. Функціональні обов'язки молодшого медичного персоналу стаціонару. Диспансерне спостереження за психічно хворими, наркоманами та хворими на алкоголізм.

Практичні навички:

- догляд за хворими з психічними розладами;
- виконання гігієнічних заходів;
- годування хворих з психічними розладами;
- бесіди з родичами психічно хворих із застосуванням правил медичної етики та деонтології.
- нагляд, спостереження за поведінкою і висловлюваннями хворих, записування їх;
- робота в приймальному відділенні, стаціонарі;
- бесіди з хворими та родичами психічно хворих;
- ведення медичної документації, оформлення історій хвороб;
- вивчення правил техніки безпеки при роботі з психічно хворими.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Етіологія, патогенез та класифікація психічних хвороб.

Тема 8. Розлади психічної діяльності при інфекційних та соматичних хворобах. Післяпологові психози. Шизофренія, маніакально-депресивний психоз

ЛЕКЦІЯ

Розлади психічної діяльності при інфекційних та соматичних хворобах. Післяпологові психози. Розлади свідомості при гострих інфекційних хворобах, симптоми, особливості догляду,

Зміни особистості при хронічних інфекційних хворобах. Астенічний симптомокомплекс, психозоподібні форми поведінки. Надцінні іпохондричні та паранойяльні ідеї. Різні види розладів свідомості, симптоми цих станів, особливості догляду за хворими.

Психічні розлади при тривалому перебігу соматичних хвороб: ревматизмі, інфаркті міокарду, хронічних хворобах печінки, нирок, травного каналу. Зміни психіки при ендокринних хворобах: гіпотиреоз (мікседема), дифузний токсичний зоб (базедова хвороба), цукровий діабет.

Психічні розлади в жінок у період біологічних змін: післяпологовий психоз, клімактеричний синдром, лікування, профілактика.

Шизофренія, маніакально-депресивний психоз. Історія розвитку вчення про шизофренію. Етіологія й патогенез. Основні клінічні синдроми. Основні клінічні форми й типи перебігу шизофренії. Особливості клініки хвороби в підлітковому та похилому віці, у вагітних. Поняття про дефект психіки і наслідки хвороби. Види ремісій. Особливості догляду та нагляду при різних формах шизофренії. Види лікування хворих на шизофренію. Маніакально-депресивний психоз (МДП). Етіологія. Типи перебігу: циркулярний, монофазний, маніакальний стан, основні симптоми. Депресивний стан, симптоми. Особливості догляду і нагляду за хворими. Лікування хворих з МДП.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Догляд за хворими, бесіди з хворими для виявлення симптоматики порушень психіки. Огляд хворих з різними типами перебігу шизофренії та різними формами клінічної симптоматики. Ознайомлення з дефектами психіки й наслідками хвороби. Засоби впливу в разі відмови хворих від їжі (переконання, призначення засобів, що збуджують апетит, барбамілкофеїнове розгальмування, годування через зонд).

Методи зняття психомоторного збудження. Робота медичного персоналу в палаті спостереження. Форми трудотерапії. Поняття про циклотимію. Огляд хворих на маніакально-депресивний біполярний психоз. Особливості догляду за ними. Правила ведення щоденника нагляду. Заповнення документації. Виконання призначень лікаря.

Практичні навички:

- догляд за хворими з психічними розладами;
- проведення бесід з хворими;
- виконання лікарських призначень;
- годування хворих на шизофренію, маніакально-депресивний психоз;
- трудотерапія;
- ведення щоденника нагляду за хворими на шизофренію, маніакально-депресивний психоз;
- заповнення документації;
- виконання призначень лікаря.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Психічні розлади в жінок у період біологічних змін: післяпологовий психоз, клімактеричний синдром, лікування, профілактика.

Тема 9. Основи наркології. Алкоголізм. Наркоманія. Куріння. Медикаментозні психози

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Хронічний алкоголізм. Перша (початкова) стадія — псевдоневрастенічна, друга стадія — наркоманічна. Психопатизація особи. Третя стадія — енцефалопатична. Лікування. Профілактика.

Алкогольні психози. Біла гарячка. Невідкладна долікарська допомога. Лікування. Діагностика.

Алкогольний галюциноз. Алкогольний параноїд. Корсаківський поліневритичний психоз. Алкогольні енцефалопатії.

Наркоманія, визначення її. Види наркоманії: морфінізм, гашишизм, кокаїнізм.

Куріння. Вплив нікотину на психіку, внутрішні органи. Вплив токсикоманій на організм плода та вагітну. Роль молодшого медичного працівника в боротьбі з палінням.

Огляд хворих з різними стадіями алкоголізму. Огляд хворого в стані абстиненції. Огляд хворих з алкогольними психозами та наркоманією. Участь у проведенні дезінтоксикаційних заходів, апоморфінотерапії, сенсibiliзувальної терапії. Демонстрація хворих з білою гарячкою. Ознайомлення з роботою молодшого медичного персоналу в наркологічному диспансері. Психотерапія.

Практичні навички:

- догляд за хворими на алкоголізм, токсикоманію;
- проведення дезінтоксикаційних заходів;
- особливості роботи молодшого медичного персоналу в наркологічному диспансері;
- психотерапія;
- санітарно-освітня робота серед хворих на алкоголізм, токсикоманію.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Вплив нікотину на психіку, внутрішні органи. Вплив токсикоманій на організм плода та вагітну.

Тема 10. Епілепсія. Олігофренія

ЛЕКЦІЯ

Епілепсія. Етіологія. Патогенез. Справжня епілепсія та епілептиформний синдром. Симптоматична епілепсія. Види епілепсії. Великий епілептичний напад, провісники, аура. Судорожні фази. Епілептичний стан, перша допомога. Малий епілептичний напад.

Перебіг епілепсії у вагітних. Еклампсія вагітних. Судорожні стани в дитячому віці (спазмофілія, гіпертермія), лікування, профілактика. Працевлаштування хворих.

Олігофренія. Основні критерії олігофренії. Причини (ендогенні та екзогенні чинники). Ступені олігофренії: дебільність, імбецильність, ідіотія. Соціальна адаптація олігофренів. Особливості лікування. Особливості догляду і нагляду. Профілактика.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Демонстрація хворих на епілепсію на початкових етапах хвороби, з вираженими змінами особистості та з еквівалентами судорожних нападів.

Розгляд тактики молодшого медичного персоналу та особливості догляду за хворими під час епілептичного нападу, епілептичного статусу і після них. Лікування та профілактика еклампсій.

Ознайомлення з дегідратаційною терапією; протисудомна, симптоматична терапія тощо.

Практичні навички:

- етика і деонтологія акушерки;
- надання невідкладної допомоги хворим на епілепсію;
- особливості тактики молодшого медичного персоналу;
- догляд за хворими на епілепсію, олігофренію;
- виконання призначень лікаря;
- диспансерне спостереження хворих на епілепсію, олігофренію.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Особливості надання першої медичної допомоги хворим з великим епілептичним нападом та епілептичним станом.

Тема 11. Психогенні хвороби. Психопатії

ЛЕКЦІЯ

Психогенні хвороби. Визначення. Неврастенія, нав'язливі стани (обсесії), істеричний невроз, депресивні неврози, системні неврози. Роль психотерапії в комплексному лікуванні хворих з неврозами. Неврози в дітей, вагітних жінок. Клінічні особливості. Догляд. Профілактика й лікування.

Реактивні психози. Реактивна депресія, реактивний параноїд, реактивно-істеричні психози.

Психопатії. Основні симптоми. Критерії психопатій. Класифікація психопатій. Характерологічні та патохарактерологічні реакції.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Загальне поняття про психогенні чинники. Поняття про емоційний стрес.

Роль психотерапії в комплексному лікуванні хворих з неврозами. Неврози у дітей, вагітних жінок. Клінічні особливості. Догляд. Профілактика та лікування.

Реактивні психози. Реактивна депресія, реактивний параноїд, реактивно-істеричні психози (пуерилізм, псевдодеменція). Афективно-шокові реакції. Основні симптоми. Диференціальна діагностика реактивних депресій і параноїду зі схожими ендогенними хворобами. Догляд за хворими. Критерії психопатій. Класифікація психопатій. Характерологічні та патохарактерологічні реакції. Систематика психопатій: збудливі, гальмівні й змішані. Клінічні особливості. Патологія потягів.

Поведінка молодшого медичного персоналу з хворими на психопатії. Лікування хворих на психопатії: медикаментозне, психотерапія, трудотерапія.

Психопатоподібні розлади в дітей і підлітків, у вагітних жінок. Заходи медикопсихологічного та педагогічного характеру. Аналіз карт стаціонарних хворих. Основні принципи та особливості догляду і лікування. Дотримання медичним персоналом правил медичної етики та деонтології. Розв'язування

ситуаційних задач.

Практичні навички:

- особливості догляду та лікування хворих;
- правила етики та деонтології;
- виконання лікарських медикаментозних призначень;
- догляд за хворими на психопатію;
- виконання призначень лікаря;
- психотерапія, трудотерапія;
- формування навичок спілкування з хворими та їхніми рідними.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Класифікація психопатій.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Підготовка хворого, інструментів, стерильного матеріалу для допомоги лікарю під час проведення спинномозкової пункції.
2. Підготовка й допомога лікарю під час проведення новокаїнових блокад.
3. Профілактика м'язових контрактур.
4. Запобігання утворенню пролежнів та їх лікування.
5. Особливості годування неврологічних хворих.
6. Надання невідкладної допомоги під час мозкового інсульту в разі гіпоталамічного кризу.
7. Застосування грілки при порушеннях чутливості.
8. Підготовка хворих до рентгенографії хребта.
9. Підготовка ліжка зі щитом, методика витягання хребта під час дискогенної патології.
10. Методика проведення дегідратаційної терапії.
11. Зняття психомоторного збудження.
12. Надання негайної допомоги під час судомних станів.
13. Методика лікування інсуліном.
14. Методика лікування сульфазином.
15. Методика приведення апоморфійної терапії.
16. Техніка штучного годування хворих у разі відмови від їжі.
17. Методи фіксації хворого в ліжку під час психічних розладів.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

I. Загальна невропатологія та психіатрія

1. Роль невропатології та психіатрії в системі охорони здоров'я. Принципи організації неврологічної та психіатричної допомоги.
2. Будова й функції центральної та периферійної нервової системи.
3. Будова й функції спинного мозку. Провідні шляхи спинного мозку, симптоми їх ураження. Поняття про центральний і периферійний параліч.
4. Будова і функції головного мозку. Мозковий стовбур, півкулі мозку. Кора великого мозку, її роль, симптоми ураження часток головного мозку.
5. Будова і функції мозочка, симптоми його ураження.
6. Черепні нерви, їх анатомічні особливості, функції.
7. Основні симптоми ураження черепних нервів.
8. Автономна нервова система, її будова, функції, симптоми ураження. Порушення функцій тазових органів.
9. Спинномозкова рідина. Зміни в складі спинномозкової рідини при різній патології нервової системи.
10. Кровопостачання головного й спинного мозку, поняття про вертебробазиллярний і каротидний судинний басейни.
11. Екстрапірамідна система, її роль. Симптоми ураження екстрапірамідної системи.
12. Розлади чутливості: об'єктивні, суб'єктивні. Синдроми порушення чутливості.
13. Вищі кіркові функції, їх порушення: апраксія, агнозія, афазія. Порушення емоційно-психічної сфери.
14. Бульбарний і псевдобульбарний параліч; основні симптоми; догляд за хворими.
15. Методика обстеження неврологічних хворих.
16. Додаткові методи обстеження в неврології та психіатрії.
17. Основні принципи лікування неврологічних хворих і догляду за ними.
18. Робота молодшого медичного персоналу в психіатричній лікарні. Види нагляду за хворими.
19. Основні методи лікування психічно хворих. Поняття про психотерапію.
20. Розлади сприймання, пам'яті й мислення у психічно хворих.
21. Психопатологія емоцій, свідомості та рухово-вольової сфери у психічно хворих.

II. Спеціальна невропатологія

1. Поняття про неврит, невралгію, невропатію. Загальні принципи лікування та догляду за хворими з ураженням периферійної нервової системи. Особливості перебігу хвороб у вагітних.
2. Невралгія трійчастого нерва: етіологія, основні симптоми, лікування, догляд за хворими.
3. Нейропатія лицевого нерва: основні причини, клініка, лікування, догляд за хворими.
4. Нейропатія нервів верхньої і нижньої кінцівок: основні причини, симптоми, лікування, догляд за хворими.
5. Остеохондроз хребта. Особливості перебігу у вагітних. Вертеброгенний

попереково-крижовий радикуліт: основні симптоми, лікування. Методи витягання хребта при остеохондрозі. Вертеброгенний синдром у вагітних.

6. Шийний остеохондроз; клінічні симптоми, основні принципи лікування, догляд за хворими.
7. Гангліоніт (оперізувальний лишай): етіологія, клініка, лікування.
8. Поліневропатія, поліневрит (первинний і вторинний): основні клінічні симптоми, лікування.
9. Первинний менінгококовий менінгіт: етіологія, епідеміологія. Менінгеальний симптомокомплекс. Зміни в цереброспінальній рідині. Лікування, догляд за хворими.
10. Вторинний гнійний менінгіт: основні причини, клініка, лікування, догляд за хворими.
11. Вторинний серозний менінгіт (туберкульозний і сифілітичний): основні симптоми, лікування. Роль молодших медичних працівників у профілактиці сифілісу, туберкульозу.
12. Арахноїдит: етіологія, клініка, лікування.
13. Епідемічний (летаргійний) енцефаліт, гостра і хронічна форми: етіологія, основні симптоми, лікування.
14. Кліщовий (весняно-літній) енцефаліт: епідеміологія, основні симптоми, лікування, профілактика.
15. Грипозний енцефаліт; основні симптоми, лікування, профілактика.
16. Ревматичний енцефаліт: клінічні форми. Мала хорея, основні симптоми. Лікування і догляд за хворими.
17. Мієліт: основні причини, клініка, ускладнення та запобігання їм; лікування й догляд за хворими.
18. Поліомієліт: етіологія, клінічні періоди, лікування, профілактика, терміни вакцинації.
19. Розсіяний склероз: етіологія, патогенез, основні симптоми, лікування, догляд за хворими.
20. Причини, патогенез, класифікація судинних захворювань центральної нервової системи. Вплив вагітності, пологів на серцево-судинну систему жінки. Профілактика судинних розладів центральної нервової системи.
21. Геморагічний інсульт: етіологія, патогенез, основні клінічні форми, ознаки, невідкладна допомога.
22. Субарахноїдальний крововилив: етіологія, патогенез, основні симптоми. Зміни цереброспінальної рідини. Лікування та догляд за хворими.
23. Ішемічний інсульт: етіологія, патогенез, клініка, принципи диференційованого лікування. Догляд за хворими.
24. Емболія судин мозку: патогенез, основні клінічні симптоми залежно від рівня емболії, лікування, догляд за хворими.
25. Пухлини головного мозку: загально мозкові і вогнищеві симптоми, додаткові методи діагностики, принципи лікування і догляду за хворими.
26. Пухлини спинного мозку — внутрішньомозкові (інтрамедулярні) і позамозкові (екстрамедулярні): основні симптоми, зміни в спинномозковій рідині, лікування, догляд за хворими.
27. Закриті черепно-мозкові травми: струс, забій, здавлення головного мозку, основні симптоми, зміни в спинномозковій рідині. Невідкладна допомога при травмах головного мозку. Догляд за хворими.

Ускладнення та їх лікування.

28. Переломи черепа. Перелом склепіння та основи черепа, основні клінічні симптоми, догляд за хворими.
29. Травми спинного мозку: класифікація, патогенез, основні клінічні симптоми, ускладнення. Правила транспортування. Лікування і догляд за хворими з травмами спинного мозку.
30. Первинна прогресуюча м'язова дистрофія (міопатія): етіологія, патогенез, основні симптоми, лікування, догляд за хворими.
31. Сирингомієлія; етіологія, патогенез, клінічні форми, особливості лікування.
32. Міастенія та бічний амітрофічний склероз: етіологія й патогенез, клініка, основні принципи лікування і догляду за хворими.
33. Спадкові хвороби обміну та системні дегенерації: види, основні симптоми, лікування.
34. Хвороби нервової системи новонароджених: гіпоксія плода, внутрішньочерепна пологова травма, акушерський параліч: патогенез, діагностика, лікування.
35. Хвороби автономної нервової системи: вібраційна хвороба, мігрень, ангіоневротичний набряк (набряк Квінке). Основні клінічні симптоми, лікування.
36. Вегетативно-судинна дистонія: форми, етіологія, клінічні прояви. Невідкладна допомога при симпатикоадреналовому і парасимпатичному (вагоінсулярному) кризах.
37. Загальна характеристика ендogenous та екзогенних інтоксикацій: промислових, побутових, сільськогосподарських, військових, медикаментозних, харчових та ботулізму.

III. Спеціальна психіатрія

1. Психічні розлади при соматичних неінфекційних та інфекційних хворобах, інтоксикаціях; основні причини і симптоми. Деонтологічні принципи спілкування з хворими. Психічні розлади під час вагітності, пологів, післяпологового періоду.
2. Алкоголь, його вплив на центральну нервову систему, симптоми звичайного алкогольного сп'яніння й патологічного сп'яніння. Гостре отруєння алкоголем і невідкладна допомога. Перебіг хвороби у вагітних.
3. Алкоголізм, його стадія, зміни особистості хворого. Основні принципи лікування при алкоголізмі. Роль молодшого медичного персоналу в боротьбі з алкоголізмом.
4. Алкогольні психози, їх види: алкогольний делірій, алкогольний параноїд, алкогольний галюциноз. Синдром Корсакова. Робота фельдшера наркологічного кабінету.
5. Наркоманія, її різновид: морфінізм, гашишизм, кокаїнізм. Основні симптоми, зміни психіки хворого. Принципи лікування при наркоманії. Гостре отруєння наркотиками, клінічні ознаки, негайна допомога. Вплив наркотиків на плід та організм вагітної.
6. Куріння, вплив нікотину на центральну нервову систему, внутрішні органи, плід. Лікування і профілактика нікотинізму.
7. Шизофренія: етіологія, патогенез, основні клінічні форми, принципи лікування. Перебіг шизофренії під час вагітності.
8. Маніакально-депресивний психоз: етіологія, основні клінічні симптоми маніакальної і депресивної фаз, принципи лікування і нагляду за

- хворими.
9. Олігофренія: етіологія, види, основні симптоми, лікування й нагляд за хворими.
 10. Епілепсія: етіологія, патогенез, основні прояви: великий судорожний напад, малі напади, дисфорія, паморочний стан свідомості. Лікування. Невідкладна допомога при епілептичному стані. Еклампсія, профілактика, лікування.
 11. Стареча недоумкуватість: етіологія, патогенез, клініка, лікування, догляд за хворими.
 12. Передсенільні деменції (хвороба Піка, Альцгеймера): етіологія, патогенез, клініка, лікування.
 13. Психічні розлади при черепно-мозковій травмі — ранні та віддаленні: основні симптоми, лікування, догляд за хворими.
 14. Неврози: патофізіологічні механізми виникнення, основні види (неврастенія, нав'язливий невроз, істеричний невроз), симптоми. Диференціальна діагностика істеричного та епілептичного нападу. Лікування. Перебіг неврозів у вагітної.
 15. Реактивні психози: механізм виникнення, клінічні форми. Принципи лікування й догляду за хворими. Психози породіль. Післяпологові психози.
 16. Психопатія: основні критерії, роль сімейного виховання у виникненні психопатії. Клінічні типи, лікування, профілактика.

ПЕРЕЛІК ПИТАННЯ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Менінгіти: класифікація, етіологія, клінічні прояви, лікування.
2. Енцефаліти: класифікація, етіологія, клінічні прояви, лікування.
3. Геморагічний інсульт: етіологія, клінічні прояви, лікування.
4. Ішемічні інсульти, транзиторні ішемічні атаки: етіологія, клінічні прояви, лікування.
5. Субарахноїдальний крововилив: етіологія, клінічні прояви, лікування.
6. Об'ємні процеси ЦНС: етіологія, клінічні прояви, лікування.
7. Невідкладні стани в неврології: клінічні прояви, невідкладна медична допомога.
8. Основні принципи догляду та нагляду за психічно хворими.
9. Розлади психіки під час клімаксу: етіологія, клініка, лікування.
10. Післяпологові психози.
11. Епілепсія: етіологія, клініка, лікування.
12. Розумова відсталість: етіологія, клініка, лікування.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Вінничук С.М., Дубенко Є.Г. Нервові хвороби. — К.: Здоров'я, 2001.

Драчова З.М., Блейхер В.М., Крук І.В. Нервові та психічні хвороби. — К.: Вища шк., 1986.

Морозов Г.В., Ромасенко В.А. Нервові і психічні хвороби. — М.: Медицина, 1986.

Чабан О.С. Медсестринство в психіатрії. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2001.

Додаткова

Дельта В.О., Весельський І.Ш. Догляд за хворими в неврологічному стаціонарі. — К.: Здоров'я, 1986.

Дунаєвський Л.В., Лебедєва Б.А. Психічні порушення та догляд за хворими. — М.: Медицина, 1987.

Шкробот С.І. Нервові хвороби. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2001.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»

Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України

О.П. Волосовець

МЕДИЧНА ТА СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010105 «Акушерська справа»

Київ
2011

МЕДИЧНА ТА СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

Укладач

Т.М. Крат — викладач КРВНЗ “Кримський медичний коледж”.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії з терапії та терапевтичних дисциплін КРВНЗ “Кримський медичний коледж” 22.06.2011 р., протокол № 12.

Рецензенти:

Р.В. Кадала — канд. мед. наук, асист. кафедри ЛФК, спортивної медицини і фізіотерапії з курсом фізичного виховання ДУ “Кримський державний медичний університет імені С.І. Георгієвського” МОЗ України;

О.В. Грузіна — завідувач фізіотерапевтичного відділення першого міського дитячого клінічного об’єднання;

Л.І. Грібачова — викладач вищої категорії ДУ “Кримський державний медичний університет імені С.І. Георгієвського”;

С.С. Сапункова — викладач I категорії Чернівецького базового медичного коледжу БДМУ;

Н.П. Яковенко — викладач-методист, викладач вищої категорії Кременчуцького медичного коледжу;

В.О. Сінюгіна — викладач-методист, викладач вищої категорії, голова циклової методичної комісії Кременчуцького медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Медична та соціальна реабілітація” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010105 “Акушерська справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Реабілітація один із найважливіших напрямів у системі охорони суспільного здоров'я. Вона є системою державних, соціально-економічних, психологічних, медичних, професійних, педагогічних та інших заходів, спрямованих на запобігання, усунення або, можливо, найбільш повну компенсацію захворювань, які призводять до тимчасової і стійкої втрати працездатності, й повернення хворих та інвалідів у суспільство і до суспільно – корисної праці, продовження їх активної життєдіяльності як необхідної умови здорового і повноцінного існування особистості.

Головні завдання реабілітації:

- відновити функції органів або систем;
- пристосувати пацієнта до повсякденного життя і праці;
- залучити його до трудового процесу;
- здійснювати диспансерний нагляд за реабілітованими.

В умовах нашої країни фізіотерапія стала елементом державної системи спеціалізованої медичної допомоги населенню, в яку включаються лікарі і молодші медичні працівники різного клінічного профілю. Дослідження найбільш ефективних фізичних методів лікувального впливу на організм хворого і використання їх з реабілітаційною та профілактичною метою проводять за такими основними напрямами:

- визначення чутливості тканин організму до фізичних факторів і пошук “мішеней” їхнього впливу;
- дослідження механізмів комплексного впливу лікувальних, фізичних факторів;
- фізичні аспекти медичної реабілітації;
- індивідуальна оптимізація і біокерованість регуляції характеристик лікувальних фізичних факторів.

Проблеми фізіотерапії й курортології входять до загальнодержавного плану наукових досліджень.

У фізіотерапевтичних відділеннях зосереджено різноманітну електронну лікувальну апаратуру, експлуатація якої потребує від акушерок знань, дотримання певних правил техніки безпеки проведення фізіотерапевтичних процедур.

Оскільки предметом вивчення фізіотерапії є використання фізичних факторів при різних захворюваннях, акушерки як кваліфіковані фахівці повинні добре знати основні клінічні дисципліни (терапію, хірургію, гінекологію, дитячі хвороби та ін.), фундаментальні (анатомію, фізіологію тощо), основні дисципліни середньої школи (фізику, хімію, біологію). Численність і різноманітність преформованих фізичних факторів визначає необхідність об'єднати їх у групи за характерними видами і формами використовуваної енергії (за темами):

- 1 група — Постійний гальванічний струм низької напруги.
- 2 група — Імпульсні струми низької частоти і низької напруги.
- 3 група — Змінні струми високої частоти, напруги (дарсонвалізація,

ультратонтерапія. індуктотермія).

4 група — Дія електричними полями ультрависокої частоти (е. п. УВЧ).

5 група — Дія електромагнітними полями надвисокої частоти (НВЧ-терапія, ДМХ і СМХ-терапія).

6 група — Магнітні поля (постійне магнітне поле). Магнітотерапія (ПМП), змінне (ЗМП), низькочастотне магнітне поле.

7 група — Електромагнітні коливання світлового діапазону.

8 група — Механічні коливання середовища.

9 група — Інгаляційна терапія. Аерозольтерапія. Аеронотерапія.

10 група — Атмосферний тиск.

Під час вивчення теми "Електролікування" особливу увагу слід приділити засвоєнню акушерками правильного накладення і фіксації електродів, конденсаторних пластин, випромінювачів, техніці вмикання кожного апарата в електронну мережу і вимикання його, здійсненню дозованої дії. Акушерки мають бути ознайомлені з найчастіше застосовуваними окремими методиками проведення процедур електролікування: гальванізацією, електрофорезом, діадинамотерапією, терапією синусоїдально модульованими струмами ділянки матки, електросном.

Звернути увагу майбутніх акушерок на конкретні методи, які найчастіше застосовуються в практиці фізіотерапії в гінекології: електрофорез трусикової зони, ділянки внутрішніх статевих органів, ампліпульстерапії ділянки матки, дарсонвалізації, індуктотермії, ультратонтерапії, УВЧ-терапії, мікрохвильової терапії. Вони повинні вміти користуватися таблицею полярностей, знати (за таблицею), з якого полюса вводиться застосовувана лікарська речовина.

У темі "Лікування ультразвуком" слід приділяти велику увагу фізичній характеристиці, ультразвуковим коливанням, будові й експлуатації сучасних ультразвукових апаратів. Знати заходи охорони праці. Зупинитися на методиках лікування ультразвуком органів малого тазу жінок.

У процесі вивчення теми "Світлолікування" слід насамперед ознайомити студентів із оптичним спектром, з фізіологічними діями різних частин сонячного спектра. На практичних заняттях вони повинні освоїти методику і техніку визначення біологічної дози (біодози), опромінення за схемами, знати формулу перерахунку часу під час опромінення з різної відстані.

У темі "Водолікування" потрібно звернути увагу на водолікувальні процедури, які не потребують спеціальних установок: вологі укутування, обливання, ванночки для рук і ніг. Вивчаючи тему "Теплолікування", звернути увагу на доступність і велику ефективність застосування лікувальної грязі, озокериту, парафіну, піску, глини при різних захворюваннях.

У темі "Фізіопрофілактика" необхідно звернути увагу на методики загартування сонячними, повітряними ваннами, водними процедурами, проведення групового опромінення ультрафіолетовими променями (УФП) з профілактичною метою у фотаріях; опромінення ультрафіолетовими променями з метою загартування і профілактики рахіту, гіповітамінозу дітей у "Будинках немовляти", в дитячих будинках, спеціалізованих.

Слід більше приділити уваги гінекологічним захворюванням, клімаксу, стану жінки в різні терміни вагітності та в післяпологовий період, методам лікувальної фізкультури в акушерстві (допологова та післяпологова гімнастика) та гінекології.

З теми "Масаж" студенти мають знати види лікувального масажу,

основні прийоми класичного масажу за методом Вербова, ознайомитися з додатковими прийомами масажу, особливостями масажу на різних частинах тіла.

Самостійна робота — за вибором циклових комісій.

Після проведення лекцій і навчальної практики студенти складають диференційований залік. Питання до заліку мають бути складені відповідно до програми і затверджені на засіданні циклової комісії.

На вивчення дисципліни відведено 81 год, з них 20 — лекції, 34 — навчальна практика під керівництвом викладача, 27 — самостійна позааудиторна робота.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- фізіотерапевтичну апаратуру, передбачену навчальною програмою;
- методики проведення фізіотерапевтичних процедур, передбачених навчальною програмою;
- обладнання фізіотерапевтичного відділення (кабінету);
- правила техніки безпеки під час роботи у фізіотерапевтичному кабінеті (відділенні);
- причини електротравм у фізкабінеті;
- ознаки ураження електричним струмом;
- яку надати першу медичну допомогу при електротравмах;
- вимоги до гідрофільних прокладок, електродів;
- основні та спеціальні методики електричних процедур;
- спеціальні і загальні методики світлолікувальних процедур;
- послідовність вмикання і вимикання фізіотерапевтичних апаратів;
- методики розміщення електродів;
- обов'язки акушерки водолікарні під час відпускання вололікувальних процедур;
- класифікацію водолікувальних процедур;
- методики відпускання: лікувальних ванн, душу Шарко, циркулярного, висхідного душу, укутування, обливання й обтирання;
- обладнання та основні правила роботи душевої кабінети;
- основні види та прийоми масажу;
- основні форми і засоби ЛФК;
- правила складання комплексів ЛФК;
- реабілітація її значення, завдання, принципи;
- види реабілітації;
- фізична реабілітація її засоби, форми, режими рухової активності;
- організація та управління системою медичної та соціальної реабілітації;
- індивідуальна програма реабілітації її зміст і завдання;
- динамічний контроль за проведенням реабілітаційних заходів, методи вивчення та оцінювання їхньої ефективності.

Студенти повинні вміти:

- надати першу медичну допомогу при електротравмі у фізкабінеті;
- накласти електроди під час проведення електропроцедур при різних захворюваннях;
- дозувати величину струму при гальванізації й електрофорезі за густиною струму і площею меншого електрода;
- розрахувати втрату лікарської речовини при електрофорезі;

- обробити електроди перед дарсонвалізацією і після неї;
- провести дарсонвалізацію, УВЧ-терапію;
- дозувати УВЧ-терапію;
- правильно наносити контактне середовище при проведенні ультразвуку;
- обробляти випромінювач після процедури;
- визначати справність, наявність ультразвукових коливань у випромінювачі;
- правильно фіксувати біодозиметр при визначенні біодози;
- визначати біодози при ультрафіолетовому опроміненні;
- визначити біодозу дітям;
- проводити загальне і місцеве опромінення ультрафіолетовими променями дорослим і дітям;
- надавати першу медичну допомогу при ускладненнях лікування електричним струмом і УФП, анафілактичному шоці;
- обробляти ванну, застосовувати методику проведення загальнолікувальної ванни;
- застосовувати методику проведення лікувальної ванни (гірчичної, скипидарної та хвойної);
- проводити теплолікувальні процедури;
- складати комплекси ранкової гігієнічної гімнастики (РГГ) і комплекси ЛФК в дородовому та післяродовому періодах;
- проводити комплекси ЛФК при різних захворюваннях і комплекси РГГ;
- проводити антропометричні вимірювання і функціональні проби;
- визначати руховий режим при призначенні ЛФК і реабілітації гінекологічних хворих;
- організовувати місця для проведення занять ЛФК;
- проводити дозування фізіотерапевтичних процедур;
- правильно вмикати і вимикати фізіотерапевтичні апарати під час проведення процедур;
- проводити фізичну реабілітацію;
- проводити санітарно-освітню роботу в пологовому будинку, жіночій консультації та ФАПі;
- підбирати заходи та методи медико-соціальної реабілітації для гінекологічних хворих;
- оцінювати результати медико-соціальної реабілітації. Підготувати та оформити документацію;
- провести масаж при гінекологічних захворюваннях.

Студенти мають бути поінформовані про:

- значення фізіотерапевтичних процедур у профілактиці захворювань;
- перевагу фізіотерапевтичних процедур перед іншими видами фармакологічного лікування;
- принципи організації фізіотерапевтичної допомоги в лікувально-профілактичних закладах;
- принципи організації роботи фізіотерапевтичного відділення, кабінету;
- відповідальність акушерки на ФАПі під час виконання фізіотерапевтичних процедур;
- спостереження за хворими під час проведення фізіотерапевтичних процедур;

- заходи охорони праці під час роботи у фізкабінеті;
- особливості лікування струмами НВЧ (мікрохвильової терапії), е. п. полем УВЧ;
- залежність ефекту процедур від реактивності організму;
- десенсибілізувальну дію фізіотерапевтичних процедур;
- перетворення різних видів енергії в організмі людини під дією фізіотерапевтичних процедур;
- зняття парабіозу фізичними та курортними факторами;
- курорти України, зокрема Криму, країн СНД;
- роль ЛФК і масажу в лікуванні хворих;
- основні завдання медичного контролю;
- реабілітацію;
- міжнародну співпрацю в галузі реабілітації; стан проблеми реабілітації.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Вступ. Розвиток фізіотерапії. Організація роботи у фізіотерапевтичних відділеннях і кабінетах. Гальванізація. Лікарський електрофорез. Техніка безпеки у фізіотерапевтичних кабінетах. Охорона праці в галузі	12	2	6	4
2	Імпульсні струми низької частоти і низької напруги	12	2	6	4
3	Електричний струм високої частоти і високої напруги. УВЧ. НВЧ. Магнітотерапія, ультразвукотерапія. Аерозольтерапія	14	4	6	4
4	Світлолікування. Теплолікування. Водолікування. Грязелікування. Санаторно-курортне лікування	14	4	6	4
5	Основи ЛФК. Основи медичного контролю. Організація роботи кабінету ЛФК. Спеціальні методики ЛФК. Масаж. Види масажу	15	4	6	5
6	Засоби, що використовуються в медико-соціальній реабілітації хворих в акушерстві і гінекології та в патології новонароджених	14	4	4	6
	Самостійна робота				27
	Усього	81	20	34	27

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Теми	Кількість годин
1	Гальванізація. Лікарський електрофорез. Методи. Показання та протипоказання. Охорона праці в галузі	4
2	Імпульсні струми низької частоти і низької напруги. Методи. Показання та протипоказання	4
3	Електричний струм високої частоти і високої напруги. УВЧ. НВЧ. Магнітотерапія. Методи. Показання та протипоказання	4
4	Інгаляційна терапія. Аерозольтерапія. Світлолікування. Фізіопрофілактика. Санаторно-курортне лікування в Україні, СНД	4
5	Спеціальні методи ЛФК. Основні прийоми масажу	5
6	Реабілітаційні заходи в патології новонароджених	6
	Усього	27

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Розвиток фізіотерапії. Організація роботи у фізіотерапевтичних відділеннях і кабінетах. Техніка безпеки у фізіотерапевтичних кабінетах. Гальванізація. Лікарський електрофорез. Охорона праці в галузі

ЛЕКЦІЯ

Загальна характеристика фізичних факторів, що використовуються для лікування, реабілітації та профілактики. Розділи фізіотерапії. Розвиток фізіотерапії. Фізіотерапія як складова частина лікувального комплексу.

Сучасні уявлення про механізми дії фізичних факторів (методів лікування).

Роль вітчизняних учених у теоретичному обґрунтуванні і розробленні фізичних методів лікування (А.Є. Щербак, П.Г. Мезерницький, С.А. Бруштейн, А.І. Абрикосов, С.Б. Вермель, А.Ф. Парфьонов, А.Р. Киричинський, М.Я. Ясиновський, А.Н. Обросив та ін.).

Роль акушерок у проведенні фізіотерапевтичних процедур у різних умовах: у лікарнях, поліклініках, пологових будинках і жіночих консультаціях, санаторіях, профілакторіях, фотаріях, фельдшерсько-акушерських пунктах. Відповідальність акушерки за створення високої культури обслуговування хворих: дотримання санітарно-гігієнічних умов і лікувально-охоронного режиму в місцях проведення процедур. Знати вимоги охорони праці молодшого медичного персоналу і правила техніки безпеки під час роботи у фізіотерапевтичних відділеннях і кабінетах.

Характеристика гальванічного струму. Апарати для гальванізації, принцип будови апаратів. Додаткові приналежності, необхідні для гальванізації: струмонесучі проводи, затискачі, електроди — види електродів для гальванізації, вимоги до електродів. Гідрофільні прокладки — вимоги до прокладок, фіксація прокладок і електродів. Методики накладання електродів при гальванізації. Ускладнення при гальванізації, причини. Дозування величини струму при гальванізації. Фізіологічна і лікувальна дія гальванічного струму. Показання і протипоказання до лікувального застосування гальванізації. Поєднання гальванізації з іншими видами лікування.

Лікарський електрофорез. Визначення методу. Спеціальна методика інтраназального електрофорезу. Теоретичне обґрунтування його застосування. Методика оброблення прокладок (прокладки індиферентні, марковані) для різних лікарських речовин. “Буферні розчини”. Таблиці полярності. Роль полярності електродів. Лікарський електрофорез як електрофармакологічний комплекс і значення в ньому гальванічного струму та його дозування. Особливості і переваги електрофорезу різних лікарських речовин.

Фізіологічна і лікувальна дія лікарського електрофорезу. Показання і протипоказання до застосування лікарського електрофорезу, поєднання його з іншими видами лікування з акцентом на гінекологічну патологію.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Організація фізіотерапевтичної допомоги лікувально-профілактичних закладів (у ФАПі, дільничній лікарні, районній лікарні, поліклініці, санаторіях, пологові будинки та жіночі консультації).

Обладнання фізіотерапевтичного відділення (кабінету). Охорона праці в галузі. Техніка безпеки та охорона праці в фізкабінеті та фізіотерапевтичному відділенні. Обов'язки акушерок фізкабінету. Вимоги до фізіотерапевтичної апаратури. Документація фізкабінету. Заходи охорони праці у фізкабінеті та фізіотерапевтичних відділеннях. Ознайомлення з роботою фізіотерапевтичного кабінету.

Причини електротравм у фізкабінеті. Перша допомога при електротравмі.

Вивчення інструкцій з техніки безпеки під час роботи з апаратурою в електролікувальних і світлолікувальних кабінетах, ознайомлення з обов'язками медичного персоналу, правилами поведінки хворих під час проведення процедури.

Апарати для гальванізації АГН-2,3, АГП-33, "Поток-1". Вимоги до гідрофільних прокладок. Оброблення прокладок. Види електродів для гальванізації, вимоги до електродів, фіксація електродів (бинти, бинти еластичні, бинти гумові, мішечки з піском). Методики розміщення електродів. Дозування величини струму при гальванізації, розрахунок величини струму при гальванізації за густиною струму і площею меншого електрода.

Ускладнення під час проведення гальванізації: сухість шкіри, лущення шкіри, тріщини шкіри, висипка по шкірі під електродами, опіки шкіри. Причини ускладнень, допомога при ускладненнях.

Вимоги до прокладок для електрофорезу (індиферентні, марковані, "+", "—", літерне маркування). Методика кип'ятіння прокладок гідрофільних для різних лікарських речовин. "Буферні розчини", спеціальні методики гальванізації та електрофорезу: гальванізація та електрофорез хребта, гальванічний комір, гальванічний комір за методом Щербака, загальна гальванізація та електрофорез за методом Вермеля, чотирикамерна гальванічна ванна. Гальванізація та електрофорез органів малого таза жінок. Особливості проведення гальванізації й електрофорезу у дітей, голови й обличчя в дорослих. Розрахунок лікарської речовини для електрофорезу.

Практичні навички:

- підготовка кабінету до роботи;
- перевірка справності апаратури, наявності всього необхідного до проведення процедур;
- ознайомлення хворих з правилами поведінки під час процедури;
- підготовка документації кабінету.
- дотримуватися техніки безпеки під час роботи у фізіотерапевтичному відділенні і кабінеті;
- підготовка гідрофільних прокладок гальванізації та електрофорезу;
- підготовка електродів для електрофорезу;
- правильне накладання електродів за поздовжньою, поперечною, поперечно-діагональною методиками, фіксування;
- вміння перевірити справність гальванічного апарата, увімкнути і вимкнути апарат;
- вміння розрахувати силу струму при гальванізації;
- вміння розрахувати витрату лікарської речовини;
- виписування фізіотерапевтичного рецепта;
- проведення під керівництвом викладача гальванізації та електрофорезу.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Гальванізація. Лікарський електрофорез. Методи. Показання та протипоказання.

Тема 2. Імпульсні струми низької частоти і низької напруги

ЛЕКЦІЯ

Характеристика імпульсних струмів. Види імпульсних струмів. Фізіологічна дія імпульсних струмів залежно від виду струму.

Електросон. Визначення методу при підготовці вагітної до пологів, метод флюктуаризації з ліпазою при хронічних запальних процесах органів малого тазу, методу інтерференцтерапії при лікуванні аднекситу. Фізична характеристика струму, який використовується для електросну. Техніка проведення процедур. Механізм фізіологічної та лікувальної дії електросну. Показання і протипоказання.

Електродіагностика та електростимуляція м'язів. Види струму, що використовуються для цього методу. Апарати для електродіагностики і електростимуляції (УЭИ-1, АСМ-3, “Стимул-1”, “Тонус-1” та ін.). Види електростимуляції. Техніка і методики електростимуляції. Показання і протипоказання.

Діадинамотерапія. Фізична характеристика діадинамічних струменів. Фізіологічна дія, лікувальна дія діадинамічних струменів. Апарати для лікування діадинамічними струмами — “СНИМ-1”, “Диадинамик”, “Биопульсар”, “Тонус-1”, “Стимул-1” та інша техніка. Методика діадинамотерапії. Показання і протипоказання.

Синусоїдальні модульні струми. Фізична характеристика. Фізіологічна дія. Апарати “Амплипульс-3”, “Амплипульс-3Т”, “Амплипульс-4”. Техніка і методика процедур. Показання і протипоказання для ампліпульстерапії.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Апарати для електростимуляції. Гідрофільні прокладки для електростимуляції, вимоги до прокладок. Електроди для електростимуляції (види), види електростимуляції, методики електростимуляції.

Електросон. Апарати для електросну: ЭС-2, ЭС-3, ЭС-4Т. Особливості будови електродів для електросну, вимоги до гідрофільних прокладок для електросну. Методика проведення електросну. Вимоги до кабінету електросну.

Діадинамічні струми. Апарати для лікування діадинамічними струмами “СНИМ-1”, “Диадинамик”, “Биопульсар”, “Модель-717”, “Тонус-1” та ін. Вимоги до гідрофільних прокладок, електродів для ДД-терапії, фіксація електродів, методики накладення електродів, дозування величини струму при ДД-терапії.

Синусоїдальні модульовані струми (СМС). Апарати для СМС (ампліпульстерапії): “Амплипульс-3”, “Амплипульс-3Т”, “Амплипульс-4”. Вимоги до гідрофільних прокладок і електродів, методика проведення СМС (ампліпульстерапії), дозування.

Практичні навички:

- підготовка, оброблення прокладок для проведення електродіагностики, електростимуляції, електросну, діадинамотерапії, СМС (ампліпульстерапії);

- правильне розміщення гідрофільних прокладок, електродів при проведенні імпульсних струмів низької частоти;
- дозування електричного імпульсного струму низької частоти під час відпускання процедур;
- підготовка і налагодження електродів для відпускання процедур діадинамотерапії та ампліпульстерапії;
- відпускання діадинамічних і синусоїдальних модульованих струмів при захворюваннях суглобів, хребта, кінцівок;
- підготовка електрода-маски для проведення електросну;
- точне дозування процедури і догляд за хворими;
- облік та оформлення проведених процедур.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Імпульсні струми низької частоти і низької напруги. Методи. Показання та протипоказання.

Тема 3. Електричний струм високої частоти і високої напруги. УВЧ. НВЧ. Магнітотерапія, ультразвукотерапія. Аерозольтерапія.

ЛЕКЦІЇ

Дарсонвалізація. Характеристика струму. Визначення методу. Апарати для місцевої дарсонвалізації. Апарати “Іскра-1”, “Іскра-2”. Особливості будови електродів. Фізіологічна і лікувальна дія струмів Дарсонваля. Техніка безпеки при проведенні дарсонвалізації. Сумісність з іншими лікувальними методами. Показання і протипоказання для дарсонвалізації.

Ультратонтерапія. Діючий фактор ультратонтерапії. Біологічна і терапевтична дія ультратонтерапії. Апарати для проведення ультратонтерапії. Електроди. Показання і протипоказання для ультратонтерапії.

Індуктотермія. Визначення методу. Апарати ДКВ-1, ДКВ-2, ДКВ-4, індуктори для проведення індуктотермії, індуктор з настроєним контуром, що приєднується до апаратів УВЧ портативних. Фізіологічна і лікувальна дія. Показання і протипоказання. Сумісність з іншими фізичними методами. Електричне поле ультрависокої частоти (е. п. УВЧ).

Лікувальний фактор у методі лікування УВЧ. Апарати портативні, стаціонарні, конденсаторні пластини, їхня форма, розмір. Методики розташування електродів. Повітряний зазор, його розміри і значення. Дозування. Техніка безпеки під час проведення УВЧ. Проведення УВЧ: показання і протипоказання.

Імпульсне е. п. УВЧ. Особливості його дії. Апарати УВЧ — “Імпульс-2”, “Імпульс-3”. Показання і протипоказання для імпульсного УВЧ.

Мікрохвильова терапія (НВЧ—терапія). Лікувальний фактор НВЧ—терапії. Апарати для сантиметрової терапії: “Луч-2”, “Луч-3”, “Луч-58”, “Луч-58М”, “Луч-58М”; для дециметрової терапії: “Ромашка”, “Волна-2”. Випромінювачі з повітряним і керамічним наповненням та порожнинні. Фізіологічна і лікувальна дія дециметрової та сантиметрової терапії. Техніка безпеки під час роботи з апаратами мікрохвильової терапії. Основні правила експлуатації апаратів. Показання і протипоказання. Сумісність з іншими видами фізіотерапії.

Франклінізація. Визначення методу. Фізіологічна дія. Апарати. Фізична характеристика. Основні правила і техніка безпеки під час експлуатації

апаратів. Методика загальної і місцевої франклінізації. Показання і протипоказання.

Магнітотерапія. Метод лікування ПМП і ЗМП. Апарати: постійного магнітного поля, змінного магнітного поля: “Полюс-1”, “Полюс-101”, “Магнетайзер”, “Ронефор”. Фізіологічна і лікувальна дія магнітного поля. Техніка проведення процедур. Показання і протипоказання для магнітотерапії. Ознайомлення з новими методами фізіотерапії: магніто-резонансна терапія, киснево-синглетна терапія, мезодиенцефальна модуляція.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Дарсонвалізація. Апарати “Іскра-1”, “Іскра-2”. Особливості будови електродів, оброблення електродів перед процедурою і після процедури. Оброблення електродів після процедури. Методики проведення дарсонвалізації: контактна, контактна порожнинна, дистанційна. Дозування при дарсонвалізації. Окремі методики дарсонвалізації (дарсонвалізація коміркової зони, піхви т. д.).

Індуктотермія. Апарати: “ДКВ-1”, “ДКВ-2”, “ИКВ-4”. Електроіндуктори, види індукторів. Техніка безпеки при проведенні індуктотермії. Техніка і методика проведення індуктотермії, повітряний зазор і значення повітряного зазору. Дозування повітряного зазору. Сумісність індуктотермії з іншими процедурами.

Електричне поле ультрависокої частоти (е. п. УВЧ). Апарати портативні і стаціонарні. Заходи охорони праці медичних працівників під час роботи з е. п. УВЧ, екранізувальні кабінети. Конденсаторні пластини. Методики розміщення, значення величини повітряного зазору, настроювання в резонанс. Техніка і методика проведення УВЧ, особливості проведення УВЧ дітям. Дозування УВЧ. Техніка проведення процедур при гіпсових, мазевих і вологих пов'язках. Проведення УВЧ з настроєним контуром, ЭВТ-1, до апаратів УВЧ-4, УВЧ-62, УВЧ-66, УВЧ-30.

Імпульсне УВЧ, апарати “Імпульс-2”, “Імпульс-3”, УВЧ-И-1.

Окремі методики УВЧ.

Мікрохвильова терапія. Апарати СМХ-терапії: “Луч-58”, “Луч-2”, “Луч-3”; ДМХ-терапії: “Ромашка”, “Волна-2”. Випромінювачі до апаратів. Методики проведення мікрохвильової терапії (дистанційна, контактна, контактна порожнинна). Оброблення електродів. Дозування мікрохвильової терапії.

Франклінізація. Апарати. Основні правила і техніка безпеки під час експлуатації апаратів. Методика загальної і місцевої франклінізації.

Магнітотерапія. Апарати. Техніка і методика проведення магнітотерапії.

Робота в кабінеті лікування електричним струмом і полями високої частоти.

Оволодіння технікою роботи з апаратурою, методикою дарсонвалізації, ультратонотерапії, індуктотермії, електричного УВЧ-поля, особливо методикою мікрохвильової терапії.

Вивчення правил роботи з апаратами магнітотерапії.

Ознайомлення з технікою і методикою проведення процедур місцевої та загальної франклінізації. Особливості техніки безпеки під час роботи з апаратами ультрависокоочастотної терапії.

Апарати: стаціонарні — УТА-1, УТП-3, УТС-1М; портативні — ЛОР-3, УЗТ 101, 102, 103, 104 (нові апарати: “Тошиба” — Японія; “Радмир” —

Україна; “Філіпс” — ФРН; “Модисон” — Хорватія).

Перевірка роботи двома способами, контактні середовища, роль контактного середовища, методика проведення ультразвукової терапії, контактна (рухова, нерухова), провідна. Дозування ультразвукової терапії. Заходи щодо охорони праці, техніка безпеки. Фонофорез: техніка і методика проведення. Лікування ультразвуком — методики УЗТ на ділянки малого таза у жінок. Застосування ультразвуку для діагностики захворювань.

Самостійна робота на апаратах під керівництвом лікаря, викладача.

Інгаляційна терапія. Аерозолі і електроаерозолі. Аеронотерапія. Аероноіонізація: прилади для штучної йонізації повітря, дозування. Генератори аерозолей і електроаерозолей. Дозування. Апарати інгаляційної терапії. Техніка і методика проведення процедури. Роль акушерок під час проведення інгаляцій.

Ознайомлення з приладами для штучної йонізації повітря, з генераторами аерозолей і електроаерозолей. Проведення процедур.

Ознайомлення з обладнанням кабінету аерозольтерапії. Апаратурою. Лікарськими засобами. Послідовність роботи на інгаляторах. Техніка безпеки.

Практичні навички:

- підготовка і налагодження електродів для проведення процедур;
- місцевої дарсонвалізації комірної зони;
- індуктотерапії нирок, хребта, кінцівок;
- електричного УВЧ-поля на лице, суглоби, грудну клітку, а також дітям (контроль за наявністю електричного поля);
- мікрохвильової терапії надвисокої частоти на поперек, суглоби, кінцівки;
- перевірка наявності ультразвуку, що виробляється випромінювачем;
- підготовка місця озвучування;
- проведення УЗ-процедури на кінцівки, поперек, суглоби, при гінекологічних захворюваннях;
- оволодіння послідовністю вмикання і вимикання апаратів ультразвукової терапії;
- підготовка лікувальної суміші;
- налагодження інгаляційного апарата;
- інгаляція носа, горла.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Електричний струм високої частоти і високої напруги. УВЧ. НВЧ. Магнітотерапія. Методи. Показання та протипоказання.

Тема 4. Світлолікування. Теплолікування. Водолікування. Грязелікування. Санаторно-курортне лікування

ЛЕКЦІЇ

Фізичні основи. Оптична область електромагнітних хвиль. Сонячний спектр. Інфрачервоне, видиме і ультрафіолетове випромінювання. Характеристика ДУФ і КУФ випромінювання. Теплова і фотохімічна їхня дія. Основні закони випромінювання. Калоричні та люмінесціюючі джерела світла. Поглинання променистої енергії.

Біологічна дія оптичної області окремих частин інфрачервоного,

видимого і ультрафіолетового, в тому числі ДУФ і КУФ випромінювання. Тепло і ультрафіолетова еритема.

Штучні джерела світла. Опромінювач інфрачервоного випромінювання (“ЛИК-5”), опромінювач видимого опромінювання “Соллюкс” — стаціонарний, настільний, портативний, світлотеплова ванна: загальна і місцева; лампа Мініна. Будова і правила експлуатації опромінювачів. Техніка безпеки. Показання і протипоказання для застосування інфрачервоних і видимих променів.

Опромінювачі ультрафіолетового випромінювання. Опромінювачі з джерелом інтегрального УФ випромінювання, опромінювач пересувний бактерицидний, опромінювач для локального впливу на слизову оболонку, селективні джерела УФП випромінювання, дугові бактерицидні і люмінесцентні еритемні лампи. Методи дезінфекції повітря в приміщеннях і предметів. Профілактичне використання УФ випромінювання. Фотарії.

Загальне ультрафіолетове опромінення (за схемами), місцеве опромінення, варіанти місцевого опромінення. Ускладнення, що виникають при недотриманні правил техніки безпеки під час роботи з УФ променями. Показання і протипоказання для УФ випромінювання.

Методики ультрафіолетового опромінення при різних захворюваннях (окремі методики): при бронхіальній астмі, пневмонії, бронхітах, радикуліті, захворюваннях суглобів, при пораненнях, травмах, при захворюваннях на бешиху, для профілактики ОРЗ, ОРВІ вагітних жінок. Профілактика інфекційних захворювань, рахіту.

Лазерне випромінювання, принцип його дії. Застосування лазерного випромінювання при різних захворюваннях. Заходи охорони праці під час роботи з лазерним випромінюванням.

Фізіопрофілактика. Загальне поняття про фізіопрофілактику в загальній системі реабілітації. Основні засоби фізіопрофілактики — природно преформовані, фізичні фактори. Їх значення для загартовування і оздоровлення населення.

Фізіопрофілакторії, їх облаштування і обладнання.

Фотарії. Різні типи фотаріїв, їх облаштування, обладнання. Механізм дії ультрафіолетових променів. Значення УФ опроміненень для профілактики захворювань дорослого і дитячого населення. Методика і техніка проведення групових ультрафіолетових опроміненень. Показання і протипоказання до ультрафіолетових опроміненень.

Особливості організації фізіотерапевтичних майданчиків для дітей різного віку.

Теплолікування. Лікування парафіном, озокеритом, грязелікування. Лікування піском, глиною, нафталаном. Показано при хронічних жіночих статевих органів, безпліддя.

Водолікування. Класифікація водних процедур, що застосовуються з лікувальною та профілактичною метою: обливання, обтирання, укутування. Класифікація душів: за тиском, температурою, формою струменя. Класифікація ванн: за тривалістю, складом, температурою. Фізіологічна дія води. Температурна дія, механічна і хімічна дія води. Особливості проведення газових ванн. Показано при хронічних жіночих статевих органів, безпліддя.

Грязелікування. Класифікація грязей за умовами їх утворення. Склад лікувальних грязей. Механізм дії грязей. Зберігання і регенерація грязей. Показання і протипоказання для грязелікування. Показано при хронічних жіночих статевих органів, безпліддя.

Визначення показання до бальнеотерапії при різних захворюваннях.

Класифікація теплових лікувальних процедур. Механізм дії. Показання і протипоказання.

Курортне лікування. Сучасне поняття про курорт. Вивчення курортних факторів. Використання курортних факторів. Нові лікувальні методики та їх упровадження в курортну практику. Механізм дії курортних факторів. Курорти України, зокрема Криму, СНД. Кліматичні, бальнеологічні, грязеві курорти. Курорти місцевого значення. Дитячі курорти та їх особливості. Принцип добору хворих на курортне лікування.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Світлолікування. Ознайомлення з апаратами світлолікування: апаратами інфрачервоних променів, видимих променів, ультрафіолетових променів (лампи “ЛИК-5”, “Соллюкс”), світлотепловими ваннами, лампою Мініна, штучними джерелами ультрафіолетового опромінення (інтегрального випромінювання, опромінювачів пересувних еритемних бактерицидних). Техніка безпеки під час роботи з ультрафіолетовими променями і лазерним випромінюванням. Техніка і методика визначення біодози за допомогою дозиметра Горбачова. Особливості визначення біодози у дітей. Загальне опромінення з профілактичною метою у фотаріях, вимоги до фотарію. Методики загального, індивідуального опромінення за схемами. Варіанти місцевого опромінення. Опромінення носа і глотки у дітей. Вмикання і вимикання опромінювача. Проведення біодози. Правила техніки безпеки при опроміненні УФП, профілактика ускладнень.

Фізіопротілактика. Облаштування і обладнання фізіотерапевтичного майданчика. Техніка проведення повітряних ванн і сонячних ванн.

Фотарій та його облаштування. Техніка проведення групових загальних ультрафіолетових опромінь дорослих і дітей.

Водолікування. Заняття проводяться там, де є водо-, теплолікувальні заклади.

Ознайомлення з оснащенням водо-, теплолікувальних відділень, технікою безпеки, методикою приготування різних типів ванн.

Вимоги до водолікарні. Обов'язки акушерок при проведенні водолікувальних процедур, Оброблення гігієнічної ванни, методика відпускання хвойної, скипидарної, гірчичної ванн, методика відпускання душу Шарко, висхідного промежнинного душу, циркулярного. Методика обливання, обтирання, укутування.

Грязелікування. Зберігання грязі, регенерація грязі, нагрівання грязі. Підготовка грязі для грязьових тампонів (вагінальних, ректальних). Методики грязьових аплікацій (місцеві і загальні). Дозування грязелікувальних процедур (температура, тривалість, розстановка за часом, кількість процедур на курс лікування).

Техніка та застосування грязелікувальних процедур при хронічних запальних процесах жіночих статевих органів, безпліддя. Особливості приготування грязьових (підвових, ректальних) тампонів та їх застосування, зберігання і регенерація грязі.

Методика гальваногрязелікування і гідрогальванізації. Техніка безпеки.

Лікування парафіном, озокеритом. Методики нагрівання парафіну й озокериту, Методики лікування парафіном, озокеритом (кюветно-аплікаційна, серветко-аплікаційна, нашарування, метод ванночок з парафіну й озокериту, парафіно-масляна суміш за Лепським, тампони підвові). Дозування та проведення процедур при хронічних запальних процесах жіночих статевих

органів, безпліддя.

Глинолікування. Методики нагрівання глини. Техніка і методика процедур з глини. Дозування.

Лікування піском. Попереднє оброблення піску. Техніка і методика процедур. Дозування процедур.

Освоєння всіх процедур під керівництвом викладача.

Практичні навички:

- визначення еритемної дози опромінювання;
- проведення місцевих процедур лікування ультрафіолетовим випромінюванням при бронхіті, попереково-крижовому радикуліті, бешісі, захворюваннях суглобів, носової частини горла;
- налагодження апаратури для проведення загального ультрафіолетового опромінювання;
- проведення процедур за допомогою лампи “Соллюкс”, лампи Мініна та інфрачервоного випромінювача, а також загальної або місцевої електросвітлової ванни;
- гігієнічне оброблення ванни;
- підготовка місцевих і загальних ванн (повітряної або кисневої, ароматичної, хлоридно-натрієвої або з морської солі, йодобромної, скипидарної);
- підготовка парафіну або озокериту до проведення процедури аплікаційним методом;
- процедура на хребет, суглоби, грудну клітку, кінцівки.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Інгаляційна терапія. Аерозольтерапія. Світлолікування. Фізіопрофілактика. Санаторно-курортне лікування в Україні, зокрема в Криму.

Тема 5. Основи ЛФК. Основи медичного контролю. Організація роботи кабінету ЛФК. Спеціальні методики ЛФК. Масаж. Види масажу

ЛЕКЦІЇ

Зміст методу лікувальної фізкультури. Основи фізіологічного і терапевтичного впливу вправ на організм хворого. Норми і засоби лікувальної фізкультури. Окремі методики лікувальної фізкультури при захворюваннях серцево-судинної системи, (захворюваннях і травмах нервової системи, опорно-рухового апарату, травної системи, при порушенні обміну речовин, захворюваннях жіночої статевої сфери в пологовий та післяпологовий періоди при захворюваннях у літньому віці.

Особливості лікувальної фізкультури в дитячому віці.

Значення ЛФК та фізичних факторів при реабілітації хворих. Показання і протипоказання для призначення різних форм ЛФК.

Основні розділи та організація медичного контролю, функціональні обов'язки молодшого медичного персоналу:

1) організація медичного контролю в спортивних групах, лікувально-фізкультурних диспансерах, стаціонарах і поліклініках, під час тренувань;

2) медико-санітарні, спортивні змагання, заходи щодо профілактики травматизму на заняттях з фізичної культури і спорту;

3) санітарно-освітня робота, пропаганда фізкультури і спорту.

Санітарно-гігієнічне обстеження місць проведення занять з фізичної культури.

Техніка основних прийомів масажу за методом Вербова: погладжування, розтирання, розтинання, вібрація. Додаткові прийоми масажу. Підготовка хворого до масажу. Підготовка масажиста. Дозування процедури масажу. Вплив масажу на хворого.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Організація місця (палата, кабінет, зала, майданчик на відкритому повітрі тощо) для проведення занять з лікувальної фізичної культури, масажу.

Демонстрація обладнання та інвентарю кабінету лікувальної фізкультури і масажу, можливості їх використання.

Вимоги до кабінету ЛФК, обладнання, документації кабінету. Режими рухів при призначенні ЛФК і реабілітації хворих. Основні антропометричні обстеження:

- вимірювання тіла і зросту;
- вимірювання грудної клітки;
- визначення життєвої ємності легенів (спірометрія);
- ручна динамометрія;
- визначення життєвого індексу, зросто-вагового індексу — індексу Кетль;
- заповнення індивідуальної карти хворого, який займається лікувальною фізичною культурою, облік хворих (згідно з журналом або щоденником кабінету лікувальної фізкультури і масажу), облік праці масажиста чи методиста лікувальної фізкультури.

Складання комплексів ранкової гігієнічної гімнастики для акушерок (РГГ).

Складання комплексів ЛФК і призначення фізіотерапевтичних процедур при різних захворюваннях: серцево-судинної, дихальної, травної, нервової систем жіночої статеві сфери в пологовий та післяпологовий періоди.

Складання і побудова фізіологічної кривої для призначення комплексів ЛФК.

Складання комплексів коригувальної гімнастики при порушенні постави, сколіозі, плоскостопості, косолапості в дітей для формування склепіння стопи.

Проведення різних комплексів ЛФК з урахуванням режиму рухів під керівництвом викладача або інструктора з лікувальної фізкультури.

Проведення комплексу при гінекологічних захворюваннях, вагітності та в післяпологовий період.

Техніка основних прийомів масажу за методом Вербова: погладжування, розтирання, розтинання, вібрація. Додаткові прийоми масажу. Загальний масаж. Техніка масажу окремих частин тіла (голови, шиї, обличчя, грудей, живота, верхніх і нижніх кінцівок). Підготовка хворого до масажу. Підготовка масажиста. Навчання прийомів масажу одне одному.

Практичні навички:

- організація місця для проведення занять з лікувальної фізичної культури і масажу;
- заповнення журналу (щоденника) обліку хворих;
- заповнення індивідуальної карти хворого, який займається лікувальною фізичною культурою;

- проведення комплексу вправ лікувальної фізичної культури за завданням викладача при гіпертонічній хворобі, бронхіальній астмі, сколіозі та порушеннях постави, плоскостопості, травмах кінцівок, гастроентероптозі, поперековому радикуліті, гінекологічних захворюваннях, вагітності та в післяпологовий період;
- проведення орієнтовного комплексу ранкової гігієнічної гімнастики для хворих;
- підготовка місця для проведення масажу;
- виконання основних і допоміжних прийомів масажу;
- масаж хребта, поперекової ділянки хребта, кінцівок, суглобів, комірної зони.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Спеціальні методи ЛФК. Основні прийоми масажу.

Тема 6. Засоби, що використовуються в медико-соціальній реабілітації хворих в акушерстві і гінекології та в патології новонароджених

ЛЕКЦІЇ

Використання засобів для складання індивідуальних реабілітаційних програм. Визначення мети, застосування соціальної, психологічної, професійної, педагогічної реабілітації. Диференційований підхід до проведення різних видів реабілітації пацієнтів при конкретних захворюваннях залежно від періоду їх перебігу, віку, статі із залученням психологів, педагогів, соціологів тощо. Варіанти професійної реабілітації. Заклади та фахівці, що проводять соціальну, психологічну, професійну та педагогічну реабілітацію.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Підготовка індивідуальних програм реабілітації і зміст та завдання правила оформлення. Роль акушерки в підготовці, оформленні та реалізації індивідуальної програми реабілітації у пацієнтів з гінекологічними захворюваннями та акушерстві.

Акушерське обстеження новонароджених та оцінювання стану здоров'я для визначення комплексу реабілітаційних заходів. Складання плану акушерських втручань, реалізація індивідуальних програм реабілітаційних заходів при ушкодженнях і травмах новонароджених.

Ознайомлення акушерок з роботою реабілітаційних відділень та клінік.

Практичні навички:

- визначення етапів медико-соціальної реабілітації пацієнтки;
- проведення повного акушерського обстеження пацієнтки;
- складання індивідуальної програми відновного лікування та реабілітації в акушерстві та гінекології;
- оцінювання стану пацієнтки перед, під час і після проведення реабілітаційних процедур;
- оформлення медичної документації;
- акушерське спостереження за новонародженими;
- оцінювання стану новонароджених перед, під час, після проведення

- реабілітаційних процедур;
- складання та проведення індивідуальної програми на різних етапах реабілітації новонароджених.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Реабілітаційні заходи в патології новонароджених.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Ознайомлення хворих з правилами поведінки під час проведення фізіотерапевтичних процедур.
2. Виписування фізіотерапевтичного рецепта.
3. Знання ознак ураження електричним струмом, надання першої допомоги.
4. Проведення поздовжньої гальванізації хребта, гальванізації та електрофорезу (за Вермелем), гальванізації та електрофорезу комірцевої зони (за Щербаком), гальванізації та електрофорезу слизової оболонки носа (за Кассілем і Гращенковим).
5. Проведення електрофорезу і гальванізації суглобів, грудної клітки, органів.
6. Виготовлення прокладок та правильне розміщення і закріплення електродів для електросну.
7. Проведення дарсонвалізації різними методиками (контактною, дистанційною). Проведення дозування процедури.
8. Проведення дарсонвалізації обличчя, комірцевої зони. Оброблення електродів перед процедурою та після неї.
9. Проведення УВЧ-терапії при риніті, захворюваннях приносних пазух (гайморит, синусит), грудної клітки (бронхіт). Дози УВЧ-терапії.
10. Проведення індуктотермії на ділянку нирок, нижні кінцівки.
11. Перевірка наявності ультразвукових коливань у випромінювачі.
12. Проведення ультразвукової терапії при попереково-крижовому радикуліті, при артрозі колінного суглоба, при п'ятковій шпорі.
13. Визначення біодози.
14. Вмикання опромінювача УФП, робочий режим опромінювача.
15. Підготовка опромінювача УФП для загального опромінення за схемами та опромінення з профілактичною метою.
16. Місцеве опромінення ультрафіолетовими променями (варіанти).
17. Проведення опромінювання інфрачервоними променями лампою "ЛИК-5" при попереково-крижовому радикуліті.
18. Проведення процедури світло тепловою ванною при міозиті грудної клітки.
19. Проведення процедури на кінцівки за допомогою лампи "Соллюкс".
20. Гігієнічне оброблення ванни.
21. Приготування ванни:
 - а) хвойної;
 - б) гірчичної;
 - в) скипидарної.
22. Парафінолікування різними методиками (нашаровування, кюветно-аплікаційною, серветково-аплікаційною, методика ванночок на ступні й кисті).
23. Вимірювання маси тіла, зросту, окружності грудної клітки.
24. Проведення спірометрії, динамометрії (ручної і станової).
25. Складання комплексів ранкової гігієнічної гімнастики для студентів і хворих.
26. Демонстрування основних і додаткових прийомів масажу.
27. Масаж хребта, попереково-крижової ділянки та кінцівок.
28. Методика визначення показань та протипоказань до проведення реабілітаційних програм.
29. Методи вивчення та оцінювання ефективності проведених медико-соціальних заходів.

30. Методи підготовки та оформлення медичної документації для направлення і проведення медико-соціальної реабілітації.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Вимоги до кабінету фізіотерапії.
2. Техніка безпеки під час роботи у фізкабінеті.
3. Обов'язки акушерки фізкабінету.
4. Види струмів, які застосовують для електролікування.
5. Вид струму, які використовують для електрофорезу та гальванізації.
6. Апарати для гальванізації, вимоги до гідрофільних прокладок та електродів для гальванізації.
7. Методики проведення гальванізації.
8. Розрахунок величини струму під час проведення гальванізації.
9. Що необхідно враховувати під час проведення електрофорезу?
10. Розрахунок витрати лікарської речовини під час проведення електрофорезу.
11. Види гідрофільних прокладок.
12. Ускладнення, що виникають під час гальванізації та електрофорезу. Причини ускладнень, допомога при цьому.
13. Показання і протипоказання для гальванізації та електрофорезу.
14. Особливості проведення гальванізації та електрофорезу в дітей.
15. Правило полярності при електрофорезі.
16. Характеристика імпульсних струмів низької частоти, низької напруги. Види імпульсних струмів.
17. Вид імпульсного струму, що застосовується для електрода, фізіологічна дія його на організм.
18. Особливості будови електродів для електросну. Методика проведення електросну.
19. Вимоги до кабінету електросну.
20. Показання і протипоказання для електросну.
21. Електродіагностика та електростимуляція. Апарати для електростимуляції.
22. Види електродів, що застосовуються для електростимуляції. Місця накладання електродів для електростимуляції.
23. Методика проведення електростимуляції.
24. Діадинамічні струми. Характеристика струмів та їх модуляцій.
25. Види електродів, що застосовуються для діадинамотерапії, апарати для ДД-терапії.
26. Методика проведення діадинамотерапії, дозування величини.
27. Показання та протипоказання для проведення ДД-терапії.
28. Фізіологічна та лікувальна дія діадинамічних струмів.
29. Синусоїдальні імпульсні струми, їх особливості.
30. Апарати для ампліпульстерапії, електроди, методики розміщення електродів.
31. Методика проведення ампліпульстерапії, дозування.
32. Апарати для франклінізації, техніка і методика проведення процедури.
33. Механізм дії індуктотермії.
34. Техніка безпеки при індуктотермії.
35. Методики проведення індуктотермії індуктором-дискон та індуктором-кабелем.
36. Дозування при індуктотермії, дози, особливості проведення індуктотермії дітям.

37. Показання і протипоказання для індуктотермії.
38. Механізм дії струмів Дарсонваля. Характеристика струмів.
39. Апарати для дарсонвалізації, особливості будови електродів для дарсонвалізації. Оброблення електродів.
40. Метод лікування — ультратонтерапія. Характеристика струмів.
41. Методики проведення дарсонвалізації, дозування.
42. Показання і протипоказання для проведення дарсонвалізації.
43. Лікувальний фактор у методі лікування УВЧ-терапії. Апарати УВЧ портативні та стаціонарні. Конденсаторні пластинки.
44. Фізіологічна і лікувальна дія УВЧ-терапії.
45. Повітряний зазор, його значення, дотримання повітряного зазору в дітей.
46. Дози УВЧ-терапії.
47. Особливості проведення УВЧ дітям.
48. Показання і протипоказання для проведення УВЧ.
49. Апарати мікрохвильової терапії.
50. Заходи щодо охорони праці під час роботи з апаратами мікрохвильової терапії.
51. Методики проведення мікрохвильової терапії, дозування.
52. Показання і протипоказання для мікрохвильової терапії.
53. Фізична характеристика ультразвуку, механізм терапевтичної дії.
54. Апарати стаціонарні й портативні, випромінювачі-вібратори.
55. Методики визначення наявності ультразвукових коливань у випромінювачі.
56. Методики проведення ультразвукової терапії, дозування.
57. Лікарський фонофорез.
58. Показання та протипоказання для проведення ультразвукової терапії.
59. Інгаляційна терапія. Аерозольтерапія, лікарські суміші, що застосовуються для інгаляцій.
60. Світлолікування. Оптичне випромінювання.
61. Фізіологічна дія інфрачервоного, видимого та ультрафіолетового випромінювання.
62. Біологічна доза, її визначення.
63. Схеми загального ультрафіолетового опромінювання.
64. Ускладнення, що виникають при УФ опромінюванні, причини.
65. Варіанти місцевого опромінювання.
66. Класифікація водолікувальних процедур.
67. Класифікація ванн за складом, температурою, тривалістю.
68. Класифікація душів за тиском, температурою, формою струменя.
69. Класифікація лікувальних грязей.
70. Зберігання, регенерація, нагрівання лікувальних грязей.
71. Механізм дії парафіно- та озокеритолікування.
72. Методики лікування глиною, піском.
73. Методики парафіно- та озокеритолікування.
74. Визначення курорту, санаторію, їх класифікація.
75. Принципи лікування на курортах, показання і протипоказання.
76. Форми і засоби лікувальної фізкультури.
77. Основні завдання медичного контролю.
78. Основні антропометричні вимірювання та функціональні проби.
79. Показання, протипоказання, фактори ризику при призначенні ЛФК.
80. Особливості ЛФК при травмах опорно-рухового апарату.
81. Дихальні вправи, їх роль при захворюванні органів дихання.

82. Коригувальні вправи при сколіозі.
83. Масаж. Види масажу. Класифікація прийомів класичного масажу за Вербовим.
84. Дія масажу на органи і системи.
85. Особливості масажу на різних ділянках тіла.
86. Реабілітація і визначення, завдання, принципи.
87. Види реабілітації, роль акушерки в її проведенні.
88. Медична реабілітація, її етапи, засоби. Функціональні обов'язки акушерки на етапах мед реабілітації.
89. Соціальна реабілітація і завдання, її складові процесу.
90. Організація та управління системою медичної та соціальної реабілітації.
91. Індивідуальна програма реабілітації, її зміст і завдання, правила оформлення.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Реабілітаційні заходи при інфаркті міокарда.
2. Реабілітаційні заходи при гіпертонічній хворобі.
3. Реабілітаційні заходи при бронхіальній астмі.
4. Реабілітаційні заходи при захворюваннях травного каналу.
5. Реабілітаційні заходи при інсульті.
6. Реабілітаційні заходи при захворюваннях периферичної нервової системи.
7. Реабілітаційні заходи при остеохондрозі хребта.
8. Реабілітаційні заходи при захворюваннях суглобів і травмах опорно-рухового апарату.
9. Реабілітаційні заходи при плоскостопості та сколіозі.
10. Реабілітаційні заходи при захворюваннях органів жіночої статеві сфери.
11. Реабілітаційні заходи при порушенні обміну речовин.
12. Особливості ЛФК під час підготовки пацієнтів до операції та в післяопераційних період.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Боголюбов В.М.* Медицинская реабилитация. — М.: Б. и., 2007.
- Готовцев П.И., Субботин А.Д., Селиванов В.П.* Лечебная физкультура и массаж. — М.: Медицина, 1987.
- Клячкин А.М., Виноградова М.Н.* Физиотерапия. — М.: Медицина, 1995.
- Лисенюк В.П.* Основы рефлексотерапии, фитотерапии та гомеопатії: підручник. — К.: Медицина, 2010.
- Методика и техника физиотерапевтических процедур: Справочник / Под ред. В.М. Боголюбова.* — М.: Медицина, 1987.
- Панасюк Є.М., Федорів Я.М., Модилевський В.М., Фільчикова З.І.* Фізіотерапія. — К.: Здоров'я, 1995.
- Порада А.М., Солодовник О.В., Прокопчук Н.Є.* Основы фізичної реабілітації. — К.: Медицина, 2008.
- Порада А.М., Порада О.В.* Медико-соціальна реабілітація і медичний контроль: підручник. — К.: Медицина, 2011.
- Степашко М.В., Сухостат Л.В.* Масаж і лікувальна фізкультура в медицині: підручник. — К.: Медицина, 2010.
- Яковенко Н.П., Самойленко В.Б.* Фізіотерапія: підручник. — К.: ВСВ “Медицина”, 2011

Додаткова

- Боголюбов В.М.* Физиотерапия. — М.: Медицина, 1997.
- Епифанов В.А.* Лечебная физкультура: справочник. — М.: Медицина, 1987.
- Курортология и физиотерапия / Под ред. М.Г. Боголюбова.* — М.: Медицина, 1985. — Т. 1, 2.
- Мошков В.Н.* Лечебная физкультура в клинике нервных болезней. — М.: Медицина, 1982.
- Олефиренко В.Г.* Водолечение. — М.: Медицина, 1986.
- Физиотерапевтический справочник / Под ред. И.Н. Сосина,* 1998.
- Юмашев Г.С., Ренкер К.* Основы реабилитации. — М.: Медицина, 1973.
- Ясногородский В.Г.* Электротерапия. — М.: Медицина, 1987.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»

Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України

О.П. Волосовець

ЕПІДЕМІОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010105 «Акушерська справа»

Київ
2011

ЕПІДЕМІОЛОГІЯ

Укладачі:

В.А. Горелов — викладач вищої категорії КРВНЗ “Кримський медичний коледж”;

О.В. Дельва — викладач-методист, викладач вищої категорії Київського медичного коледжу № 3.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії з педіатрії та інфекційних хвороб КРВНЗ “Кримський медичний коледж” 22.06.2011 р., протокол № 12.

Рецензенти:

М.Т. Гафарова — доктор мед. наук, професор кафедри інфекційних хвороб ДУ “Кримський медичний державний університет ім. С.І. Георгієвського” МОЗ України;

Л.Ф. Бреєва — викладач I категорії Кіровоградського базового медичного коледжу ім. Є.Й. Мухіна;

В.О. Сінюгіна — викладач-методист, викладач вищої категорії, голова циклової методичної комісії професійної і практичної підготовки терапевтичного уиклу Кременчуцького медичного коледжу;

В.Г. Яценко — викладач вищої категорії з епідеміології Кременчуцького медичного коледжу.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Епідеміологія” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010105 “Акушерська справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Ця дисципліна повинна надати майбутнім акушеркам необхідні теоретичні знання, ознайомити їх з методикою практичної роботи.

Враховуючи профіль спеціальності, в процесі викладання курсу особливу увагу слід приділяти епідеміології інфекційних хвороб та їх впливу на організм вагітних жінок, плід і можливий перебіг пологів.

Оскільки робота акушерки зосереджена головним чином на ФАПі, де розпочинається первинна діагностика, слід акцентувати увагу на питаннях надання долікарської допомоги, ранньої діагностики, профілактики інфекційних хвороб.

В процесі викладання курсу необхідно врахувати, що акушерки мають бути підготовлені до самостійної роботи на фельдшерсько-акушерських пунктах. Викладання повинно проводитися на рівні сучасних досягнень у галузі медицини і з позицій учення про цілісність організму та активний вплив навколишнього середовища на організм людини.

Курс епідеміології розподіляється на загальну та спеціальну частини.

Під час вивчення загальної епідеміології звертається увага на закономірності перебігу епідемічного процесу, умови, які сприяють або перешкоджають поширенню інфекційних хвороб.

Спеціальна епідеміологія передбачає вивчення епідеміологічних особливостей інфекційних хвороб у сучасних умовах.

Описова частина кожного практичного заняття містить детальний план заняття, перелік практичних навичок, оволодіти якими повинні студенти. Конкретизація тем, практичних навичок, згідно з відповідною темою, систематизує роботу викладача, дає можливість зосередитися на глибшому відпрацюванні умінь і навичок на кожному занятті диференційовано.

Цикл епідеміології розраховано на 54 години, з них лекцій — 14 годин, практичних занять — 20 годин, самостійної позааудиторної роботи — 20 годин

Рекомендований розподіл годин за темами може бути змінений залежно від місцевих умов.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- основні завдання санітарно-епідеміологічної служби щодо зниження захворюваності на окремі інфекційні хвороби та їх ліквідації;
- клінічно-епідеміологічну класифікацію інфекційних хвороб;
- структуру епідемічного процесу, джерела інфекції, епідемічну роль різних форм прояву інфекції;
- шляхи і чинники передачі інфекції;
- сприятливість до інфекційних хвороб, їх контагіозність;
- шляхи формування імунного прошарку серед населення та його значення в розвитку епідемічного процесу;
- принципи профілактики інфекційних хвороб;
- протиепідемічні заходи щодо джерел інфекції, механізмів передачі;
- заходи щодо підвищення імунітету населення;

— методи стерилізації та дезінфекції тощо.

Студенти повинні вміти:

- готувати робочі концентрації дезінфекційних розчинів;
- дотримуватися техніки безпеки під час роботи з дезінфекційними засобами;
- проводити поточну і заключну дезінфекцію у вогнищах;
- проводити стерилізацію предметів медичного призначення;
- проводити епідеміологічне обстеження осередків інфекції та заповнювати спеціальну документацію, складати плани первинних профілактичних і протиепідемічних заходів;
- збирати матеріал для лабораторного дослідження.
- доглядати хворих та осіб, що перехворіли на різні інфекційні хвороби;
- здійснювати санітарний контроль за зберіганням продуктів харчування;
- проводити санітарно-освітню роботу серед населення;
- здійснювати імунізацію дітей.

Студенти мають бути поінформовані про:

- стан захворюваності на інфекційні хвороби в сучасних умовах;
- залежність перебігу інфекційних хвороб у вагітних та породіль від рівня імунітету;
- вплив санітарно-екологічного стану навколишнього середовища на виникнення і перебіг інфекційних хвороб.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
	<i>Розділ 1. Загальна частина</i>				
1	Вступ до епідеміології. Історія розвитку епідеміології. Вчення про епідемічний процес. Організація та проведення імунопрофілактики. Організація та проведення дезінфекційних заходів. Охорона праці в галузі. Санітарно-протиепідемічні та профілактичні заходи в акушерському стаціонарі	8	2	3	3
	<i>Розділ 2. Спеціальна частина</i>				
2	<i>Кишкові інфекції</i>				
2.1	Черевний тиф. Паратифи А, В	1	—	—	1
2.2	Шигельоз. Холера. Ботулізм. Сальмонельоз	7	2	3	2
2.3	Ешерихіози. Лептоспіроз. Гельмінтози. Токсоплазмоз	7	2	3	2
3	<i>Інфекції дихальних шляхів</i>				
3.1	Дифтерія. Кір. Краснуха. Туберкульоз. Стафілококова інфекція. Грип	8	2	3	3
3.2	Вітряна віспа. Коклюш і паракоклюш. Менінгококова інфекція. Скарлатина	7	2	3	2
4	<i>Кров'яні (трансмисивні) інфекції</i>				
4.1	Вірусні гепатити В, С. Кліщовий енцефаліт. Малярія. ВІЛ-інфекція. СНІД	9	2	3	4
5	<i>Інфекції зовнішніх покривів</i>				
5.1	Сифіліс. Гонорея. Короста. Сибірка. Правець. Сказ	7	2	2	3
	Усього	54	14	20	20

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Історія розвитку епідеміології	1
2	Поняття про карантинні інфекції	1
3	Санітарно-протиепідемічні та профілактичні заходи в акушерському стаціонарі	1
4	Червний тиф. Паратифи А і В	1
5	Холера. Шигельози	1
6	Ешеріхіози	1
7	Єрсиніоз	1
8	Гельмінтози дітей	1
9	Туберкульоз	1
10	Дифтерія. Стафілококова інфекція. Грип	2
11	Вірусні гепатити А, В, С, D, E	2
12	Малярія. Кліщовий енцефаліт	1
13	ВІЛ, СНІД	2
14	Сифіліс. Гонорея. Короста	2
15	Правець. Сказ	1
16	Охорона праці в галузі	1
	Усього	20

ЗМІСТ

Розділ 1. Загальна частина

Тема 1. Вступ до епідеміології. Історія розвитку епідеміології. Вчення про епідемічний процес. Організація та проведення імунопрофілактики. Організація та проведення дезінфекційних заходів. Охорона праці в галузі. Санітарно-протиепідемічні та профілактичні заходи в акушерському стаціонарі

ЛЕКЦІЯ

Визначення епідеміології як науки. Предмет епідеміології. Коротка історія розвитку епідеміології. Досягнення вітчизняної епідеміології. Значення досліджень таких видатних вчених, як Д.С. Самойлович, Д.К. Заболотний, Л.В. Громашевський, Л.О. Тарасевич, М.Ф. Гамалея, С.Н. Навловський, П.О. Петрищева, К.І. Скрябін, В.Д. Беляков та ін. Роль і місце епідеміології в охороні здоров'я населення, народному господарстві, обороні держави.

Завдання епідеміології на сучасному етапі.

Визначення епідемічного процесу. Кількісні та якісні характеристики епідемічного процесу: спорадична і епідемічна захворюваність (спалах, епідемія, пандемія).

Структура епідемічного процесу. Біологічна основа епідемічного процесу: джерело збудника, механізм передачі, сприйнятливий колектив.

Джерело збудників інфекційних хвороб. Антропонози. Хвора людина як джерело інфекції. Заразливість в окремі періоди хвороби. Носії збудників як джерело інфекції. Епідеміологічна роль різних форм носійства.

Зоонози. Тварини як джерело збудників інфекції (дикі, промислові, свійські). Сапронози. Механізм передавання збудників інфекції: фекально-оральний, аерозольний, трансмісивний, контактано-побутовий. Поняття про вертикальний механізм передавання.

Роль живих переносників збудників інфекції. Родина мух, членистоногі, які переносять збудників інфекційних хвороб. Біологічне та епідеміологічне значення вошей, комарів, бліх, москітів і кліщів. Інфекційні хвороби, що передаються живими переносниками. Поняття про природно-осередкові хвороби людини.

Вплив соціальних і природних умов на епідемічний процес.

Поняття про епідемічне вогнище. Структура осередку. Визначення меж вогнища та значення цієї роботи в проведенні протиепідемічних заходів.

Основні напрями профілактики інфекційних хвороб та боротьби з ними. Заходи, спрямовані на джерело збудника інфекції. Забезпечення населення амбулаторною і стаціонарною допомогою (інфекційні лікарні). Значення ізоляції на ФАПі. Роль стаціонарного активу. Санітарна освіта населення. Робота з бактеріологічними носіями. Заходи, спрямовані на можливі шляхи передачі збудника інфекції. Оздоровлення навколишнього середовища.

Заходи щодо підвищення імунітету населення.

Історія вакцинації. Внесок Е. Дженера, Л. Пастера, І. І. Мечникова в розвиток імунології. Імунітет, визначення поняття. Активна і пасивна імунізація. Вакцини, анатоксини, сироватки та імуноглобуліни; фагопрофілактика. Вакцини, які використовуються для планової імунопрофілактики (проти туберкульозу, дифтерії, правцю, коклюшу, кору, поліомієліту, краснухи, епідемічного паротиту, вірусного гепатиту В) та за

епідемічними показаннями (проти сибірки, бруцельозу, лептоспірозу, геморагічної гарячки тощо). Національний календар щеплень.

Поняття про карантинні інфекційні хвороби. Заходи щодо запобігання завезенню їх у країну. Чинність Міжнародних правил і правил із санітарної охорони території країни. Охорона праці в лікувально-профілактичних установах акушерського профілю.

Дезінфекція. Її завдання та місце в протиепідемічних і санітарно-профілактичних заходах. Види дезінфекції: профілактична, вогнищева (поточна і заключна).

Методи дезінфекції та засоби її здійснення. Особливості профілактичних та протиепідемічних заходів у разі внутрішньолікарняних інфекцій. Метод стерилізації.

Роль санітарного пропусника в проведенні профілактичних заходів.

Дезінфекція при інфекціях зовнішніх покривів. Санітарно-протиепідемічні та профілактичні заходи в акушерському стаціонарі. Ознайомлення з основними положеннями наказу про удосконалення заходів щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій у пологових будинках. Охорона праці в лікувально-профілактичних установах акушерського профілю.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВІКЛАДАЧА

Визначення дезінфекції, дезінсекції, дератизації. Види дезінфекції. Методи і засоби дезінфекції. Типи, структура, зміст роботи дезінфекційних установ та дезінфекційних камер (парових та параформалінових). Питання охорони праці під час роботи з дезінфікаційними засобами. Ознайомлення з основними положеннями наказу про удосконалення заходів щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій у пологових будинках. Охорона праці в лікувально-профілактичних установах акушерського профілю.

Методи стерилізації. Розрахунок витрат дезінфекційних засобів. Проведення поточної і заключної дезінфекції. Методи і засоби дезінфекції.

Дотримання правил безпеки при роботі з дезінфекційними речовинами.

Практичні навички:

- підготовка робочих концентрацій розчинів дезінфекційних засобів;
- опанування технікою безпеки під час роботи з дезінфекційними засобами;
- використання апаратури для проведення дезінфекції;
- організація і проведення поточної дезінфекції у вогнищах, стаціонарах, ФАПх;
- проведення поточної і остаточної дезінфекції;
- проведення стерилізації медичних інструментів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Дезінфекційні заклади. Зміст їх роботи. Санітарні пропусники: призначення, улаштування, порядок роботи.
2. Роль акушерки в організації і проведенні вогнищевої дезінфекції в умовах ФАПу.
3. Принципи роботи дезінфекційних камер. Контроль за роботою камер.

Розділ 2. Спеціальна частина

Тема 2. Кишкові інфекції

2.1. Черевний тиф. Паратифи А і В

САМОСТІЙНА РОБОТА

Епідеміологічна характеристика збудників черевного тифу і паратифів А і В. Джерела збудників інфекції. Механізм передавання, чинники, шляхи поширення збудників. Профілактичні заходи.

2.2. Шигельоз. Холера. Ботулізм. Сальмонельоз.

ЛЕКЦІЯ

Епідеміологічна характеристика збудників шигельозів, ботулізму, сальмонельозу, особливості збудника холери Ель—Тор.

Джерела збудників інфекції, епідеміологічне значення різних форм клінічних проявів хвороб. Механізм, шляхи та чинники передачі збудників. Сприйнятливість до інфекції. Епідеміологічні закономірності поширення інфекції. Профілактичні та протиепідемічні заходи в осередках цих інфекцій. Вплив соціально-економічних умов та епізоотичного стану на рівень захворюваності людей. Особливості епідемічного процесу.

Заходи, спрямовані на нейтралізацію джерела збудника інфекції. Санітарно-гігієнічні, дезінфекційні заходи. Епідеміологічні особливості холери Ель-Тор. Заходи щодо запобігання завезенню холери з-за кордону. Протиепідемічні заходи щодо ліквідації окремих вогнищ і спалахів ботулізму та сальмонельозу. Особливості профілактичних і протиепідемічних заходів у разі внутрішньолікарняних інфекцій.

Заходи безпеки у вогнищі особливо небезпечних інфекцій.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Епідеміологічна характеристика збудників шигельозів, холери, ботулізму та сальмонельозу. Джерела збудників інфекції, епідеміологічне значення різних форм клінічних проявів хвороб. Механізм, шляхи та чинники передачі збудників. Профілактичні та протиепідемічні заходи в осередках шигельозу, холери, ботулізму та сальмонельозу. Епідеміологічні особливості холери Ель—Тор. Заходи щодо запобігання завезенню холери з-за кордону. Заходи в осередку. Специфічна профілактика.

Практичні навички:

- епідеміологічне обстеження вогнищ (сімейних, організованих колективів) шигельозів, холери, ботулізму та сальмонельозу;
- заповнення карт епідеміологічного обстеження;
- проведення первинних протиепідемічних заходів у разі виявлення хворих;
- опанування методикою профілактичного огляду осіб, які працюють на епідеміологічно важливих об'єктах;
- опанування методикою взяття матеріалу для лабораторного дослідження;
- здійснення диспансерного спостереження за тими, що видужали;

- складання календарних планів спостереження;
- проведення поточної та остаточної дезінфекції в пологодомічних закладах;
- проведення подвірного обходу населення;
- здійснення методичного спостереження за дітьми в дитячих установах, школах, лікарнях у разі виникнення спалахів ботулізму та сальмонельозу;
- відбір харчових продуктів для лабораторного дослідження.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Епідеміологічна характеристика збудників шигельозів, ботулізму, холери, сальмонельозу. Джерела збудників інфекції. Механізм передавання, чинники, шляхи поширення збудників. Профілактичні заходи. Карантинні інфекції. Правила санітарної охорони території України.

2.3. Ешерихіози. Лептоспіроз. Гельмінтози. Токсоплазмоз.

ЛЕКЦІЯ

Класифікація ентеропатогенної кишкової палички та хвороб, що ними спричинюються: дизентерієподібний, холероподібний і гемоколітичний ешерихіози. Джерела, шляхи і чинники передачі збудників інфекції.

Контагіозність ешерихіозів. Роль медичного персоналу в поширенні ешерихіозів в умовах лікарні. Клінічний перебіг ешерихіозів у дітей раннього віку. Заходи неспецифічної профілактики. Протиепідемічні та профілактичні заходи щодо джерел інфекції, розриву механізму та шляхів передачі.

Епідеміологічна характеристика збудників лептоспірозу. Джерела збудників інфекції. Механізм передачі і сприятливість.

Особливості епідемічного процесу. Протиепідемічні заходи та епідеміологічний нагляд.

К.І. Скрябін — основоположник гельмінтології. Гельмінти та їх значення в патології. Імунітет при гельмінтозах. Епідеміологія та класифікація. Поширення гельмінтозів, сезонність інвазій.

Загальні принципи боротьби з гельмінтозами (оздоровлення джерела інвазій, вплив на чинники передачі, ветеринарно-санітарні заходи, санітарно-освітня робота, заходи щодо охорони навколишнього середовища від забруднення яйцями гельмінтів).

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Епідеміологічна характеристика збудників ешерихіозів, лептоспірозу, гельмінтозів, токсоплазмозу, ерсиніозу.

Джерела збудників інфекції. Механізм передачі і сприятливість. Роль медичного персоналу в поширенні ешерихіозу в умовах лікарні.

Особливості епідемічного процесу. Протиепідемічні заходи та епідеміологічний нагляд. Загальні принципи боротьби з гельмінтозами (оздоровлення джерела інвазій, вплив на чинники передачі, ветеринарно-санітарні заходи, санітарно-освітня робота, заходи щодо охорони навколишнього середовища від забруднення яйцями гельмінтів). Роль акушерки в профілактиці ешерихіозу, токсоплазмозу.

Практичні навички:

- проведення епідемічного обстеження вогнища ешерихіозів, лептоспірозу, гельмінтозів, токсоплазмозу;
- опанування методикою взяття матеріалу для лабораторного дослідження;
- здійснення специфічної профілактики лептоспірозу (введення вакцини);
- проведення дератизації і дезінфекції у вогнищі;
- здійснення методичного спостереження за дітьми в дитячих установах, школах, лікарнях у разі виникнення спалахів ботулізму, сальмонельозу, ешерихіозів;
- скласти план заходів щодо профілактики гельмінтозів;
- збирати і доправляти матеріал для дослідження на гельмінти.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Епідеміологічна характеристика збудника токсоплазмозу, гельмінтозу, ешерихіозів і лептоспірозу. Джерела інфекції, шляхи і чинники передачі збудника. Клінічні ознаки хвороби. Профілактичні та протиепідемічні заходи щодо профілактики даних хвороб в пологодомічних закладах.

Тема 3. Інфекції дихальних шляхів

3.1. Дифтерія. Кір. Краснуха. Туберкульоз. Стафілококова інфекція.

Грип

ЛЕКЦІЯ

Епідеміологічна характеристика збудників дифтерії, кору, краснухи, туберкульозу, стафілококової інфекції, грипу. Джерела збудників інфекції. Механізм, шляхи і чинники передачі збудників. Особливості епідеміології туберкульозу, залежність від соціальних умов життя населення. Виявлення хворих на туберкульоз. Схема і методика імунізації вакциною БЦЖ.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Епідеміологічна характеристика та джерела збудника дифтерії, кору, краснухи, туберкульозу, стафілококової інфекції, грипу. Механізм передавання, шляхи поширення збудників інфекції. Значення специфічної профілактики в зниженні та ліквідації захворюваності. Препарати, показання до застосування, терміни вакцинації.

Епідеміологічна характеристика збудників стафілококових хвороб. Значення стафілококів у виникненні внутрішньолікарняних інфекцій; роль медичного персоналу в їх поширенні. Джерела інфекції, епідеміологічне значення хворих і носіїв. Епідеміологічне значення носіїв золотистого стафілокока в поширенні інфекції в пологодомічних закладах. Профілактичні заходи.

Практичні навички:

- епідеміологічне обстеження вогнищ дифтерії, кору, краснухи, туберкульозу, стафілококової інфекції;
- взяття матеріалу для дослідження на виявлення носіїв збудників дифтерії, стафілококової інфекції;

- заходи щодо хворих і бактеріоносіїв;
- проведення екстреної специфічної профілактики в осіб, що були в контактi з хворими;
- епідеміологічне обстеження осередків кору в дитячому закладі;
- складання плану заходів щодо ліквідації вогнищ кору в дошкільному дитячому закладі і сімейному осередках;
- опанування технікою імунізації проти кору;
- проведення імуноглобулінопрофілактики у вогнищах краснухи;
- профілактика краснухи у вагітних;
- проведення заходів щодо профілактики туберкульозу;
- диспансерне спостереження за особами, які хворіли на туберкульоз;
- проведення поточної та остаточної дезінфекції;
- проведення активної імунізації вакциною БЦЖ в пологовому будинку;
- збирання матеріалу від хворих і носіїв для бактеріологічного дослідження на стафілококову інфекцію;
- проведення санітарно-освітньої роботи серед матерів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Характеристика збудника дифтерії, кору, краснухи, туберкульозу, стафілококової інфекції, грипу. Джерела і шляхи передавання. Епідеміологічне значення хворих на стерті форми дифтерії та носіїв. Значення специфічної профілактики в зниженні та ліквідації захворюваності. Засоби профілактики.

Характеристика збудника кору. Джерело інфекції, механізм передавання. Особливості епідеміології, періодичність інфекції. Значення специфічної профілактики кору. Профілактичні засоби, показання до їх застосування.

Характеристика збудника краснухи. Небезпека інфекції для вагітних.

3.2. Вітряна віспа. Коклюш і паракоклюш. Менінгококова інфекція. Скарлатина

ЛЕКЦІЯ

Епідеміологічна характеристика збудника вітряної віспи, коклюшу і паракоклюшу, менінгококової інфекції, скарлатини. Джерела збудників інфекції. Механізм і шляхи передачі інфекції. Значення носіїв.

Протиепідемічні та профілактичні заходи в дитячих колективах, училищах, гуртожитках, казармах. Специфічна профілактика (застосування вакцин, імуноглобулінів).

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Епідеміологічна характеристика вітряної віспи, коклюшу і паракоклюшу, менінгококової інфекції, скарлатини. Джерела збудників інфекції. Механізм і шляхи передачі інфекції. Значення хворих на стерті форми скарлатини та реконвалесцентів. Специфічна профілактика. Профілактичні та протиепідемічні заходи в осередках і пологодомічних закладах. Роль акушерки в профілактиці внутрішньолікарняної інфекції.

Практичні навички:

- епідеміологічне обстеження вогнищ вітряної віспи, коклюшу і паракоклюшу, менінгококової інфекції, скарлатини в дошкільних дитячих закладах;
- заповнення карти епідеміологічного обстеження;
- опанування методикою медичного спостереження за особами, що спілкувалися хворими ;
- проведення поточної дезінфекції;
- опанування методів вакцинації;
- застосування препаратів для активної імунізації, проведення протиепідемічних заходів у вогнищах інфекції та дитячих закладах;
- опанування методикою взяття матеріалу для лабораторного дослідження;
- догляд за хворими.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Характеристика збудника вітряної віспи, коклюшу та паракоклюшу, менінгококової інфекції, скарлатини, стрептококової інфекції. Джерела і шляхи передачі. Епідеміологічне значення хворих та носіїв у поширенні інфекцій. Значення специфічної профілактики в зниженні та ліквідації захворюваності. Засоби профілактики.

Тема 4. Кров'яні (трансмисивні) інфекції

4.1. Вірусні гепатити В, С. Кліщовий енцефаліт. Малярія. ВІЛ-інфекція. СНІД

ЛЕКЦІЯ

Епідеміологічна характеристика збудників гепатитів В, С, кліщового енцефаліту, ВІЛ-інфекції, СНІДу, малярії. Джерела збудників інфекції, механізм і шляхи передачі. Значення медичного персоналу в поширенні вірусного гепатиту В і С в умовах лікарні. Джерело інфекції та переносники, природні осередки, сезонність кліщового енцефаліту і малярії. Робота у вогнищі, заходи щодо боротьби з кліщами. Джерела, шляхи і чинники передачі збудників СНІДу. Контагіозність СНІДу. Заходи щодо запобігання поширенню СНІДу в умовах лікарні та акушерського стаціонару.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Епідеміологічна характеристика збудників гепатитів В і С. Джерела збудників інфекції, механізм і шляхи передачі. Робота в осередку, заходи щодо боротьби з кліщами. Профілактичні й протиепідемічні заходи. Загальна та специфічна профілактика; захист людей від нападу кліщів. Профілактичні протиепідемічні заходи в осередку. Джерела, шляхи і чинники передачі збудників СНІДу. Контагіозність СНІДу. Заходи щодо запобігання поширенню СНІДу в умовах стаціонару. Охорона праці в пологовому будинку.

Практичні навички:

- проводити епідеміологічне обстеження осередків вірусних гепатитів В і С;
- проводити протиепідемічні і профілактичні заходи в умовах ФАПу і

- пологопомічних закладах;
- проводити дезінфекцію і стерилізацію предметів медичного призначення;
- догляд за хворими на вірусний гепатит;
- проводити профілактичні і протиепідемічні заходи в осередках СНІДу;
- проводити дезінфекцію та стерилізацію предметів медичного призначення, що використовуються в осіб, підозрілих на наявність СНІДу чи інфікованих ВІЛ;
- проводити санітарно-освітню роботу серед населення щодо шляхів поширення та засобів профілактики вірусних гепатитів, ВІЛ-інфекції;
- здійснювати специфічну профілактику, дезінсекцію;
- техніка безпеки під час роботи з інфікованим матеріалом та його знезараження. Використання засобів індивідуального захисту.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Епідеміологічна характеристика збудників кліщового енцефаліту, малярії. Джерела збудників інфекції, механізм і шляхи передачі. Джерело інфекції та переносники, природні вогнища, сезонність кліщового енцефаліту і малярії. Робота у вогнищі, заходи щодо боротьби з кліщами і комахами.

Тема 5. Інфекції зовнішніх покривів

5.1. Сифіліс. Гонорея. Короста. Сибірка. Правець. Сказ

ЛЕКЦІЯ

Епідеміологічна характеристика збудника сифілісу. Джерела збудника інфекції, механізм і шляхи передачі. Клінічні періоди сифілісу. Соціальні та профілактичні заходи серед населення щодо запобігання поширенню сифілісу. Вплив соціально-побутових умов на поширення сифілісу.

Джерела збудника гонореї. Шляхи і чинники передачі збудника. Клінічні симптоми гонореї. Профілактика бленореї в новонароджених. Протиепідемічні та профілактичні заходи, спрямовані на боротьбу з венеричними хворобами.

Робота акушерки щодо профілактики сифілісу та гонореї серед вагітних.

Джерела збудника корости. Механізм передачі. Особливості епідемічного процесу. Протиепідемічні заходи. Епідеміологічна характеристика збудника сибірки. Джерела інфекції, шляхи й чинники передачі збудника. Роль ґрунту як місця, де зберігається та накопичується збудник сибірки. Первинні ознаки хвороби.

Профілактичні заходи в сільському господарстві, на промислових підприємствах, у дитячих колективах. Специфічна профілактика. Епідеміологічна характеристика збудників захворювання. Джерела збудників інфекції. Механізм, шляхи і чинники передачі збудників. Значення характеру ґрунту для накопичення збудників. Епідеміологічні властивості правця. Специфічна профілактика.

Епідеміологічна характеристика збудника сказу. Джерела збудника інфекції. Механізм, шляхи і чинники передачі збудників. Роль тварин у передачі захворювання. Організація санітарно-ветеринарних заходів. Показання до вакцинопрофілактики. Показання до додаткового введення

антирабичного гамма-глобуліну. Механізм, шляхи і чинники передачі збудників. Значення характеру ґрунту для накопичення збудників.

Епідеміологічна характеристика збудників правця. Джерела збудників інфекції. Механізм, шляхи і чинники передачі збудників. Значення ґрунту для накопичення збудників. Епідеміологічні властивості правцю. Специфічна профілактика.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Епідеміологічна характеристика збудників сифілісу, гонореї, корости, сибірки, правцю, сказу. Джерела збудників інфекції. Механізм, шляхи і чинники передачі збудників. Специфічна профілактика. Організація санітарно-ветеринарних заходів. Показання до вакцинопрофілактики. Роль акушерки в профілактиці внутрішньолікарняної інфекції.

Практичні навички:

- опанувати методикою огляду осіб на виявлення клінічних ознак сифілісу;
- опанувати методикою взяття матеріалу (крові) для лабораторного дослідження; аналіз результатів реакції Вассермана;
- здійснення диспансерного спостереження за особами, які хворіли на сифіліс;
- проводити санітарно-епідеміологічне обстеження осередків сибірки;
- опанувати методикою взяття матеріалу для лабораторного дослідження на гонорею;
- проводити профілактичні заходи для запобігання бленореї в новонароджених;
- проводити специфічну терапію в разі корости;
- проводити санітарно-освітню роботу серед населення;
- проводити специфічну профілактику сибірки, правцю, сказу.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Епідеміологічна характеристика збудника сибірки. Характеристика епідемічного процесу. Профілактичні та протиепідемічні заходи в сільському господарстві, на промислових підприємствах. Профілактика сибірки.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Підготовка робочих концентрацій розчинів дезінфекційних засобів.
2. Організація і проведення поточної дезінфекції в осередках, стаціонарах, на ФАПх.
3. Проведення остаточної дезінфекції, дератизації.
4. Стерилізація медичних інструментів.
5. Епідеміологічні обстеження осередків черевного тифу, шигельозів, ботулізму, сальмонельозу, лептоспірозу, дифтерії, кору, туберкульозу, епідемічного паротиту, менінгококової хвороби, скарлатини.
6. Заповнення карт епідеміологічного обстеження.
7. Опанування методикою взяття матеріалу для лабораторного дослідження при черевному тифі, шигельозах, ботулізмі, сальмонельозі, менінгококовій інфекції, коклюші, дифтерії, стафілококовій інфекції, сифілісі, гонореї.
8. Здійснення диспансерного спостереження за перехворілими на черевний тиф, шигельози, ботулізм, сальмонельоз, туберкульоз, сифіліс.
9. Медичний нагляд за особами, що спілкувалися з хворими на черевний тиф, шигельози, сальмонельоз, епідемічний паротит, вітряну віспу.
10. Відбір харчових продуктів для лабораторного дослідження.
11. Специфічна профілактика лептоспірозу (введення вакцини).
12. Техніка імунізації проти кору, епідемічного паротиту, грипу.
13. Профілактика краснухи у вагітних.
14. Проведення активної імунізації вакциною БЦЖ.
15. Проведення санітарно-освітньої роботи серед населення щодо профілактики ВІЛ-інфекції, сифілісу, гонореї, вірусних гепатитів, туберкульозу.
16. Забезпечення особистої безпеки під час роботи з хворими та інфікованим матеріалом.
17. Готування робочих концентрацій для дезінфекційних заходів.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Поняття про джерело інфекції.
2. Механізми передачі інфекційних хвороб, їх значення в епідемічному процесі.
3. Схема епідемічного процесу.
4. Значення тварин як джерела інфекції.
5. Значення хворої людини як джерела інфекції.
6. Носії як джерело інфекції.
7. Епідеміологічна класифікація інфекційних хвороб.
8. Формування несприятливості населення до інфекційних хвороб.
9. Значення ґрунту як чинника передачі інфекційних хвороб, збудники яких перебувають у ньому, механізм зараження.
10. Значення води як чинника передачі інфекції.
11. Значення харчових продуктів як чинника передачі інфекції.
12. Поняття про внутрішньолікарняні інфекції.
13. Поняття про асептику, антисептику, дезінфекцію, стерилізацію.
14. Джерела внутрішньолікарняних інфекцій.
15. Характеристика передачі внутрішньолікарняних інфекцій: джерела, основні шляхи передачі інфекцій у пологодпомічних закладах.
16. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій.
17. Профілактична дезінфекція (визначення, мета, приклади).
18. Хімічні засоби дезінфекції.
19. Фізичні засоби дезінфекції; методи знезаражування медичних інструментів.
20. Дератизація: визначення, методи.
21. Дезінсекція: визначення, методи.
22. Дезінфекційні камери, їх види, призначення.
23. Осередкова поточна дезінфекція (визначення, призначення, ким і коли проводиться, приклади).
24. Заходи щодо носіїв інфекційних хвороб.
25. Вакцини: види, призначення.
26. Види імунітету, його тривалість.
27. Анатоксини, їх призначення; хвороби, при яких вони використовуються.
28. Препарати для вироблення штучного пасивного імунітету.
29. Методи введення вакцин.
30. Епідеміологічна характеристика збудників черевного тифу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи в осередку.
31. Епідеміологічна характеристика збудників шигельозів. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
32. Епідеміологічна характеристика збудників холери. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
33. Епідеміологічна характеристика збудників ботулізму. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
34. Епідеміологічна характеристика збудників сальмонельозу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика,

- заходи у вогнищі.
35. Епідеміологічна характеристика збудників ешерихіозів. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 36. Епідеміологічна характеристика збудників лептоспірозу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 37. Епідеміологічна характеристика збудників гельмінтозів. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 38. Епідеміологічна характеристика збудників токсоплазмозу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 39. Епідеміологічна характеристика збудників дифтерії. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 40. Епідеміологічна характеристика збудників кору. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 41. Епідеміологічна характеристика збудників краснухи. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 42. Епідеміологічна характеристика збудників туберкульозу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 43. Епідеміологічна характеристика збудників стафілококової інфекції. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 44. Епідеміологічна характеристика збудників вітряної віспи. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 45. Епідеміологічна характеристика збудників коклюшу та паракоклюшу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 46. Епідеміологічна характеристика збудників менінгококової інфекції. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 47. Епідеміологічна характеристика збудників скарлатини. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 48. 49. Епідеміологічна характеристика збудників вірусного гепатиту В і С. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 49. Епідеміологічна характеристика збудників кліщового енцефаліту. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 50. Епідеміологічна характеристика збудників ВІЛ-інфекції. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 51. Епідеміологічна характеристика збудників СНІДу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.

52. Епідеміологічна характеристика збудників малярії. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
53. Епідеміологічна характеристика збудників сифілісу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
54. Епідеміологічна характеристика збудників гонореї. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
55. Епідеміологічна характеристика збудників корости. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
56. Епідеміологічна характеристика збудників сибірки. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
57. Епідеміологічна характеристика збудників правцю. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
58. Епідеміологічна характеристика збудників сказу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Дезінфекція: види, методи, способи (показання до проведення профілактичної, осередкової: поточної та остаточної; організація проведення).
2. Дезінсекція: профілактичні заходи, знищувальні.
3. Дератизація: профілактичні заходи, знищувальні.
4. Організація і проведення імунопрофілактики.
5. Епідеміологічна характеристика збудників дизентерії. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
6. Епідеміологічна характеристика збудників вірусних гепатитів А, Е. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
7. Епідеміологічна характеристика збудника ботулізму. Джерело збудника інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
8. Епідеміологічна характеристика збудника сальмонельозу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
9. Епідеміологічна характеристика збудника дифтерії. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
10. Епідеміологічна характеристика збудника кору. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
11. Епідеміологічна характеристика збудника менінгококової інфекції. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
12. Епідеміологічна характеристика збудника скарлатини. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
13. Епідеміологічна характеристика збудників грипу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
14. Епідеміологічна характеристика збудників туберкульозу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
15. Епідеміологічна характеристика збудників вітряної віспи. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
16. Епідеміологічна характеристика збудників коклюшу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
17. Епідеміологічна характеристика збудників малярії. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
18. Епідеміологічна характеристика збудника чуми. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
19. Епідеміологічна характеристика збудника сибірки. Джерело збудників

- інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
20. Епідеміологічна характеристика збудника сказу. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 21. Епідеміологічна характеристика збудника правця. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 22. Епідеміологічна характеристика збудників гепатитів В, С. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.
 23. Епідеміологічна характеристика збудника ВІЛ-інфекції. Джерело збудників інфекції, механізм і шляхи передавання, профілактика, заходи у вогнищі.

ЛІТЕРАТУРА

Андрейчин М.А., Копча В.С. Епідеміологія. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000.

Волосовская М.Л. Эпидемиология с основами инфекционных болезней. — М.: Медицина, 1989.

Дранкин Д.И., Маркина С.Г. Эпидемиология. — М.: Медицина, 1987.

Кальченко Е.И. Профилактическая работа на фельдшерско-акушерском пункте. — Л.: Медицина, 1983.

Синяк К.М., Гирін В.М. Епідеміологія з основами медичної паразитології. — К.: Здоров'я, 2001.

Покровский В.И. Эпидемиология. — М.: Медицина, 2009.

Беляков В.Д. — Эпидемиология — М.: Медицина, 2010.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

<p>ПОГОДЖЕНО</p> <p>Директор Державної установи «Центральний методичний кабінет підготовки молодших спеціалістів МОЗ України»</p> <p> Т.І. Чернишенко</p> 	<p>ЗАТВЕРДЖУЮ</p> <p>Заступник Директора Департаменту кадрової політики, освіти, науки та запобігання корупції МОЗ України</p> <p> О.П. Волосовець</p>
--	---

РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010105 «Акушерська справа»

Київ
2011

РЕПРОДУКТИВНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї

Укладачі:

І.Б. Назарова — викладач-методист, викладач вищої категорії, заслужений працівник освіти АРК, голова опорної циклової комісії з акушерства КРВНЗ “Кримський медичний коледж”;

І.Г. Шембелев — викладач КРВНЗ “Кримський медичний коледж”.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії з акушерства КРВНЗ “Кримський медичний коледж” 22.06.2011 р., протокол № 11 та рекомендовано до затвердження опорною цикловою комісією ВМ(Ф)НЗ I—III рівнів акредитації 15.10.2011 р., протокол № 3.

Рецензенти:

І.В. Ліфшиц — канд. мед. наук, голова Кримської асоціації планування родини, головний фахівець МОЗ АРК з питань репродуктивного здоров'я;

В.Б. Самойленко — викладач-методист, викладач вищої категорії Кременчуцького медичного коледжу, голова циклової методичної комісії професійної і практичної підготовки акушерсько-гінекологічного циклу;

Н.П. Муштенко — викладач-методист, викладач вищої категорії з акушерства та гінекології Кременчуцького медичного коледжу;

Н.Н. Полстянко — викладач вищої категорії з акушерства та гінекології КВНЗ “Севастопольський медичний коледж ім. Жені Дерюгіної”.

© МОЗ України, 2012

© ВСВ “Медицина”, 2012

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Репродуктивне здоров’я та планування сім’ї” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010105 “Акушерська справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

У 1968 р. ООН проголосила право на планування сім’ї та вільне відповідальне батьківство як невід’ємне право кожного громадянина, кожної особистості.

У 1974 р. було визнано право кожної держави займатися плануванням сім’ї на державному рівні. Також було зазначено, що це право необхідно реалізовувати, виходячи з потреб конкретної сім’ї й усвідомлюючи відповідальність перед суспільством.

Це питання надзвичайно актуальне для України. В умовах погіршення демографічної ситуації в країні, зниження життєвого рівня більшої частини населення, погіршення його репродуктивного здоров’я на особливу увагу заслуговують питання планування сім’ї. Як відомо, їх рішення сприяють зниженню материнської та дитячої смертності, профілактиці захворювань, що передаються статевим шляхом, і забезпечують збереження здоров’я населення.

За умов різкого зниження народжуваності в Україні проблема планування сім’ї набуває великої соціально-медичної значимості.

Уряд України приділяє значну увагу питанням стану репродуктивного здоров’я населення, про що свідчить прийняття відповідних законодавчих актів і програм.

Планування сім’ї — важливий етап у житті сім’ї, який передбачає народження лише бажаних дітей. У нашій країні висока частота штучних абортів, що протягом багатьох років традиційно є основним методом планування сім’ї. Ця операція викликає величезну кількість ускладнень, які вкрай несприятливо впливають на здоров’я жінки.

Один зі шляхів зниження кількості абортів — широке впровадження засобів контрацепції. Санітарно-просвітницьку роботу з цього питання можуть і повинні проводити молодші медичні спеціалісти, тому їм дуже важливо мати глибокі професійні знання з проблеми. Отже, введення викладання “Репродуктивне здоров’я” за цілеспрямовано розробленою програмою вкрай необхідне. Зокрема, актуальними є питання застосування контрацептивних засобів, що мають велике значення для охорони здоров’я жінки репродуктивного віку, у тому числі використання деяких із них (презервативи, піхвові контрацептиви) дає змогу запобігти виникненню захворювань, що передаються статевим шляхом — гонореї, хламідіозу, мікоплазмозу, трихомонозу, гарднерельозу, герпетичної і цитомегаловірусної інфекції, у розвитку яких має значення інфекційний фактор. Пропагуючи контрацептиви, медичні працівники повинні пояснювати, що негативного впливу на народжуваність вони не мають, а лише запобігають абортам.

Планування сім’ї — суттєвий елемент первинної медичної допомоги в Україні — включає такий вид діяльності, як підвищення рівня знань і кваліфікації з питань цієї проблеми не лише акушерів-гінекологів, а й молодших медичних спеціалістів.

Програмою передбачено вивчення питань організації, структури та завдань планування сім’ї, анатомії та фізіології жіночих і чоловічих статевих органів, абортів, їх фізичних та психічних ускладнень, тому зміст навчального

матеріалу глибоко інтегрований з анатомією, акушерством та гінекологією, клінічними дисциплінами. Загалом програма розкриває зміст курсу “Репродуктивне здоров’я” вмотивовано, з урахуванням міжпредметної інтеграції відповідно до вимог освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики спеціальності “Акушерська справа”. Основна увага приділяється вивченню природних методів планування сім’ї, сучасним контрацептивним засобам, контрацепції у післяпологовий період, контрацепції для підлітків. Вивчаються захворювання, які передаються статевим шляхом, визначено завдання молодших медичних спеціалістів щодо профілактики цих захворювань.

Отже, враховуючи актуальність проблем та вимоги професійно орієнтованого навчання, важливо, щоб викладання проводилося на рівні сучасних досягнень медичної науки й практики. Формування клінічного мислення й розвиток пізнавальної активності студентів має бути забезпечено застосуванням новітніх інформаційних технологій з позицій учення про цілісність організму, про вплив навколишнього середовища на організм людини. Слід приділити особливу увагу екологічному вихованню, формуванню свідомої громадянської позиції та основ здорового способу життя.

Години, передбачені для самостійної позааудиторної роботи студентів, рекомендовано розподілити щодо тем предметними цикловими комісіями навчального закладу.

Враховуючи високу захворюваність в Україні на рак грудної залози, пропонується вивчати методіку обстеження грудних залоз.

У своїй самостійній роботі акушерка може проводити консультування населення з питань планування сім’ї, допомогти в підборі контрацептивів, навчити правильно використовувати методи контрацепції, у разі потреби — асистувати лікарю в кабінетах планування сім’ї.

Навчальним планом на дисципліну “Репродуктивне здоров’я та планування сім’ї” передбачено 54 год: 8 — лекцій, 28 — практичних занять, 18 — на самостійне позааудиторне вивчення предмета.

Для поглиблення знань і закріплення практичних навичок у студентів після вивчення дисципліни “Репродуктивне здоров’я” рекомендується проводити диференційований залік.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- чинні законодавчі акти з питань планування сім’ї та охорони репродуктивного здоров’я;
- переваги планування сім’ї;
- оцінювання та права пацієнтів;
- групи контрацептивів;
- механізм дії контрацептивів;
- переваги контрацептивів;
- недоліки контрацептивів.

Студенти повинні вміти:

- консультувати різні групи населення з питань планування сім’ї, використовуючи модель “Довіра”;
- консультувати з вибору засобів контрацепції;
- консультувати з правильного та безпечного застосування контрацептивів;
- проводити правильне обстеження грудних залоз, уміти навчити пацієнтів методам самообстеження грудних залоз.

Підсумкове заняття (залік) можна проводити у вигляді заключного тестування, пропонувати провести консультування. Варіанти тестів пропонується скласти згідно з програмою цикловим комісіям навчальних закладів.

Студенти мають бути поінформовані про:

- основні принципи організації діяльності служби планування сім'ї в Україні;
- вітчизняні наукові дослідження щодо організації діяльності служби планування сім'ї в Україні;
- організаційні технології застосування того чи іншого методу контрацепції;
- нові лікарські засоби і методи їх застосування;
- наявність у регіоні закладів охорони здоров'я, в яких надаються послуги з питань планування сім'ї;
- створення ефективної політики у формуванні та збереженні репродуктивного здоров'я, доступності послуг планування сім'ї для населення.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Здоров'я та репродуктивна функція. Основи законодавства України про охорону репродуктивного здоров'я населення. Показники, що характеризують здоров'я нації	2	2		
2	Організація, структура і завдання служби планування сім'ї. Переваги планування сім'ї. Консультування. Оцінювання пацієнтів. Принцип "ДОВІРА"	6	2	4	
3	Гормональні методи контрацепції. Внутрішньоматкова контрацепція. Бар'єрні методи контрацепції та сперміциди. ДХС. ЕПС	16	2	8	6
4	МЛА. Післяродова та післяабортна контрацепція. Невідкладна контрацепція. Контрацепція у підлітків, жінок віком за 35 років та з медичними проблемами	6	2	4	
5	Інфекція та репродуктивне здоров'я	10		4	6
6	Профілактика раку грудної залози	10		4	6
7	Підсумкове заняття.	4		4	
	Самостійна робота				18
	Усього	54	8	28	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Гормональні методи контрацепції. Внутрішньоматкова контрацепція. Бар'єрні методи контрацепції та сперміциди. ДХС. ЕПС	6
2	Інфекція і репродуктивне здоров'я	6
3	Профілактика раку грудної залози	6
	Усього	18

ЗМІСТ

Тема 1. Здоров'я та репродуктивна функція. Основи законодавства України про охорону репродуктивного здоров'я населення. Показники, що характеризують здоров'я нації

ЛЕКЦІЯ

Поняття про репродуктивне здоров'я нації. Демографічні показники: народжуваність, смертність, природній приріст населення. Медичні показники: материнська та перинатальна смертність, кількість захворювань, що передаються статевим шляхом; частота безпліддя: жіночого, чоловічого. Національна програма “Репродуктивне здоров'я 2001—2005 рр.”, Основні положення. Комплексна державна програма “Репродуктивне здоров'я нації 2006—2015 рр.”.

Показники, що характеризують репродуктивне здоров'я нації.

Наказ МОЗ України за № 539 від 04.08.2006р. “Про організацію діяльності служби планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я в Україні”.

Тема 2. Організація, структура і завдання служби планування сім'ї. Переваги планування сім'ї. Консультування. Оцінювання пацієнтів. Принцип “ДОВІРА”

ЛЕКЦІЯ

Ознайомлення студентів з динамікою народжуваності, станом здоров'я вагітних, показниками материнської та перинатальної смертності, кількістю абортів, показниками гінекологічної захворюваності, статистикою шлюбів та розлучень.

Структура, організація, завдання служби планування сім'ї в Україні. ІНК у роботі служб планування сім'ї, форми та впровадження. Консультування. Оцінювання пацієнтів.

Принцип “ДОВІРА”. Основні права пацієнта.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Поняття про репродуктивне здоров'я нації. Демографічні показники: народжуваність, смертність, природній приріст населення. Медичні показники: материнська та перинатальна смертність, кількість захворювань, що передаються статевим шляхом; частота безпліддя: жіночого, чоловічого. Національна програма “Репродуктивне здоров'я 2001—2005 рр.”, Основні положення. Комплексна державна програма “Репродуктивне здоров'я нації 2006—2015 рр.”.

Показники, що характеризують репродуктивне здоров'я нації.

Обстеження при природному плануванні сім'ї. Значення скарг, анамнезу, об'єктивного обстеження. Визначення проблем пацієнтів. Методи функціональної діагностики, правила користування. Механізм дії, ефективність. Переваги та недоліки кожного методу. Вивчення прав пацієнта. Проведенню консультування з планування сім'ї.

Практичні навички:

- продемонструвати якості та навички ефективного консультування (рольова гра);
- вміти провести консультування на трьох етапах;

— вміти провести оцінювання пацієнтів.

Тема 3. Гормональні методи контрацепції. Внутрішньоматкова контрацепція. Бар'єрні методи контрацепції та сперміциди. ДХС. ЕПС

ЛЕКЦІЯ

Основні типи гормональної контрацепції. Класифікація контрацептивів: монофазні, двофазні, трифазні. Механізм дії, покази та протипокази до застосування, правила прийому. Пролонговані контрацептиви. Переваги та недоліки. Ін'єкційні контрацептиви (ІК). Імплантанти. Види та механізм дії ВМК. Різновиди бар'єрних методів контрацепції та сперміцидів. Механізм їх дії, ефективність. Показання та протипоказання. “Нова Ринг”, Гормональні пластирі.

ДХС. Вивчення наказу № 121 від 06.07.1994 р. МОЗ України “Про використання методу стерилізації громадян”. Методи стерилізації жінок та чоловіків.

Регуляція оваріально-менструального циклу. Поняття про фертильність. Тести функціональної діагностики овуляції.

Методи природного планування сім'ї, їх різновиди, механізм дії, ефективність, переваги, недоліки.

Наказ МОЗ України за № 582 від 15.12.2003 р. “Про затвердження клінічних протоколів з акушерської та гінекологічної допомоги”.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Консультування пацієнтів на всіх етапах з використанням гормональних контрацептивів. Виконання ролі консультанта і пацієнта. Відпрацювання методики введення ДМПА.

Консультування пацієнтів початкове та при подальших відвідуваннях з використанням ВМК та бар'єрних методів, сперміцидів.

Практичні навички:

- проводити консультування по КОК та ЧПК;
- консультування пацієнтів, які користуються гормональними контрацептивами;
- відпрацювання методики введення ДМПА;
- відпрацювання методики взяття матеріалу для визначення ступеня чистоти піхви;
- відпрацювання методики взяття матеріалу із сечівника та каналу шийки матки для мікроскопічного дослідження (на наявність гонококів);
- консультування по ВМК;
- проводити тести функціональної діагностики;
- проводити консультування з використання бар'єрних методів та сперміцидів;
- накривання стерильного столика для операції введення та видалення ВМК;
- навчити користуватися презервативом;
- проводити консультування з методів природного планування сім'ї;
- навчити вимірювати базальну температуру;
- навчити користуватися календарним методом;

— навчити проводити “сальфер тест” (феномен папороті) за допомогою мінімікроскопа.

Тема 4. МЛА. Післяродова та післяабортна контрацепція. Невідкладна контрацепція. Контрацепція у підлітків, жінок віком за 35 років та з медичними проблемами

ЛЕКЦІЯ

Вплив грудного годування на фертильність. МЛА — переваги, ефективність. Правила грудного вигодовування при користуванні методом МЛА.

Післяродова контрацепція — можливі методи контрацепції, їх ефективність, побічні дії, методика використання.

Післяабортна контрацепція — методи контрацепції, їх характеристика, механізм дії, переваги, недоліки. Контрацепція після ранніх та пізніх абортів.

Вивчення показань, способів застосування методів невідкладної контрацепції.

Методи контрацепції, найбільш придатні для підлітків та жінок віком за 35 років.

Наказ МОЗ України № 582 від 15.12.2003 р. “Про затвердження клінічних протоколів з акушерської та гінекологічної допомоги”.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Вивчення переваг і недоліків МЛА, навчання правил грудного вигодовування.

Вивчення методів контрацепції, які пропонуються жінкам після пологів та абортів.

Консультування з методів невідкладної контрацепції. Розв’язування клінічних ситуацій.

Проведення консультування з різних методів контрацепції для підлітків та жінок віком за 35 років.

Практичні навички:

- консультування з МЛА;
- консультування з підбору методів післяродової та післяабортної контрацепції;
- консультування з методів невідкладної контрацепції;
- консультування підлітків з питань контрацепції;
- консультування жінок віком за 35 років.

Тема 5. Інфекція та репродуктивне здоров’я

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Захворювання, що передаються статевим шляхом (ЗПСШ).

Профілактика захворювань на ЗПСШ у службі планування сім’ї.

Шляхи передачі ВІЛ/СНІД. Заходи щодо профілактики інфекцій серед медичного персоналу лікувальних закладів та службах ПС.

Визначення основних ознак ЗПСШ. Вивчення шляхів передачі та методів профілактики ВІЛ/СНІД. Відпрацьовування навичок профілактики інфекцій серед медичного персоналу та в службах ПС.

Практичні навички:

- методика миття рук;
- оброблення операційного поля;
- знезаражування шприців;
- проведення заходів із профілактики СНІДу в разі аварії (укол, поріз, потрапляння інфікованої крові на слизові оболонки, шкіру рук, одяг).

Тема 6. Профілактика раку грудної залози

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Захворюваність на рак грудної залози в світі та Україні.

Фактори ризику з виникнення раку грудної залози.

Особливості збирання анамнезу у жінок.

Методика клінічного обстеження грудних залоз (огляд, пальпація ділянки грудних залоз та лімфатичних вузлів).

Наказ МОЗ України № 676 від 31.12.2004 р. “Про затвердження клінічних протоколів з акушерської та гінекологічної допомоги

Методика самообстеження грудних залоз.

Збирання анамнезу здорових жінок та з наявністю патології грудних залоз.

Практичні навички:

- огляд грудних залоз;
- пальпація ділянки грудних залоз та лімфатичних вузлів.

Тема 7. Підсумкове заняття

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Підготовка кабінету та гінекологічного крісла до роботи.
2. Оброблення медичних інструментів та підготовка їх до стерилізації.
3. Виготовлення дезінфекційних робочих розчинів.
4. Проведення інформування, консультування, навчання методам і формам планування сім'ї.
5. Консультування методам природного планування сім'ї.
6. Визначення тривалості менструального циклу.
7. Вимірювання базальної температури.
8. Оцінювання натягу цервікального слизу, феномени “зіниці”, “папороті”.
9. Проведення розрахунку фертильних днів.
10. Проведення відбору пацієнтів для призначення гормональних, бар'єрних контрацептивів і сперміцидів.
11. Консультування та підготовка жінки до введення ВМЗ.
12. Взяття матеріалу для визначення ступеня чистоти піхви.
13. Взяття матеріалу із сечівника та каналу шийки матки для мікроскопічного дослідження (на наявність гонококів).
14. Уміння накривати стерильний столик для операції введення та видалення ВМК.
15. Консультування підлітків з питань контрацепції.
16. Консультування жінок віком понад 35 років і з медичними проблемами.
17. Консультування жінок та чоловіків з питань використання різних методів добровільної хірургічної стерилізації.
18. Підготовка пацієнтів до інструментальних методів обстеження.
19. Заповнювання медичної документації.
20. Особливості професійної профілактики інфікування вірусним гепатитом та СНІДом.
21. Планування сім'ї при захворюванні на ВІЛ/СНІД.
22. Профілактика раку грудної залози.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Поняття про репродуктивне здоров'я.
2. Основні показники репродуктивного здоров'я.
3. Біологічні основи репродуктивної системи жінки та чоловіка.
4. Регуляція оваріально-менструального циклу.
5. Жіночі статеві гормони.
6. Гормональний обмін у чоловіків.
7. Поняття планування сім'ї.
8. Форми природного планування сім'ї.
9. Структура, організація, завдання служби планування сім'ї в Україні.
10. ІНК у роботі служб планування сім'ї.
11. Форми ІНК.
12. Впровадження програми ІНК для жінок.
13. Календарний метод планування сім'ї, оцінювання, консультування.
14. Метод базальної температури, оцінювання, консультування.
15. Симптом натягу цервікального слизу, феномени "папороті", "зіниці"; оцінювання, консультування.
16. Переваги та недоліки кожного методу природного планування сім'ї.
17. Бар'єрні методи контрацепції. Різновиди. Механізм дії, ефективність.
18. Переваги та недоліки бар'єрних методів контрацепції.
19. Види сперміцидів. Різновиди. Механізм дії, ефективність.
20. Внутрішньоматкова контрацепція. Типи. Механізм дії. Показання та протипоказання до застосування.
21. Надання допомоги при типових, побічних ефектах та інших проблемах застосування ВМЗ.
22. Гормональна контрацепція. Методи, механізм дії, правила прийому.
23. Показання та протипоказання до застосування методів гормональної контрацепції.
24. Пролонговані контрацептиви. Переваги та недоліки.
25. Посткоїтальна контрацепція. Типи, механізм дії, побічні ефекти.
26. Використання простагландинів, побічні ефекти, можливі ускладнення.
27. Контрацепція для підлітків, переваги та недоліки.
28. Контрацепція для жінок віком понад 35 років та з медичними проблемами.
29. Методи стерилізації жінок. Показання та протипоказання.
30. Особливості професійної профілактики інфікування вірусним гепатитом та СНІДом.
31. Планування сім'ї при захворюванні на ВІЛ/СНІД.
32. Профілактика раку грудної залози.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Адамова Г.М., Богатирьова Р.В. та ін. Керівництво по плануванню сім'ї. — К.: “БЛІЦ-ПРИНТ”, 1999. — 256 с.

Гойда Н.Г., Мойсеєнко Р. та ін. Довідник з питань репродуктивного здоров'я. — К.: Вид-во Раєвського. — 2004. — 128 с.

Назарова І.Б., Посипкіна Н.М. Репродуктивне здоров'я та планування сім'ї: підручник. — К.: Медицина, 2007. — 224 с.

Наказ МОЗ України № 582 від 15.12.2003 р. “Про затвердження клінічних протоколів з акушерської та гінекологічної допомоги”.

Наказ МОЗ України № 539 від 04.08.2006 р. “Про організацію діяльності служби планування сім'ї та охорони репродуктивного здоров'я в Україні”.

Паращук Ю.С. Репродуктивне здоров'я дівчат-підлітків. — К.: Здоров'я, 2003. — 112 с.

Самойленко В.Б. і ін. Планування сім'ї. — К.: Здоров'я, 2007. — 217 с.

Чайка В.К. Основи репродуктивної медицини. — Донецьк: Алматео, 2001. — 608 с.

Додаткова

Краткое руководство по репродуктивному здоровью и контрацепции / Elisabeth Oliveras. — Американское агентство международного развития (HSAID), 1998. — 405 с.

Нагорна А.М., Безпалько В.В. Репродуктивне здоров'я та статеве виховання молоді. — К.: Вид-во Європейського університету, 2004.

Наказ МОЗ України № 676 від 31.12.2004 р. “Про затвердження клінічних протоколів з акушерської та гінекологічної допомоги”.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»

Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України

О.П. Волосовець

ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА ПІДГОТОВКА ТА МЕДИЦИНА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010105 “Акушерська справа”

Київ
2011

ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНА ПІДГОТОВКА ТА МЕДИЦИНА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Укладачі:

Т.М. Гут — викладач-методист, викладач вищої категорії Кіровоградського базового медичного коледжу ім. Є.Й. Мухіна, відмінник освіти України, капітан медичної служби;

А.М. Матвеев — викладач I категорії Вінницького медичного коледжу ім. Д.К. Заболотного;

В.О. Горелов — викладач вищої категорії КРВНЗ “Кримський медичний коледж”.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії санітарно-гігієнічних та військово-медичних дисциплін (протокол № 8 від 21 квітня 2011 р.) та методичної ради Кіровоградського базового медичного коледжу ім. Є.Й. Мухіна (протокол № 9 від 26 квітня 2011 р.) і хірургічних дисциплін (протокол № 9 від 06 квітня 2011 р.) та методичної ради Вінницького медичного коледжу (протокол № 8 від 12 квітня 2011 р.).

Програму розглянуто і схвалено опорною цикловою комісією дисциплін хірургічного профілю на спільному засіданні 04 жовтня 2011 р., протокол № 1.

Рецензенти:

В.С. Тарасюк — канд. мед. наук, професор кафедри медицини катастроф Вінницького національного медичного університету ім.М.І. Пирогова;

І.О. Третьак — начальник відділення профпатології 740-го регіонального санітарно-епідеміологічного загону, заслужений лікар України.

© МОЗ України, 2011
© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму з дисципліни “Військово-медична підготовка та медицина надзвичайних ситуацій” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010105 “Акушерська справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

Дисципліна “Військово-медична підготовка та медицина надзвичайних ситуацій” вивчається відповідно до Закону України “Про військовий обов’язок та військову службу”.

Актуальність вивчення цієї дисципліни зумовлена змінами, що відбулися внаслідок реорганізації і розбудови Збройних сил України, зміною поглядів на ведення бойових дій, застосування сучасних видів зброї, накопиченням досвіду роботи військово-медичної служби під час виникнення локальних воєнних конфліктів.

У локальних конфліктах, під час надзвичайних ситуацій у мирний та воєнний час важлива роль у своєчасному наданні медичної допомоги пораненим і хворим належить молодшому медичному персоналу.

Наскільки своєчасно, правильно й чітко буде надано першу медичну та долікарську допомогу, настільки кращими будуть шанси щодо збереження життя та успішного лікування поранених і хворих на подальших етапах медичної евакуації.

Усі питання військово-медичної підготовки та медицини надзвичайних ситуацій повинні вивчатися з урахуванням знань і практичних навичок, отриманих студентами з інших навчальних дисциплін, насамперед з анатомії та фізіології людини, хірургії, терапії, фармакології, гігієни, епідеміології та інфекційних хвороб.

Дисципліна військово-медичної підготовки складається з теоретичних, практичних занять та самостійної роботи студентів. На практичних заняттях особливу увагу необхідно приділяти питанням надання першої медичної допомоги пораненим та ураженим на полі бою та долікарської допомоги на медичному пункті батальйону МПБ.

Самостійна робота студентів планується і організується відповідно до основних положень “Організації навчального процесу у вищих закладах освіти”, затверджених Міністерством освіти України.

Друга частина дисципліни — медицина катастроф вивчається згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2001р № 827 “Про затвердження Положення про Державну службу медицини катастроф”. Внаслідок поступального розвитку суспільства в другій половині ХХ та на початку ХХІ ст. позитивні, на перший погляд, зміни в забезпеченні рівня життя людини призвели до підвищення ризику її здоров’я й існування людства взагалі. Ще століття тому основними чинниками масової загибелі людей у мирний час були несприятливі для людини природні та біолого-соціальні катаклізми: землетруси, урагани, інфекційні захворювання тощо. Значимість їх не знижується й зараз, оскільки тяжкість наслідків природних катаклізмів зросла в останні десятиліття в 7—8 разів порівняно з минулим століттям.

Проте останніми роками в структурі надзвичайних ситуацій відзначається підвищення частки техногенних катастроф, яка сягає 85 % від загальної їх кількості.

У зв’язку з цим у підготовці фахівців, зокрема акушерок, відповідно до сучасних вимог і завдань, які стоять перед вищими медичними навчальними

зкладами I—III рівнів акредитації, є формування знань і навичок надання невідкладної медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях.

Навчальним планом для вивчення дисципліни передбачено 54 год, з них лекцій — 12 год, практичних занять — 24 год, самостійної позааудиторної роботи — 18 год.

Програмні питання з медицини надзвичайних ситуацій вивчаються з урахуванням знань і практичних навичок, які отримали студенти в процесі вивчення клінічних дисциплін, зокрема терапії, хірургії, військово-медичної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності тощо. Наприкінці курсу здійснюється підсумковий контроль у вигляді диференційованого заліку.

Навчальний матеріал має подаватися з використанням ілюстративних засобів (таблиць, макетів, фільмів, слайдів, мультимедіа тощо), ситуаційних задач, прикладів з практики, літератури.

Список рекомендованої літератури складено з урахуванням актуальності та досвіду, набутого службою екстреної медичної допомоги в осередках надзвичайних ситуацій.

На навчальній практиці особливу увагу необхідно приділяти питанням надання першої медичної допомоги пораненим та ураженим на полі бою й долікарської допомоги на медичному пункті батальйону (МПБ).

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- основні завдання медичної служби Збройних сил України у воєнний час;
- основи організації лікувально-евакуаційних заходів у військах;
- основи воєнної патології поранень та уражень;
- завдання та структуру організації Державної служби медицини катастроф, заклади та рухомі формування служби, обсяг роботи медсестри в складі бригад екстреної медичної допомоги та рятувальних загонів;
- причини виникнення та класифікацію надзвичайних ситуацій, особливості та медико-тактичні характеристики різного виду аварій, стихійних лих, принципи захисту населення від уражаючих факторів екстрених ситуацій та при застосуванні сучасної зброї;
- принципи лікувально-евакуаційного забезпечення населення в системі Державної служби медицини катастроф;
- особливості організації лікувально-евакуаційних заходів в осередках масового ураження;
- принципи надання медичної допомоги постраждалим внаслідок аварії на радіаційнонебезпечних об'єктах, одиниці виміру радіоактивності та йонізуючого випромінювання (дозиметричний контроль), клінічну класифікацію променевої хвороби;
- типові синдроми отруєнь та обсяг першої допомоги при ураженні сильнодійними отруйними речовинами, антидоти та їх використання;
- класифікацію та характеристику стихійних лих, принципи надання невідкладної допомоги в районі стихійних лих;
- основи організації захисту хворих та персоналу лікувально-профілактичних установ у надзвичайних ситуаціях;
- організацію і засоби санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів у надзвичайних ситуаціях.

Студенти повинні вміти:

- визначати характер і ступінь тяжкості поранень та уражень ядерною, хімічною та бактеріологічною зброєю;
- надавати першу медичну і долікарську допомогу пораненим і ураженим в умовах бойової обстановки;
- організовувати надання першої медичної та долікарської допомоги пораненим і ураженим в осередках надзвичайних ситуацій;
- організовувати медичне забезпечення роти та батальйону в різних видах бойових дій;
- надавати першу медичну і долікарську допомогу в осередках надзвичайних ситуацій у мирний та воєнний час;
- користуватися засобами індивідуального і колективного захисту, а також засобами індивідуального медичного захисту;
- проводити медичне сортування та евакуацію потерпілих в осередках масового ураження;
- працювати з приладами хімічної розвідки та дозиметричного контролю;
- проводити санітарне (спеціальне) оброблення потерпілих та об'єктів навколишнього середовища в осередках хімічного, радіаційного та бактеріологічного ураження;
- надавати першу медичну допомогу в разі отруєння сильнодійними отруйними речовинами;
- працювати в складі бригад і загонів екстреної медичної допомоги в осередках масового ураження.

Студенти мають бути поінформовані про:

- умови діяльності медичної служби Збройних сил у сучасній війні;
- уражаючу дію сучасної зброї;
- величину та структуру можливих санітарних втрат;
- загальну організацію медичного забезпечення військ у воєнний час;
- екологічну обстановку на території України, регіону та можливі аварії й катастрофи;
- практику проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт службами екстреної допомоги в інших країнах;
- досвід роботи служби екстреної медичної допомоги під час ліквідації наслідків великомасштабних надзвичайних ситуацій різного походження.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Теми	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
	Частина I. Військово-медична підготовка				
	Розділ 1. Основи організації медичного забезпечення військ				
1	Основні завдання медичної служби Збройних сил України у воєнний час. Уражуюча дія сучасної зброї та санітарні втрати	2	2	—	—
2	Основи організації лікувально-евакуаційного забезпечення військ	2	2	—	—
3	Організація надання першої медичної допомоги пораненим на полі бою. Індивідуальні та групові засоби медичного захисту.	2	—	2	—
4	Організація надання долікарської допомоги пораненим і ураженим на медичному пункті батальйону (МПБ)	2	—	2	—
5	Медичне забезпечення механізованої роти і батальйону в оборонному та наступальному боях	2	—	—	2
	Розділ 2. Основи організації забезпечення медичним майном і технікою у воєнний час. Медичне оснащення санітара та санітарного інструктора роти	2	—	1	1
	Розділ 3. Основи військово-польової хірургії				
6	Заходи першої медичної та долікарської (фельдшерської) допомоги при пораненнях та ураженнях	2	—	1	1
7	Травматичний шок. Синдром тривалого здавлювання тканин. Термічні опіки. Обмороження	2	—	2	—
	Розділ 4. Основи військово-польової терапії				
8	Завдання та зміст ВПТ. Характеристика ядерної зброї. Радіаційні ураження	2	1	1	—
9	Особливості хімічної зброї. Характеристика осередку хімічного зараження. Ураження бойовими отруйними речовинами	2	1	1	—
	Розділ 5. Основи військової гігієни				
10	Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у військах	1	—	1	—
11	Гігієна розташування та пересування військ, особливості гігієни військово-службовців спеціальних родів військ	1	—	1	—
12	Гігієна харчування особового складу військ	1	—	1	—
13	Гігієна польового водопостачання	2	—	1	1
	Розділ 6. Основи військової епідеміології				
14	Завдання та основи протиепідемічного захисту військ	1	—	—	1
15	Загальна характеристика протиепідемічних сил і засобів, протиепідемічний захист на	2	—	2	—

	етапах медичної евакуації. Санітарно-епідеміологічна розвідка				
16	Протиепідемічний захист військ в умовах застосування ворогом бактеріологічної зброї	2	—	1	1
	Частина II. Медицина надзвичайних ситуацій				
	Розділ 7. Завдання та основи організації медичного забезпечення населення у надзвичайних ситуаціях				
17	Організація захисту населення в надзвичайний період. Основи створення, структура та завдання Державної служби медицини катастроф	4	2	—	2
18	Організація екстреної медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях. Система лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях	2	—	1	1
	Розділ 8. Техногенні катастрофи				
19	Транспортні катастрофи, їх медико-тактична характеристика. Лікувально-евакуаційні заходи в осередку транспортних аварій і катастроф	4	—	1	3
20	Аварії на АЕС і радіаційно-небезпечних об'єктах, їх медико-тактична характеристика	3	1	1	1
21	Хіміко-технологічні катастрофи. Класифікація сильнодійних отруйних речовин, симптоми отруєння. Основні лікувально-профілактичні заходи в осередку хімічного ураження	3	1	1	1
22	Розділ 9. Стихійні лиха, їх класифікація та медико-тактичні особливості. Основи організації та проведення аварійно-рятувальних і невідкладних робіт, медична допомога в районах стихійних лих	3	2	—	1
23	Розділ 10. Екстрена медична допомога при масових ураженнях у мирний та воєнний час. Основні принципи і способи захисту населення при масових ураженнях у надзвичайних ситуаціях природного та техногенного характеру	3	—	2	1
24	Розділ 11. Організація санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів у надзвичайних ситуаціях. Зміст і організація режимно-обмежувальних заходів в епідемічних осередках	2	—	1	1
	Усього	54	12	24	18

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Основи організації забезпечення медичним майном і технікою у воєнний час.
2. Основи військово-польової хірургії.
3. Травматичний шок. Синдром тривалого здавлювання тканин. Термічні опіки. Відмороження.
4. Основи військово-польової терапії.
5. Завдання та зміст ВПТ. Характеристика ядерної зброї. Радіаційні ураження.
6. Особливості хімічної зброї. Характеристика осередку хімічного зараження. Ураження бойовими отруйними речовинами.
7. Основи військової гігієни.
8. Гігієна розташування та пересування військ, особливості гігієни військовослужбовців спеціальних родів військ.
9. Гігієна польового водопостачання військ.
10. Завдання та основи протиепідемічного захисту військ.
11. Загальна характеристика протиепідемічних сил і засобів, протиепідемічний захист на етапах медичної евакуації. Санітарно-епідеміологічна розвідка.
12. Протиепідемічний захист військ в умовах застосування ворогом бактеріологічної зброї.
13. Організація захисту населення в надзвичайний період. Основи створення, структура та завдання Державної служби медицини катастроф.
14. Організація екстреної медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях. Система лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях.
15. Транспортні катастрофи, їх медико-тактична характеристика. Лікувально-евакуаційні заходи в осередку транспортних аварій і катастроф.
16. Аварії на АЕС і радіаційно-небезпечних об'єктах, їх медико-тактична характеристика.
17. Хіміко-технологічні катастрофи. Класифікація сильнодійних отруйних речовин, симптоми отруєння. Основні лікувально-профілактичні заходи в осередку хімічного ураження.
18. Стихійні лиха, їхня класифікація та медико-тактична характеристика. Основи організації та проведення аварійно-рятувальних та невідкладних робіт, медична допомога в районах стихійних лих.
19. Екстрена медична допомога при масових ураженнях у мирний і воєнний час. Основні принципи і способи захисту населення при масових ураженнях у надзвичайних ситуаціях природного та техногенного характеру.
20. Організація санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів у надзвичайних ситуаціях. Зміст та організація режимно-обмежувальних заходів в епідемічних осередках.

ЗМІСТ

Частина I. Військо-медична підготовка

Розділ 1. Основи організації медичного забезпечення військ

Тема 1. Основні завдання медичної служби Збройних сил України у воєнний час. Уражуюча дія сучасної зброї та санітарні втрати

ЛЕКЦІЯ

Основні завдання медичної служби Збройних сил України у воєнний час, їх зміст і значення.

Організаційна структура медичної служби Збройних сил України.

Поняття про загальні втрати особового складу військ. Визначення і класифікація санітарних втрат, їхня характеристика. Величина санітарних втрат, фактори, які впливають на їх розміри. Сучасна структура санітарних втрат, її залежність від зброї, яку використовує ворог. Коротка характеристика сучасної зброї. Вплив величини і структури санітарних втрат на організацію медичного забезпечення військ.

Тема 2. Основи організації лікувально-евакуаційного забезпечення військ

ЛЕКЦІЯ

Лікувально-евакуаційне забезпечення військ.

Головні етапи розвитку системи лікувально-евакуаційного забезпечення. Сутність сучасної системи лікувально-евакуаційного забезпечення, її принципи.

Поняття про етап медичної евакуації, завдання, які він виконує, вимоги до розгортання та принципова схема його розгортання.

Види і обсяг медичної допомоги. Заходи щодо першої медичної та долікарської (фельдшерської) допомоги.

Поняття про медичне сортування поранених і хворих на етапах медичної евакуації.

Поняття про медичну евакуацію. Особливості організації і проведення лікувально-евакуаційних заходів при ліквідації наслідків застосування ворогом засобів масового ураження. Роль молодшого медичного персоналу в проведенні лікувально-евакуаційних заходів у військах.

Тема 3. Організація надання першої медичної допомоги пораненим на полі бою. Індивідуальні та групові засоби медичного захисту. Медичне оснащення санітара та санітарного інструктора роти

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Розшук поранених на полі бою. Способи наближення стрільців-санітарів та санітарного інструктора роти до поранених залежно від умов місцевості, погоди, часу доби та характеру бойової обстановки.

Надання першої медичної допомоги пораненим на полі бою. Роль самопомоги та взаємодопомоги в сучасному бою. Способи відтягування поранених і винесення їх з поля бою в укриття (гнізда поранених).

Позначення місць укриття та зосередження поранених.

Медико-тактична характеристика індивідуальних засобів медичного оснащення: аптечки індивідуальної, індивідуального протихімічного пакету, пакету перев'язувального індивідуального, засобу для знезараження води.

Медико-тактична характеристика сумки санітара, сумки медичної військової, лямки медичної носильної, лямки медичної спеціальної, шолома для поранених у голову, нош санітарних, нош іммобілізаційних вакуумних.

Медико-тактична характеристика групових засобів медичного захисту.

Практичні навички:

- наближення до поранених різними способами (короткою перебіжкою, перебіжкою в положенні пригнувшись, переповзанням рачкуючи, переповзанням по-пластунському та переповзанням на боці);
- гасіння палаючого обмундирування та запалювальних сумішей;
- відтягування поранених з поля бою в укриття на собі (на спині та на стегні);
- відтягування поранених в укриття за допомогою табельних засобів: на плащ-наметі;
- способи витягування поранених із бронетанкової техніки та інших місць їх перебування за допомогою лямки медичної спеціальної Ш-4;
- винесення поранених з поля бою одним санітаром на спині, на плечі, на руках перед собою;
- винесення поранених з поля бою одним санітаром за допомогою лямки медичної носильної (складеною кільцем і вісілкою);
- винесення поранених з поля бою двома санітарами: на руках, на плащ-наметі, за допомогою лямки медичної носильної, на санітарних та імпровізованих ношах;
- медико-тактична характеристика індивідуального медичного оснащення (АІ, ППІ, ІПП-8, ІПП-9, ІПП-10, таблетки для знезараження води);
- медико-тактична характеристика групового медичного оснащення (АВ, СС, СМВ);
- вміти користуватися:
 - шприц-тюбиком;
 - аптечкою індивідуальною (АІ-1);
 - ППІ;
 - ІПП-8, ІПП-9, ІПП-10;
 - таблетками для знезараження води;
 - аптечкою військовою (АВ);
 - трубкою дихальною (ТД-1);
 - сумкою санітара (СС);
 - сумкою медичною військовою (СМВ);
 - ношами санітарними;
 - ляшкою медичною носильною (Ш-1);
 - ляшкою медичною спеціальною (Ш-4);

Тема 4. Організація надання долікарської допомоги пораненим і ураженим на медичному пункті батальйону (МПБ)

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Завдання, склад і оснащення медичного пункту батальйону.

Обов'язки фельдшера батальйону — начальника медичного пункту батальйону.

Медико-тактична характеристика комплектів для надання долікарської (фельдшерської) медичної допомоги.

Практичні навички:

- накладання транспортної шини Дітерікса;
- накладання транспортних шин Крамера, фанерної і для підборіддя.
- проведення ШВЛ за допомогою апарату ДП-10.

Тема 5. Медичне забезпечення механізованої роти і батальйону в оборонному та наступальному боях

САМОСТІЙНА РОБОТА

Поняття про організаційну структуру Збройних сил України.

Військові підрозділи, частини, з'єднання та об'єднання Сухопутних військ ЗСУ.

Види загальновійськового бою.

Умови діяльності медичної служби в оборонному бою.

Поняття про побудову оборони роти (ротний опорний пункт).

Організація роботи стрільців-санітарів взводів та санітарного інструктора роти з проведення заходів медичного забезпечення роти в оборонному бою. Призначення та організація роботи медичного поста роти (МПР).

Організаційна структура механізованого батальйону.

Поняття про побудову оборони механізованого батальйону.

Медичний пункт батальйону (МПБ): завдання, організаційна структура та оснащення. Організація роботи МПБ в оборонному бою. Організація евакуації поранених і хворих із рот та надання їм долікарської (фельдшерської) допомоги в МПБ.

Умови діяльності медичної служби в наступальному бою.

Поняття про бойовий порядок роти в наступальному бою.

Організація роботи стрільців-санітарів взводів та санітарного інструктора роти з проведення лікувально-евакуаційних заходів у ході наступального бою.

Організація медичного забезпечення механізованого батальйону в наступальному бою.

Поняття про бойовий порядок механізованого батальйону в наступі.

Розділ 2. Основи організації забезпечення медичним майном і технікою у воєнний час. Медичне оснащення санітара та санітарного інструктора роти

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Поняття про комплект медичного майна.

Загальна медико-тактична характеристика комплектів медичного майна для оснащення медичного пункту батальйону.. Зберігання і оновлення

медичного майна в комплектах.

Медико-тактична характеристика технічних засобів, рухомих медичних і санітарних установок, типового медичного устаткування, медичних наметів, які використовуються при розгортанні медичної роти механізованої бригади.

Практичні навички:

- користування:
 - комплектом фельдшерським (ПФ);
 - комплектом “Перев’язувальні засоби стерильні” (Б-1);
 - комплектом “Шини” (Б-2);
 - апаратом “Інгалятор кисневий портативний” (КІ-4);
 - апаратом “Апарат для штучної вентиляції легенів портативний ручний типу ДП-10”;
 - ношами санітарними;
 - ляжками медичними носильними;
 - ляжками медичними спеціальними (Ш-4);
 - шоломом для поранених у голову (ШП);
- техніка накладання транспортних шин:
 - Дітерікса;
 - Крамера;
 - фанерної;
 - підборідної з головною пов’язкою.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Організація забезпечення медичним майном підрозділів медичної роти механізованої бригади в польових умовах.

Основні завдання медичної служби щодо забезпечення військ медичним майном і технікою у воєнний час. Принципи медичного постачання Збройних сил України.

Норми постачання медичного майна у воєнний час. Класифікація медичного майна.

Розділ 3. Основи військово-польової хірургії

Тема 6. Заходи першої медичної та долікарської (фельдшерської) допомоги при пораненнях та ураженнях

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Заходи першої медичної допомоги при пораненнях:

- витягування уражених з-під завалів, зі сховищ, укриттів, води, бойової техніки;
- гасіння одягу, що горить чи тліє, запалювальних сумішей;
- уведення знеболювальних засобів з шприц-тюбика з індивідуальної аптечки;
- усунення асфіксії шляхом звільнення верхніх дихальних шляхів від слизу, крові, сторонніх тіл, надання відповідного положення тілу (у разі западання язика, блювання, значної носової кровотечі) і проведення штучної вентиляції легень (ШВЛ) способом “рот до рота” і “рот до носа”;

- надягання протигаза під час перебування на зараженій місцевості;
- введення антидотів;
- часткове санітарне оброблення;
- застосування антибіотиків, протиблювотних засобів з індивідуальної аптечки.

Заходи долікарської (фельдшерської) допомоги при пораненнях і ураженнях: способи усунення явищ асфіксії; контроль за правильністю і доцільністю накладання джгута; показання для накладання і виправлення неправильно накладених пов'язок; показання для повторного введення знеболювальних засобів, антидотів та антибіотиків; способи поліпшення транспортної іммобілізації; показання для введення серцево-судинних та інших лікувальних засобів; способи зігрівання поранених і хворих.

Практичні навички:

- накладання асептичної пов'язки при пораненнях кінцівок, живота, грудної клітки та інших ділянок тіла;
- накладання оклюзійної пов'язки при відкритому пневмотораксі;
- тимчасова іммобілізація кінцівок з використанням пов'язок і підручних засобів (імпровізованих шин);
- штучне дихання “з рота до рота”, “з рота до носа” та за допомогою дихальної трубки ТД-1;
- киснева інгаляція за допомогою інгаляторів КІ-4;
- штучна вентиляція легенів за допомогою апарата ДП-10.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Накладання асептичної пов'язки в разі відкритого пневмотораксу. Іммобілізація ушкодженої кінцівки підручними засобами. Тимчасова зупинка зовнішньої кровотечі:

- накладанням тугої пов'язки;
- притискуванням артерії пальцями до кісткового виступу;
- максимальним згинанням кінцівки;
- накладанням джгута-закрутки;
- накладанням гумового джгута.

Проведення закритого масажу серця. Контроль за накладеним джгутом.

Тема 7. Травматичний шок. Синдром тривалого здавлювання тканин. Термічні опіки. Обмороження

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Перша медична допомога пораненим у стані травматичного шоку. Зміст протишокових заходів у МПБ.

Клініка в різні періоди синдрому. Заходи першої медичної та долікарської (фельдшерської) допомоги.

Класифікація опіків за глибиною ураження. Патогенез і клініка опікової хвороби. Методи визначення площі опіків у польових умовах.

Візуальне визначення ступеня опіку. Визначення площі опіку за правилом дев'яток (Уоллеса) та правилом долоні (Глумова).

Заходи щодо першої медичної та долікарської (фельдшерської) допомоги при опіках.

Обмороження. Заходи першої медичної та долікарської (фельдшерської) допомоги при обмороженнях.

Практичні навички:

- визначення ступеня тяжкості травматичного шоку;
- заходи невідкладної допомоги при травматичному шоку;
- визначення площі опіків;
- введення знеболювальних препаратів;
- накладання асептичних пов'язок на опікову поверхню;
- вирішення завдань щодо надання долікарської (фельдшерської) допомоги при розвитку травматичного шоку, термічних опіках, синдрому тривалого здавлювання тканин, обмороженнях.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Причини і частота виникнення травматичного шоку в умовах сучасної війни.

Визначення, етіологія й патогенез синдрому тривалого здавлювання тканин.

Причини і частота термічних опіків у сучасній війні. Особливості опіків унаслідок дії ядерної зброї та запалювальних сумішей.

Розділ 4. Основи військово-польової терапії

Тема 8. Завдання та зміст ВПТ. Характеристика ядерної зброї. Радіаційні ураження

ЛЕКЦІЯ

Клінічна класифікація гострої променевої хвороби (ГПХ). Клінічна картина ГПХ 1, 2, 3 та 4 ступенів.

Рання діагностика ГПХ.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Перша медична та долікарська допомога ураженим. Комбіновані радіаційні ураження. Особливості патогенезу й клініки. Медичне сортування потерпілих із радіаційними ураженнями. Діагностика. Обсяг допомоги на етапах медичної евакуації.

Практичні навички:

- надягання протигазу і ШР на пораненого в голову в осередку ураження;
- проведення дозиметричного контролю за рівнем опромінення особового складу;
- використання протирадіаційних засобів з АІ-1;
- проведення часткового санітарного оброблення;
- вирішення ситуаційних завдань.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Поняття про військово-польову терапію (ВПТ). Завдання та зміст ВПТ.

Характеристика ядерної зброї. Уражаючі фактори ядерної зброї. Характеристика можливих санітарних втрат. Стисла характеристика біологічної дії іонізуючого випромінювання. Основи патогенезу променевої хвороби

Тема 9. Особливості хімічної зброї. Характеристика осередку хімічного зараження. Ураження бойовими отруйними речовинами

ЛЕКЦІЯ

Класифікація бойових отруйних речовин. Шляхи проникнення в організм та механізм дії.

Клінічна картина уражень різними типами отруйних речовин.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Надання першої медичної та долікарської допомоги ураженим.

Практичні навички:

- введення антидоту за допомогою шприц-тюбика;
- надягання протигазу і шолому для поранених у голову на пораненого в зараженій зоні;
- проведення часткового санітарного оброблення за допомогою ППП-8, ППП-9, ППП-10;
- киснева інгаляція за допомогою інгалятора КІ-4;
- вирішення ситуаційних завдань з діагностики уражень отруйними речовинами та надання першої медичної й долікарської допомоги ураженим.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Історія виникнення хімічної зброї. Класифікація бойових отруйних речовин.

Характеристика бойових отруйних речовин:

- нервово-паралітичної дії;
- шкірноаривної дії;
- загальноотруйної дії;
- задушливої дії;
- психотоміметичної дії.

Розділ 5. Основи військової гігієни

Тема 10. Основи організації санітарно-гігієнічних заходів у військах

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Особливості бойової обстановки та військової діяльності, що впливають на стан здоров'я особового складу військ. Загальні уявлення про розташування військ на бойових позиціях, умови життя, побуту та бойової діяльності військ. Поняття про санітарно-гігієнічні заходи, їх значення в збереженні здоров'я військовослужбовців і підтриманні боєздатності військ.

Перелік санітарно-гігієнічних заходів, що проводяться силами військової медичної служби, організація їх виконання. Роль молодшого медичного персоналу в організації та проведенні санітарно-гігієнічних заходів у роті та батальйоні.

Практичні навички:

- обґрунтувати основні санітарно-гігієнічні заходи у військах;
- дати оцінку санітарно-гігієнічного стану військової частини;
- дати порівняльну характеристику санітарних і гігієнічних заходів;
- обґрунтувати чинники, за яких санітарно-гігієнічний стан військової частини оцінюється як незадовільний.

Тема 11. Гігієна розташування та пересування військ, особливості гігієни військовослужбовців спеціальних родів військ

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Санітарно-гігієнічні вимоги до території та населених пунктів, призначених для розташування особового складу.

Санітарно-гігієнічні вимоги до пересування військ пішки, автомобільним, залізничним і водним транспортом.

Гігієна праці військовослужбовців в авіаційних, бронетанкових і радіотехнічних частинах.

Практичні навички:

- провести санітарно-гігієнічний нагляд за розміщенням військових і цивільних формувань;
- оцінити види польового житла, гігієнічні вимоги до їх обладнання і експлуатації при надзвичайних ситуаціях;
- вивчити особливості життєзабезпечення військових і цивільних формувань, рятувальних команд і потерпілого населення при надзвичайних ситуаціях;
- заходи з профілактики теплового та сонячного ударів;
- обґрунтувати медико-профілактичні заходи в бронетанкових військах;
- оцінити шкідливі чинники праці військових, радіотехнічних, бронетанкових та повітряних частин.

Тема 12. Гігієна харчування особового складу військ

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Основні принципи раціонального харчування. Правила зберігання і транспортування продовольства. Санітарно-гігієнічні вимоги до приготування їжі. Медичний контроль за харчуванням. Санітарний контроль за об'єктами харчування. Медичний контроль за станом здоров'я працівників об'єктів харчування. Особливості організації харчування в польових умовах. Польовий пункт харчування.

Практичні навички:

- взяття проби готової їжі для лабораторного обстеження і оформлення супроводжувальних документів;
- взяття матеріалів для виявлення збудників кишкових і тифо-

паратифозних інфекцій.

Тема 13. Гігієна польового водопостачання

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Основні принципи раціонального харчування військових. Обладнання солдатської кухні-їдальні. Особливості організації харчування та водопостачання у польових умовах. Вимоги до якості питної води, основні способи її знезараження у польових умовах.

Практичні навички:

- обґрунтувати норми використання води для: дезінфекції, дегазації, дезактивації;
- використання основних засобів знезараження індивідуальних запасів питної води;
- вирішення ситуаційних завдань;
- розрахунки норм використання питної води для забезпечення санітарно-гігієнічних вимог при стаціонарному та польовому розташуванню.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Організація польового водопостачання: розвідка, добування та очищення води. Вимоги до якості води. Очищення та знезараження води в польових умовах.

Розділ 6. Основи військової епідеміології

Тема 14. Завдання та основи протиепідемічного захисту військ

САМОСТІЙНА РОБОТА

Головні причини виникнення та поширення епідемічних захворювань у військах під час війни.

Бактеріологічна зброя, можливості її використання в сучасній війні та підвищення небезпеки виникнення епідемічних захворювань у військах.

Протиепідемічний захист військ і його головне завдання. Система протиепідемічних заходів. Основні заходи протиепідемічного захисту військ. Протиепідемічний захист військ на етапах медичної евакуації.

Обов'язки молодшого медичного персоналу щодо контролю за санітарно-епідемічним станом військової частини та її підрозділів.

Тема 15. Загальна характеристика протиепідемічних сил і засобів, протиепідемічний захист на етапах медичної евакуації. Санітарно-епідеміологічна розвідка

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Особливості організації лікувально-евакуаційних заходів в умовах застосування ворогом бактеріологічної (біологічної) зброї.

Заходи щодо запобігання поширенню інфекційних захворювань у

військах після застосування ворогом бактеріологічної зброї.

Санітарно-епідеміологічна розвідка.

Завдання санітарно-епідеміологічної розвідки, методи її проведення. Звіт і складання картки санепідрозвідника.

Практичні навички:

- санітарно-епідеміологічна розвідка населеного пункту;
- опитування населення;
- визначення санітарно-технічного стану житлового фонду і джерел водопостачання;
- звіт і складання картки санепідрозвідника.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Загальні відомості щодо структури й функцій санітарно-епідеміологічних закладів [санітарно-епідеміологічні лабораторії (СЕЛ) та загони (СЕЗ) гарнізону, оперативного командування, військовий польовий інфекційний госпіталь]. Завдання санітарно-контрольного пункту (СКП).

Суть протиепідемічного режиму роботи медичних підрозділів, частин і закладів, його складові частини.

Тема 16. Протиепідемічний захист військ в умовах застосування ворогом бактеріологічної зброї

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Загальні відомості про бактеріологічну (біологічну) зброю та її уражаючі чинники, специфічні особливості, можливі способи застосування, найімовірніші види збудників.

Заходи протиепідемічного захисту. Роль і місце медичної служби військової частини у виконанні завдань бактеріологічної розвідки. Загальні відомості про неспецифічну та специфічну індикацію бактеріологічної (біологічної) зброї.

Практичні навички:

- скласти схему епідемічного процесу в разі можливого зараження особового складу бактеріологічними засобами кишкової групи;
- скласти план-схему протиепідемічних заходів у військових частинах та підрозділах;
- скласти схему та обґрунтувати організацію роботи майданчика спеціального оброблення;
- обґрунтувати принципи та основні завдання санітарно-епідеміологічної розвідки;
- обґрунтувати зміст та проведення режимно-обмежувальних заходів у епідемічних осередках.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Заходи щодо запобігання поширенню інфекційних захворювань у військах після застосування бактеріологічної зброї ворогом.

Особливості режимно-обмежувальних заходів в осередках зараження

бактеріальними засобами.

Загальні відомості про завдання і зміст обсервації та карантину у військових частинах і закладах.

Частина II. Медицина надзвичайних ситуацій

Розділ 7. Завдання та основи організації медичного забезпечення населення у надзвичайних ситуаціях

Тема 17. Організація захисту населення в надзвичайний період. Основи створення, структура та завдання Державної служби медицини катастроф

ЛЕКЦІЯ

Завдання та організація Державної служби медицини катастроф (ДСМК). Заклади та формування ДСМК. Закон України “Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру”, його основні положення.

Основна мета та організаційні основи лікувально-евакуаційного забезпечення в системі Державної служби медицини катастроф. Суть системи лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайний період. Умови реалізації сучасної системи лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях (НС).

Робота бригад і загонів екстреної медичної допомоги, інших медичних формувань у районах масового ураження людей. Особливості роботи молодшого медичного персоналу в екстремальних умовах.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Історія виникнення медицини надзвичайних ситуацій. Заклади державної служби медицини катастроф.

Організація лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях: способи розшуку, укладання, перенесення та доставляння потерпілих до транспорту.

Тема 18. Організація екстреної медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях. Система лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Медичне сортування та медична евакуація.

Види медичної допомоги, основні вимоги до них та їх обсяг: перша медична допомога, долікарська допомога, перша лікарська допомога, кваліфікована медична допомога, спеціалізована медична допомога.

Особливості надання догоспітальних видів медичної допомоги дітям.

Практичні навички:

- правила укладання та перенесення потерпілих до евакуаційного транспорту;

- способи евакуації потерпілих;
- методи штучного дихання і непрямого масажу серця;
- профілактика травматичного шоку;
- тимчасове зупинення зовнішньої кровотечі;
- накладання асептичної пов'язки на рани та опікові поверхні;
- знерухомлення ушкодженої кінцівки підручними засобами;
- усунення явищ асфіксії (туалет ротової порожнини, носоглотки, за потреби — уведення повітропроводів, ШВЛ, інгаляція киснем);
- промивання шлунка за допомогою зонда в разі потрапляння отруйних речовин, застосування адсорбентів;
- часткове санітарне оброблення потерпілих.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основна мета та організаційні основи лікувально-евакуаційного забезпечення в системі Державної служби медицини катастроф. Суть системи лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайний період. Умови реалізації сучасної системи лікувально-евакуаційного забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях (НС).

Розділ 8. Техногенні катастрофи

Тема 19. Транспортні катастрофи, їх медико-тактична характеристика. Лікувально-евакуаційні заходи в осередку транспортних аварій і катастроф

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Лікувально-евакуаційне забезпечення та види медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях техногенного походження. Медичне забезпечення особового складу рятувальних загонів. Робота фельдшера (акушерки) в складі загонів і бригад екстреної медичної допомоги в районах транспортних катастроф.

Заходи першої медичної та долікарської допомоги в ході рятувальних робіт в разі травм, кровотеч, термічних опіків.

Особливості надання медичної допомоги в разі переохолодження, перегрівання та комбінованих уражень.

Практичні навички:

- порядок первинного огляду потерпілих у дорожньо-транспортних пригодах;
- первинне медичне оцінювання характеру ушкодження та тяжкості загального стану потерпілих;
- накладання пов'язок за різних видів ушкоджень;
- проведення іммобілізації ушкоджених кінцівок табельними засобами;
- контроль за правильністю та доцільністю накладання джгута;
- уведення засобів профілактики шоку, серцево-судинних та інших засобів за показаннями;
- уведення знеболювальних.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Лікувально-евакуаційне забезпечення та види медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях техногенного походження. Медичне забезпечення особового складу рятувальних загонів.

Тема 20. Аварії на АЕС і радіаційно-небезпечних об'єктах, їх медико-тактична характеристика

ЛЕКЦІЯ

Характеристика чинників радіаційної небезпеки на різних етапах радіаційної аварії. Основні шляхи та медичні наслідки їхнього впливу на людину.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Нормування радіаційної безпеки. Радіаційний контроль в умовах радіаційної аварії. Прилади дозиметричного контролю та правила роботи з ними.

Заходи та засоби захисту населення під час радіаційних аварій (колективні та індивідуальні).

Основні принципи надання медичної допомоги персоналу, який потерпів під час аварії на АЕС.

Практичні навички:

- використання індивідуальних засобів медичного захисту (АІ-2) в період первинної реакції на опромінення;
- надягання протигазів, респіраторів та ватно-марлевих пов'язок на уражених;
- проведення заходів медичної евакуації до колективних засобів захисту (сховищ, протирадіаційних укриттів);
- проведення часткового спеціального оброблення уражених, дезактивації об'єктів навколишнього середовища;
- проведення медичного сортування при масових санітарних втратах;
- проведення заходів першої та долікарської медичної допомоги при комбінованих ураженнях.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Характеристика чинників радіаційної небезпеки на різних етапах радіаційної аварії. Основні шляхи та медичні наслідки їхнього впливу на людину.

Тема 21. Хіміко-технологічні катастрофи. Класифікація сильнодіючих отруйних речовин, симптоми отруєння. Основні лікувально-профілактичні заходи в осередку хімічного ураження

ЛЕКЦІЯ

Класифікація сильнодіючих отруйних речовин, симптоми отруєння. Основні лікувально-профілактичні заходи в осередку хімічного ураження.

Основні принципи і методи лікування гострих отруєнь СДОР. Основні

симптоми отруєнь, перша медична і долікарська допомога при отруєннях СДОР: аміаком, оксидом вуглецю, хлором, сірковуглецем тощо.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Заходи та засоби захисту (індивідуальні та колективні) при аваріях з викидом СДОР.

Робота фельдшера (акушерки) в складі бригад екстреної медичної допомоги в осередку хімічного ураження.

Техніка безпеки особового складу бригад екстреної допомоги під час ліквідації осередків хімічного ураження та їхніх наслідків.

Прилади хімічної розвідки та правила роботи з ними.

Практичні навички:

- правила застосування індивідуальних засобів захисту органів дихання і шкіри;
- проведення дегазації, часткового санітарного оброблення відкритих ділянок тіла та одягу за допомогою індивідуального протихімічного пакета;
- використання приладів хімічної розвідки й оцінювання хімічного забруднення осередка;
- визначення за ознаками і симптомами отруйних речовин, що можуть спричинити отруєння;
- надання медичної допомоги при отруєнні хлором, аміаком, сірководнем, чадним газом та іншими речовинами, введення антидотів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Загальні принципи лікування гострих отруєнь. Характеристика деяких СДОР, що трапляються найчастіше, симптоми отруєння.

Основні принципи надання догоспітальних видів медичної допомоги.

Розділ 9. Стихійні лиха, їх класифікація та медико-тактичні особливості. Основи організації та проведення аварійно-рятувальних і невідкладних робіт, медична допомога в районах стихійних лих

ЛЕКЦІЯ

Загальні причини виникнення і класифікація стихійних лих. Медико-тактична характеристика атмосферних, гідросферних та літосферних природних небезпек: можливий характер патологій, санітарно-гігієнічний та епідеміологічний стан територій, наявність лікувально-профілактичних заходів, шляхів евакуації.

Правила поведінки населення та заходи безпеки під час виконання робіт щодо ліквідації наслідків природних катастроф (землетруси, повені, урагани тощо). Основні заходи під час ліквідації наслідків природних катастроф.

Організація і проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт в осередку стихійного лиха. Медичне забезпечення та функціональні формування екстреної медичної допомоги при наданні медичної допомоги, евакуації та розосереджуванні населення.

Особливості роботи фельдшера в складі рятувальних бригад під час катастроф природного походження. Основні положення Єдиної державної системи запобігання і реагування на надзвичайні техногенні і природні ситуації.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Загальні причини виникнення і класифікація стихійних лих. Медико-тактична характеристика атмосферних, гідросферних та літосферних природних небезпек: можливий характер патологій, санітарно-гігієнічний та епідеміологічний стан територій, наявність лікувально-профілактичних заходів, шляхів евакуації.

Розділ 10. Екстрена медична допомога при масових ураженнях у мирний та воєнний час. Основні принципи і способи захисту населення при масових ураженнях у надзвичайних ситуаціях природного та техногенного характеру

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Перша медична та долікарська допомога при кровотечах, переломах, пораненнях, та інших травмах.

Перша медична та долікарська допомога при забитті, контузіїх і синдромі тривалого роздавлювання. Перша медична та долікарська допомога при травматичному шоку.

Перша медична та долікарська допомога при опіках і обмороженнях.

Надання допомоги при електротравмі.

Перша медична та долікарська допомога при утопленні.

Основні принципи і способи захисту населення: колективні та індивідуальні.

Індивідуальні засоби захисту населення — засоби захисту органів дихання (протигази, респіратори, ватно-марлеві пов'язки) та засоби захисту шкіри.

Засоби індивідуального медичного захисту (аптечка індивідуальна, протихімічний та перев'язувальний пакети).

Практичні навички:

- надягання засобів захисту органів дихання на потерпілого;
- проведення непрямого масажу серця та штучної вентиляції легень;
- визначення виду кровотечі та застосування різних способів її зупинення;
- звільнення потерпілих від дії електричного струму, вогню та завалів;
- застосування медичних засобів аптечки індивідуальної відповідно до виду ураження;
- проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо дій у разі загрози чи виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;
- надання першої медичної та долікарської допомоги потопаючим.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основні принципи і способи захисту населення при масових ураженнях у надзвичайних ситуаціях природного та техногенного характеру.

Колективні засоби захисту — сховища, протирадіаційні укриття тощо.

Розділ 11. Організація санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів у надзвичайних ситуаціях. Зміст і організація режимно-обмежувальних заходів в епідемічних осередках

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Санітарно-епідеміологічна розвідка, оцінювання епідемічної обстановки в осередку надзвичайної ситуації, медичне обстеження, виявлення інфекційних захворювань, локалізація і ліквідація осередків інфекції.

Організація харчування, водопостачання та комунального обслуговування населення в разі загрози або виникнення надзвичайної ситуації біологічного походження.

Організація екстреної профілактики та імунопрофілактики інфекцій серед населення в епідемічних осередках.

Практичні навички:

- проведення санітарно-епідеміологічної розвідки осередку бактеріологічного ураження та оцінювання її результатів;
- проведення відбору проб води для бактеріологічного та фізико-хімічного дослідження;
- проведення відбору проб продуктів харчування для дослідження;
- приготування дезінфекційних розчинів та проведення дезінфекції об'єктів навколишнього середовища;
- проведення заходів загальної та спеціальної екстреної профілактики населення.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Санітарно-гігієнічні та протиепідемічні заходи в осередках катастроф: ізоляція хворих, медичне спостереження за контактними, дезінфекція, дезінсекція та дератизація тощо.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Наближення до поранених на полі бою різними способами.
2. Відтягування поранених з поля бою.
3. Винесення поранених з поля бою одним санітаром за допомогою лямки медичної носильної.
4. Винесення поранених з поля бою двома санітарами на руках та за допомогою нош і лямки медичної носильної.
5. Зупинка артеріальної кровотечі методом пальцевого притискання артерії.
6. Припинення артеріальної кровотечі методом закручення вузла або палички.
7. Зупинка кровотечі максимальним згинанням кінцівки.
8. Припинення артеріальної кровотечі методом накладання гумового джгута.
9. Контроль за накладеним джгутом.
10. Припинення артеріальної кровотечі за допомогою поясного ремня.
11. Зупинка кровотечі накладанням стисної пов'язки.
12. Накладання першого закріплювального туру бинта.
13. Накладання останнього фіксувального туру бинта.
14. Накладання пов'язки на голову:
 - колової;
 - зворотної;
 - “чепець”;
 - хрестоподібної на потилицю;
 - на одне око (монокулярної);
 - на обидва ока (бінокулярної);
 - на одне вухо (“неаполітанська шапка”);
 - “вездечка”;
 - виготовлення пращі;
 - пращоподібної на ніс;
 - пращоподібної на підборіддя;
 - “шапка Гіппократа”.
15. Накладання пов'язок на кінцівки:
 - колової;
 - спіральної;
 - повзучої;
 - “лицарська рукавичка”;
 - зворотної на кисть;
 - хрестоподібної на променево-зап'ястковий та гомілково-стопний суглоби;
 - черепащачої;
 - колосоподібної на плечовий суглоб.
16. Накладання пов'язки на тулуб:
 - Дезо;
 - хрестоподібної на плечові суглоби;
 - на одну грудну залозу;
 - на обидві грудні залози;
 - Вельпо;
 - Накладання пов'язки за допомогою ППІ;

- оклюзійної.
- 17. Накладання косинки медичної.
- 18. Імобілізація підручними засобами при переломі:
 - передпліччя і плеча;
 - кісток кисті;
 - стегна;
 - гомілки і стопи;
- 19. Накладання транспортної шини Крамера при переломі:
 - передпліччя;
 - плеча;
 - однієї з кісток гомілки;
 - двох кісток гомілки.
- 20. Накладання транспортної шини Дітеріхса.
- 21. Проведення транспортної імобілізації при переломі ключиці.
- 22. Проведення транспортної імобілізації при ушкодженні кісток таза, хребта.
- 23. Проведення транспортної імобілізації при черепно-мозковій травмі.
- 24. Невідкладна допомога при травматичному шоку.
- 25. Візуальне визначення ступеня опіку.
- 26. Визначення площі опіку за правилом дев'яток.
- 27. Невідкладна допомога при опіках.
- 28. Невідкладна допомога при синдромі тривалого роздавлювання.
- 29. Невідкладна допомога при утопленні.
- 30. Невідкладна допомога при ураженні електричним струмом.
- 31. Проведення штучного дихання способами “з рота до рота” та “з рота до носа”.
- 32. Проведення непрямого масажу серця.
- 33. Проведення ШВЛ за допомогою дихальної трубки.
- 34. Проведення ШВЛ за допомогою апарата ДП-10 на фантомі.
- 35. Надягання протигазу на потерпілого.
- 36. Подача кисню за допомогою інгаляторів КІ-3М, КІ-4.
- 37. Проведення ШВЛ у зараженій зоні за допомогою апарата ДП-10.
- 38. Застосування аптечки індивідуальної.
- 39. Проведення часткової спеціального оброблення за допомогою індивідуального протихімічного пакета.
- 40. Уведення антидоту за допомогою шприца-тюбика.
- 41. Прилади дозиметричного контролю і правила роботи з ними.
- 42. Прилади хімічної розвідки і правила роботи з ними.
- 43. Правила надягання захисного костюма.
- 44. Правила надягання протигазу.
- 45. Проведення медичного сортування потерпілих.
- 46. Надання допомоги при ураженні хлором.
- 47. Надання допомоги при ураженні аміаком.
- 48. Надання допомоги при ураженні чадним газом.
- 49. Проведення заходів загальної екстреної профілактики.
- 50. Проведення заходів спеціальної екстреної профілактики.
- 51. Заходи профілактики внутрішнього опромінення.
- 52. Проведення заходів йодної профілактики.
- 53. Відбір проб води для фізико-хімічного та бактеріологічного дослідження.
- 54. Відбір проб продуктів харчування для дослідження.
- 55. Проведення заходів деактивації.

56. Приготування дезінфекційних розчинів.
57. Проведення дезінфекції епідемічного осередку.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Способи наближення до поранених на полі бою.
2. Способи відтягування поранених і винесення їх з поля бою в укриття.
3. Способи тимчасової зупинки зовнішньої кровотечі на полі бою.
4. Способи накладання асептичної пов'язки при пораненнях кінцівок, живота, грудної клітки.
5. Способи накладання оклюзійної пов'язки при відкритому пневмотораксі.
6. Тимчасова іммобілізація кінцівок з використанням пов'язок і підручних засобів.
7. Способи штучної вентиляції легенів.
8. Завдання МПБ в оборонному і наступальному боях.
9. Особовий склад і оснащення МПБ.
10. Організація роботи МПБ в оборонному та наступальному боях.
11. Перелік заходів долікарської допомоги.
12. Контроль за накладеним джгутом.
13. Інгаляція кисню за допомогою інгаляторів КТ-3М, КІ-4.
14. Штучна вентиляція легенів за допомогою апарата ДП-10.
15. Транспортна іммобілізація за допомогою шини Дітеріхса.
16. Транспортна іммобілізація за допомогою шини Крамера.
17. Транспортна іммобілізація за допомогою фанерної шини.
18. Транспортна іммобілізація за допомогою підборідної праці з пов'язкою головною.
19. Патогенез травматичного шоку.
20. Клінічні ознаки шоку.
21. Зміст заходів першої медичної допомоги при травматичному шоку на полі бою.
22. Зміст протишокових заходів на МПБ.
23. Основні патогенетичні чинники синдрому тривалого роздавлювання тканин (СТРТ).
24. Зміст заходів першої медичної допомоги при СТРТ.
25. Зміст заходів долікарської допомоги при СТРТ.
26. Характеристика термічних опіків за глибиною ураження.
27. Польові методи визначення площі термічних опіків.
28. Патогенез опікової хвороби.
29. Особливості термічних опіків від запалювальних сумішей.
30. Перша медична допомога при термічних опіках.
31. Долікарська допомога при термічних опіках.
32. Механізм розвитку променевих уражень.
33. Види радіаційних уражень.
34. Клінічна характеристика гострої променевої хвороби.
35. Перша медична допомога при первинній променевій реакції.
36. Долікарська допомога при первинній променевій реакції.
37. Класифікація бойових отруйних речовин (ОР).
38. Клінічна картина ураження ФОР.
39. Клінічна картина ураження ОР шкірноаривної дії.
40. Клінічна картина ураження ОР загальноотруйної дії.
41. Клінічна картина ураження ОР задушливої дії.
42. Перша медична допомога при ураженнях ФОР.

43. Перша медична допомога при ураженнях ОР шкірно-наривної дії.
44. Перша медична допомога при ураженнях ОР загальнотоксичної дії.
45. Перша медична допомога при ураженнях ОР задушливої дії.
46. Організація і завдання Державної служби медицини катастроф (ДСМК).
47. Заклади і формування ДСМК.
48. Принципи лікувально-евакуаційного забезпечення в системі ДСМК.
49. Основна мета й організаційні основи лікувально-евакуаційного забезпечення населення в системі ДСМК.
50. Медичне сортування потерпілих, види, мета.
51. Медична евакуація потерпілих.
52. Основні визначення та поняття надзвичайної ситуації.
53. Класифікація надзвичайних ситуацій.
54. Основні уражувальні чинники катастроф.
55. Транспортні катастрофи, їхня медико-тактична характеристика.
56. Катастрофи на морському та річковому транспорті, причини, прогнозування санітарних втрат, можливі види уражень.
57. Авіаційні катастрофи, причини, прогнозування санітарних втрат, можливі види уражень.
58. Катастрофи на залізничному транспорті, причини, прогнозування санітарних втрат, можливі види уражень.
59. Дорожньо-транспортні випадки, причини, можливі види уражень.
60. Види медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях.
61. Зміст і обсяг першої медичної допомоги.
62. Зміст і обсяг долікарської медичної допомоги.
63. Характеристика радіаційних аварій.
64. Фізичні основи радіації.
65. Одиниці вимірювання йонізуючого випромінювання.
66. Біологічна дія йонізуючого випромінювання.
67. Колективні засоби захисту населення від дії чинників радіаційного, хімічного та бактеріологічного ураження.
68. Засоби індивідуального захисту органів дихання.
69. Види протигазів, правила надягання.
70. Засоби індивідуального захисту шкіри.
71. Класифікація сильнодіючих отруйних речовин (СДОР), симптоми отруєння.
72. Санітарно-хімічна розвідка.
73. Прилади хімічної розвідки, правила користування.
74. СДОР, що найчастіше трапляються, симптоми отруєння, перша медична допомога.
75. Медичні засоби захисту при радіаційному, хімічному та бактеріологічному ураженні.
76. Причини виникнення і класифікація стихійних лих.
77. Медико-тактична характеристика атмосферних стихійних лих.
78. Медико-тактична характеристика гідросферних стихійних лих.
79. Медико-тактична характеристика літосферних стихійних лих.
80. Правила поведінки населення під час землетрусів.
81. Правила поведінки населення під час повені.
82. Правила поведінки населення під час атмосферних стихійних лих.
83. Кровотеча, види, способи її зупинки.
84. Перша медична допомога при переломах, забитті.
85. Перша медична допомога при опіках.
86. Перша медична допомога при обмороженнях.

87. Надання медичної допомоги при втопленні.
88. Перша медична допомога при ураженні електричним струмом.
89. Особливо небезпечні інфекції (ОНІ), особливості епідемічного процесу.
90. Санітарно-гігієнічні та протиепідемічні заходи при ОНІ.
91. Санітарно-епідемічна розвідка, мета, оцінювання результатів.
92. Організація харчування, водопостачання і комунального обслуговування при епідемічних небезпеках.
93. Санітарно-гігієнічні заходи та протиепідемічні заходи в епідемічних осередках.
94. Дезінфекція, види, засоби.
95. Організація загальної і спеціальної екстреної профілактики.
96. Режимно-обмежувальні заходи в епідемічних осередках (карантин, обсервація).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Способи тимчасової зупинки зовнішньої кровотечі на полі бою. Контроль за накладеним джгутом.
2. Способи накладання асептичної пов'язки при пораненнях кінцівок, живота, грудної клітки.
3. Способи накладання оклюзійної пов'язки при відкритому пневмотораксі.
4. Перелік заходів долікарської допомоги.
5. Транспортна іммобілізація за допомогою шини Дітеріхса.
6. Транспортна іммобілізація за допомогою шини Крамера.
7. Транспортна іммобілізація за допомогою підборідної праці з головною пов'язкою.
8. Зміст заходів першої медичної допомоги при травматичному шоку на полі бою.
9. Зміст заходів долікарської допомоги при СТРТ.
10. Перша медична допомога при термічних опіках.
11. Долікарська допомога при термічних опіках.
12. Перша медична допомога при первинній променевої реакції.
13. Долікарська допомога при первинній променевої реакції.
14. Клінічна картина ураження ФОР.
15. Перша медична допомога при ураженнях ФОР.
16. Заклади і формування ДСМК.
17. Медичне сортування потерпілих, види, мета.
18. Медична евакуація потерпілих.
19. Класифікація надзвичайних ситуацій.
20. Транспортні катастрофи, їхня медико-тактична характеристика.
21. Дорожньо-транспортні випадки, причини, можливі види уражень.
22. Види медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях.
23. Зміст і обсяг першої медичної допомоги.
24. Зміст і обсяг долікарської медичної допомоги.
25. Колективні засоби захисту населення від дії чинників радіаційного, хімічного та бактеріологічного ураження.
26. Засоби індивідуального захисту органів дихання.
27. СДОР, що найчастіше трапляються, симптоми отруєння, перша медична допомога.
28. Медичні засоби захисту при радіаційному, хімічному та бактеріологічному ураженні.
29. Кровотечі, види, способи зупинки.
30. Санітарно-гігієнічні та протиепідемічні заходи при ОНІ.
31. Санітарно-епідемічна розвідка, мета, оцінювання результатів.
32. Дезінфекція, види, засоби.
33. Режимно-обмежувальні заходи в епідемічних осередках (карантин, обсервація).

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Безпека життєдіяльності: навч. посібник / Я.І. Бедрій, В.С. Джигирей та ін. — Львів, 1997. — 275 с.

Вандышев А.Р. Медицина катастроф. — Ростов н/Д: Феникс, 2002. — 384 с.

Військова токсикологія, радіологія і медичний захист: Підручник / За ред. Скалецького Ю.М., Мисули І.Р. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. — 362 с.

Гут Т.М., Гут Р.П. Військово-медична підготовка: навч. посібник — К.: ВСВ “Медицина”, 2010. — 304 с.

Гут Т.М. Практикум з військово-медичної підготовки – К.: Здоров’я, 2001. — 92 с.

Кочін І.В., Черняков Г.О., Сидоренко П.І. Медицина катастроф. — К.: Здоров’я, 2008. — 724 с.

Кочін І.В. Медицина катастроф. — К.: Здоров’я, 2002. — 348 с.

Закон України “Про захист населення і територій у надзвичайних ситуаціях техногенного і природного характеру”, 2006 р.

Військова токсикологія, радіологія та медичний захист / М.І. Барасій, І.Ю. Худецький, Ю.С. Балабан та ін. / За ред. Ю.М. Скалецького, І.Р. Мисули. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. — 362 с.

Медична служба механізованої (танкової) бригади: Навч. посібник / В.В. Вороненко, М.І. Бадюк, В.М. Гулько та ін. — К.: УВМА, 2004. — 107 с.

Організація медичного забезпечення військ / М.І. Бадюк, Ф.М. Левченко, В.П. Токарчук та ін. / За ред. В.В. Паська. — К.: МП “Леся”, 2005. — 430 с.

Пашко К.О., Герасимів І.М. Військово-медична підготовка. — Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. — 324 с.

Сидоренко П.І., Гут Т.М., Чернишенко Г.А. Військово-медична підготовка — К.: Медицина, 2008. — 432 с.

Кочін І.В., Черняков Г.О., Сидоренко П.І. Медицина катастроф. — К.: Здоров’я, 2008. — 724 с.

Кочін І.В., Черняков Г.О., Сидоренко П.І. Медицина катастроф. — К.: Здоров’я, 2001. — 350 с.

Додаткова

Буянов В.М., Нестеренко Ю.А. Хирургия. — М.: Медицина, 1990.

Кочін І.В., Черняков Г.А., Сидоренко П.І. Научные основы эпидемиологии катастроф. — Запорожье, 2004.